

West-Friese
Archeologische
Rapporten 92

Een pastorie aan het dorpslint van Scharwoude

Archeologisch onderzoek op het perceel Scharwoude 7,
gemeente Koggenland

J.T. Verduin

Met een bijdrage van C.P. Schrickx

Een pastorie aan het dorpslint van Scharwoude

**Archeologisch onderzoek op het perceel Scharwoude 7,
gemeente Koggenland**

J.T. Verduin

Met een bijdrage van C.P. Schrickx

Hoorn 2016

Colofon

West-Friese Archeologische Rapporten 92

Titel:	Een pastorie aan het dorpslint van Scharwoude Archeologisch onderzoek op het perceel Scharwoude 7, gemeente Koggenland	
Onderzoekslocatie:	Scharwoude 7, Scharwoude, gemeente Koggenland	
OM-nummer:	2684213100	
Projectnummer:	413	
Centrumcoördinaat:	129.745 / 515.101	
Opdrachtgever:	Dhr. J. Buisman Hoofd Ontwikkeling Ooms Bouw & Ontwikkeling Postbus 15 1633 ZG Avenhorn	
Uitvoerder:	Archeologie West-Friesland	
Auteurs:	J.T. Verduin (archeoloog, Archeologie West-Friesland) C.P. Schrickx (senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland)	
Redactie:	C.P. Schrickx (senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland) M.H. Bartels (senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland)	
Veldwerk:	J.T. Verduin (archeoloog, Archeologie West-Friesland) M. Kossen (archeoloog, depotbeheerder, Archeologie West-Friesland) H. de Weerd (archeoloog, GIS-specialist, Archeologie West-Friesland) A. Weel (veldmedewerker, Archeologie West-Friesland) E. van Paridon (vrijwillig medewerker, Archeologie West-Friesland)	
Vondstverwerking	M. Kossen	
Determinatie:	Aardewerk, glas en metaal:	J.T. Verduin
	Hout:	D. Duijn (archeoloog, Archeologie West-Friesland)
	Leer:	mevr. A. Vissie-Hoogland en mevr. E. Winters-Ran (vrijwillig medewerkers, Archeologie West-Friesland)
Dendrochronologisch onderzoek:	S. van Daalen (Van Daalen Dendrochronologie)	
Fotografie objecten:	F.C. Schinning (archeoloog, fotografe, Archeologie West-Friesland)	
GIS/kaartmateriaal:	H. de Weerd	
Opmaak:	F.C. Schinning	

© Archeologie West-Friesland 2016

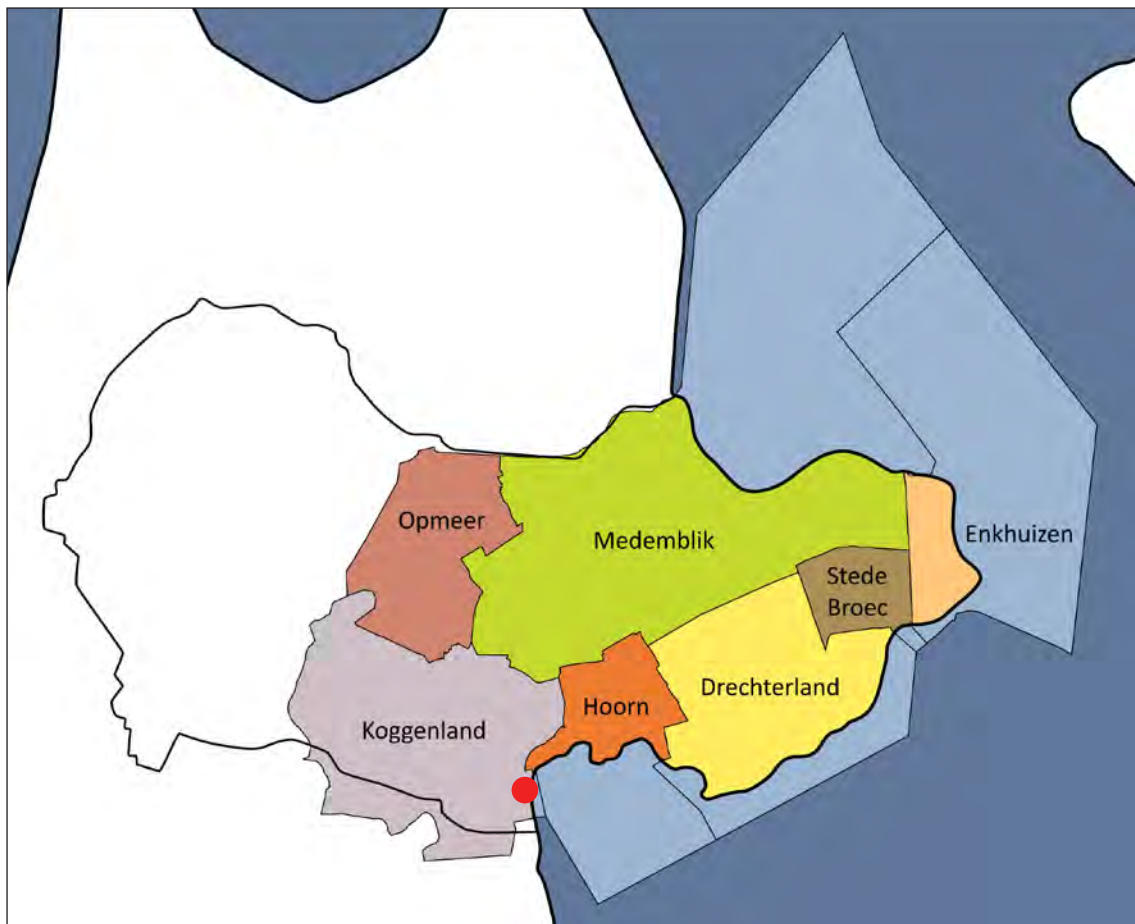
Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, film, fotokopie, digitaal of geautomatiseerd systeem zonder voorafgaande toestemming van de copyrighthouders en de auteur.

De uitgever heeft de inhoud met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Ondanks deze zorgvuldigheid kunnen gegevens zijn veranderd of onjuist zijn weergegeven.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 De onderzoekslocatie	4
2.1 Geologie en landschap	4
2.2 Historische achtergrond van Scharwoude	5
2.2.1 Het dorp Scharwoude	5
2.2.2 De Voorwaal en de Achterwaal	7
2.2.3 Scharwoude in de 17 ^{de} -19 ^{de} eeuw	9
2.2.4 Het plangebied Scharwoude 7	11
2.3 Archeologische gegevens	13
3 Opzet en doel van het onderzoek	15
3.1 Onderzoeksopdracht	15
3.2 Methode	16
4 Resultaten	17
4.1 Fase 1 (Late Middeleeuwen)	18
4.2 Fase 2 (1550-1650)	19
4.3 Fase 3 (1650-1780)	22
4.4 Materiële cultuur	28
4.4.1 Aardewerk en bouwkeramiek	28
4.4.2 Glas	35
4.4.3 Tabakspijpen	37
4.4.4 Metaal	38
4.4.5 Leer	44
5 Synthese	45
6 Beantwoording onderzoeksvragen	47
Literatuur	48
Kaartbijlagen	
Bijlage 1: Vlaktekening	51
Bijlage 2: Profielen	53
Determinatielijsten en specialistisch onderzoek	
Bijlage 3: Keramieklijst	55
Bijlage 4: Bouwkeramieklijst	67
Bijlage 5: Glaslijst	69
Bijlage 6: Metaallijst	71
Bijlage 7: Tabakspijpen (Jan van Oostveen)	75
Bijlage 8: Dendrochronologisch onderzoek (Sjoerd van Daalen)	156

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied Scharwoude 7 binnen West-Friesland (boven, rode stip).
 Afbeelding 2. De contour van de opgraving op de moderne kadastrale kaart (onder, gele markerings).

1 Inleiding

In de periode 7 tot en met 13 juli 2015 zijn een sloopbegeleiding en aansluitend een archeologische opgraving uitgevoerd op het terrein van de voormalige pastorie op het perceel Scharwoude 7 in Scharwoude, gemeente Koggenland (afb. 1 en 2). De onderzoekslocatie ligt ten noorden van het historische dorpslint van Scharwoude. Opdrachtgever van het onderzoek was Ooms Bouw & Ontwikkeling B.V. Het onderzoek is verricht door Archeologie West-Friesland (AWF). De projectleiding was in handen van KNA-archeoloog drs. J.T. Verduin. De eindverantwoordelijke was senior KNA-archeoloog drs. M.H. Bartels. Het vaste veldteam bestond uit de archeologen drs. J.T. Verduin, drs. M. Kossen en drs. H. de Weerd, veldmedewerker A. Weel (metaaldetectie) en stagiair E. van Paridon. De uitwerking van het onderzoek is gedaan door drs. J.T. Verduin met medewerking van senior KNA-archeoloog C.P. Schrickx (historie), J. van Oostveen (determinatie tabakspijpen) en vrijwillig medewerkers van Archeologie West-Friesland.

Dank gaat tot slot uit naar de leden van Historische Vereniging Hemony Grosthuisen, de toekomstige bewoner Gert Elzinga, de buurtbewoners, Jacqueline Steeksma en Jan Buisman van Ooms Bouw en kraanmachinist Casper Konijn voor hun belangstelling en medewerking.

Leeswijzer

In dit standaardrapport worden de resultaten van de archeologische opgraving (project 413) weergegeven. In hoofdstuk 2 wordt de onderzoekslocatie beschreven. Naast de ligging komen de geologie en het historisch kader aan bod. In hoofdstuk 3 zullen de vraagstelling en de strategie van het onderzoek uiteengezet worden. De resultaten van het onderzoek worden per fase besproken in hoofdstuk 4. De vondsten zijn beschreven in een aparte paragraaf over de materiële cultuur (paragraaf 4.4). In hoofdstuk 5, de synthese, worden de verkregen gegevens samengevoegd en wordt gepoogd om deze te verbinden met reeds bestaande inzichten. De vraagstellingen uit het PvE worden beantwoord in hoofdstuk 6. Geheel achterin zijn de determinatielijsten en kaartbijlagen opgenomen.

De rapportage volgt de eisen die daaraan worden gesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3, en het Kwaliteitshandboek Archeologie Hoorn, versie 2013.

2 Onderzoekslocatie

2.1 Geologie en landschap

Aan het einde van de laatste ijstijd lag het plangebied in een schaars begroeid landschap, waar in de loop van die ijstijd zandafzettingen waren afgezet. Geologisch gezien behoren deze zanden tot de formatie van Formatie van Twente (Laagpakket van Wierden: dekzand). De top van deze pleistocene afzettingen bevindt zich tussen de 18 en 16 m beneden NAP. Na afloop van de ijstijd steeg de temperatuur en smolten de landijsmassa's waardoor de zeespiegel steeg. Hierdoor steeg ook de grondwaterspiegel en vormde zich Basisveen op het dekzand. Dit Basisveen werd uiteindelijk afgedekt door wad- en kwelderafzettingen. Tot circa 3800 v. Chr. was West-Friesland vrij toegankelijk voor de zee. De toenmalige kust bestond voornamelijk uit zandige wadplaten waartussen een groot aantal west-oost georiënteerde geulen lag. Meer landinwaarts gingen de zandige platen over in lagunes waarin klei werd afgezet. Een groot deel van West-Friesland lag in dit lagunaire gebied.¹ De afzettingen die in deze periode zijn afgezet worden gerekend tot de oudste afzettingen van de Beemster Afzettingen (voorheen Calais II en III, tegenwoordig: Laagpakket van Wormer).

Rond 3800 voor Chr. ontstonden aan de kust van Noord-Holland op de zandige wadplaten strandwallen die de kust langzaam afsloten. De zee kon vanaf deze periode alleen nog via enkele zeegaten in het achterland doordringen, waaronder via het zeegat van Bergen. Buiten de invloedsfeer van deze geulen vond geen sedimentatie plaats en vormde zich veen. Het plangebied ligt binnen dit veengebied. Bewoningssporen uit de Prehistorie ontbreken hier.

In de Middeleeuwen waren grote delen van West-Friesland bedekt met een dik veenpakket. Door het ontstaan van de Zuiderzee in de 11de en 12de eeuw werd de invloed van de zee aan de oostzijde van Noord-Holland aanzienlijk groter; de zee sloeg grote stukken land langs de kust weg en de Hollandse binnenmeren ontstonden. Het ontstaan van de Zuiderzee, gecombineerd met een gemiddelde stijging van de temperatuur, zorgde voor een natuurlijke ontwatering van het West-Friese veenpakket en gunstige condities voor ontginning. De eerste ontginningen in West-Friesland dateren uit de 8ste eeuw en vonden plaats rond Medemblik. Van de 10de tot en met de 12de eeuw werd het overige deel van West-Friesland ontgonnen. Het gebied werd geschikt gemaakt voor bewoning en landbouw door op systematische wijze sloten door het veen heen te graven, waardoor het veen ontwaterde. Door het graven van sloten en het daarmee gepaard gaande ontwatering oxideerde het veen en klonk het veenpakket in, met een geleidelijke daling van het maaiveld als gevolg. Het land werd hierdoor kwetsbaar voor inbreuken van de zee en overstromingen.² De bewoners van West-Friesland probeerden dit gevaar te verkleinen door woonplaatsen op te hogen en dijken aan te leggen. Deze verschillende losse dijken werden met elkaar verbonden, waardoor West-Friesland rond 1250 werd beschermd door één dijk: de Westfriese Omringdijk. Deze dijk is in de eeuwen hierna nog diverse malen doorgebroken en ingelaagd, waardoor voorland afsloeg. Dit had drastische gevolgen voor Scharwoude, zoals we in de volgende paragraaf zullen zien.

---

1 De Mulder & Bosch 1982.

2 Besteman 1990, 93-96.

2.2 Historische achtergrond van Scharwoude (C.P. Schrickx)

2.2.1 Het dorp Scharwoude

Het dorp Scharwoude is in de 12de of 13de eeuw ontstaan. De plaatsnaam is samengesteld uit 'schar' en 'woud'. Namen met woud komen in de omgeving meer voor, zoals Oostwoud en Hoogwoud, en verwijzen naar beboste gebieden in het veengebied. Het woord 'schar' kan verwijzen naar een geul in het gebied.

De oudste kern van het dorp ligt nu waarschijnlijk buitendijks, op de bodem van het Hoornse Hop. De dijk is in de Middeleeuwen namelijk verschillende keren ingelaagd, dat wil zeggen naar binnen toe verlegd. Volgens een opgave uit 1339 had Scharwoude toen een oppervlakte van 400 morgen (circa 340 ha) en telde het 27 mannen.³ Lesger brengt het aantal mannen in verband met het aantal huishoudens.⁴ Dat houdt in dat in de banne (rechtsgebied) Scharwoude in dat jaar uit 27 huizen bestond. Dit is een klein aantal in vergelijking met omliggende plaatsen. Berkhout kende bijvoorbeeld 63 huizen. Uitgaande van een aantal van gemiddeld vijf personen per huis, levert dit een inwonertal voor Scharwoude van circa 135 personen op.

Door de aanleg van een grote inlaagdijk werd een deel van Scharwoude buitengedijkt (afb. 3). Deze inlaagdijk is de dijk die tegenwoordig bestaat tussen Hoorn en Lutjeschardam (even ten noorden van Schardam). Als aanleiding voor de inlaag wordt de Marcellusvloed van 1375 beschouwd. Dit was een van de zwaarste stormvloeden waardoor Holland is getroffen. Kroniekschrijver Velius (eerste druk 1605) haalt een bron aan uit 1411 waarin een oude man vertelt dat hij dijkwijs over de dijk tussen Hoorn en Schardam heeft gelopen en dat de dijk door diverse inlagen op de huidige plek is komen te liggen.⁵ Aangezien sprake is van een oude man moet de inlaag ruim vóór 1411 hebben plaatsgevonden. Aan de hand van enkele andere bronnen kan de datering nog verder worden aangescherpt. De inlaagdijk is in ieder geval aangelegd vóór 1391 aangezien in een grafelijke oorkonde uit dat jaar toestemming werd verleend het buitendijkse land tussen Hoorn en Schardam te bekaden (zie onder). Een tweede aanwijzing voor de datering van de inlaag vormt een aantekening in het proces omtrent het onderhoud van de Klamdijk in de periode 1434-1438. Hierin staat dat de "groote inlaghe" is gemaakt "omtrent 50 jaren nae de voors(eide) laetste generaele verstoeling".⁶ Dat slaat op de verstoeling (indeling voor dijkonderhoud) van 1338 en de inlaag heeft dus volgens deze bron omstreeks 1388 plaatsgevonden.

Door de aanleg van de inlaagdijk van Hoorn naar (Lutje-)Schardam niet lang na 1375 kwam een groot stuk grond (700 morgen) buitendijks te liggen, waarvan een groot stuk tot Scharwoude behoorde. De Hollandse graaf verleende in 1391 toestemming om dit land te bekaden waarmee de Scharwouderkoog ontstond. In een oorkonde uit 1394 is sprake dat de koog "geabandonneert ende vergaen" is en dat "de p(a)rochie van Scharwoude soo zeer vermindert dat er niet boven 9 arme huyslieden ofte p(a)rochianen waren overgebleven". Er waren dus slechts 9 huizen over!

---

3 Van Mieris 1753, deel II, 607. Het grafelijke stuk is ongedateerd en wordt door Beenakker in 1339 geplaatst.

4 Lesger 1990.

5 Velius (4^e druk 1740), 22.

6 Kollis 1968, 36.

Afbeelding 3. Kaart van Johannes Dou uit ca. 1651-1654 (collectie Westfries Archief) met daarop in blauwe een reconstructie van de loop van de dijk en in groen van het dorpslint vóór ca. 1375 en in rood de grenzen van de banne Scharwoude.

In 1394 werd Scharwoude onder de parochie van Hoorn gevoegd nadat hun buitendijks staande kerk door toedoen van het zeewater was ingestort.⁷ Velius vertelt daarbij dat de inwoners van Scharwoude hun klokken, kelken en andere ornamenten, evenals het grote Mariabeeld, naar de kerk van Hoorn overbrachten. Het Mariabeeld zou op het hoogaltaar van de kerk zijn geplaatst en bekend hebben gestaan als de Lieve vrouwe van Scharwoude. Dit beeld was een tronende Madonna en is mogelijk op het stadszegel van Hoorn vanaf 1429 afgebeeld.

Na 1394 nam het buitendijkse land verder in omvang af. Velius vertelt bij het jaar 1567 dat het Scharwouder voorland zo goed als verdwenen was door afgraven van klei voor ophoging van de dijk.⁸ In 1592 verklaarden Jan Jansz. van Scharwoude (66 jaar) en Gerbrand Tyssensz. (60 jaar) als heemraad van de Veenhoper Kogge dat tijdens hun leven tussen Hoorn en Lutjeschardam omtrent 50 morgen was weggespoeld. Zij verklaarden verder dat zij van hun ouders gehoord hadden dat door de inlaag tussen Hoorn en Schardam wel 700 morgen land was buitengedijkt en dat de oude dijk en het oude Scharwouder kerkhof bij laag water nog te zien waren.⁹ De exacte locatie van het Scharwouder kerkhof is tegenwoordig onbekend.

⁷ Velius (4e druk 1740), 22. Zie ook: WFA, 1562, inv.nr. 182.

⁸ Velius (4de druk 1740), 301.

⁹ Velius (4de druk 1740), 302, noot 495. Hij heeft zich gebaseerd op: WFA, Ambacht Drechterland, toeg.nr. 1562, inv.nr. 975.

In 1408 werden de bannen Avenhorn, Berkhout, Grosthuisen, Oudendijk, Beets, Scharwoude en Schardam (gezamenlijk 'De Veenhoop' genoemd) onder het stadsrecht van Hoorn gevoegd. De grens lag bij de Korsloot en hier kwam een banpaal te staan (tegenwoordig staat hier nog altijd een banpaal uit 1761). Scharwoude viel vanaf dit moment dus onder Hoorn.

Pas in 1440 werd een nieuwe kerk in Scharwoude gebouwd.¹⁰ Deze nieuw gebouwde kerk was volgens het commentaar bij de kaart van Van der Meersche uit 1638 "een cleen licht houten kerkxke, staende aen de binnenkant van den dijk" (afb. 4). Dit kerkje stond bekend als het Zwarte Kerkje, waarschijnlijk omdat het houtwerk zwart was geteerd.

Volgens de bekende Enqueste uit 1494 bestond het dorp Scharwoude omstreeks 1477 uit 19 huizen en was dit aantal in 1494 afgenomen tot slechts 16 huizen. Enkele inwoners hielden koeien en anderen haalden hun inkomsten uit vissen of vogelvangst buitendijks of in de haringvaart. In 1514 (de Informacie) was het de omvang van het dorp toegenomen tot 21 huizen. Het grondgebied besloeg nog slechts 150 morgen (127 ha), dus minder dan de helft van de oppervlakte begin 14de eeuw. Volgens de opgaaf waren er bij de grote overstromingen van 1508 en 1509 drie huizen weggespoeld.

Afbeelding 4. Uitsnede van een kaart van Pieter van der Meersche uit 1638 (collectie WFA, noorden rechts) met de kerk van Scharwoude en aan weerszijden van het dorpslint de Voorwaal en Achterwaal.

2.2.2 De Voorwaal en de Achterwaal

Kenmerkend voor Scharwoude is het bestaan van twee ingepolderde meertjes aan weerszijden van het dorpslint: de Achterwaal (Noorderbraak) en de Voorwaal. Beide namen komen voor het eerst voor op de kaart van Van der Meersche uit 1638 (afb. 4). In het commentaar op de kaart staat over de Achterwaal: "benoorden het kerckxken van Schaerwoude een polderken door een cleyn moleken aldaer staende droochgemaect, groot ontrent vijff off ses mergen (...)

¹⁰ Velius (4e druk 1740), 60.

'twelck sij seyden te wesen een weel van een inbreck aldaer gevallen, genaemt de Achterweel, ende bij Elbert Mathijsz, borger ende lantmeter tot Hoorn binnengedijckt." Over de Voorwaal vermeldt het commentaar: "een kleyn polderken, groot ontrent XII mergen (...) seggende 'tselve mede te wesen een weel van een ouden inbreecck genoemt de Voorweel, bij Carbasius met een nieuwe inventie van cleyne molekens ons commissarisen verthoont droochgedijckt". Beide meertjes zijn niet lang vóór 1638 drooggelegd, aangezien de genoemde personen Elbert Mathijsz. en Carbasius in die tijd leefden.

Waarschijnlijk staan beide meertjes reeds aangegeven op de anonieme kaart uit ca. 1530 (afb. 5). In het kohier van de 10de penning uit 1553 wordt melding gemaakt van diverse dijkdoorbraken. De Achterwaal zou twee keer zijn doorgebroken waardoor een groot stuk land (11 morgen) was weggeslagen: "Item bij noorden ons dorpe is een wael tweemaal inghebroken waer door onse landen zeer sijn vermindert ende gheschent ende noch daghelijcx verminderen waer van dat wij dijk ende dijkagie moeten houden groot wesende 11½ morgen."¹¹ De Voorwaal zou driemaal zijn doorgebroken: "Item bij suijden ons dorp noch een water ofte wael drijmael in ghebroken vanden dijk groot wesende

Afbeelding 5. Uitsnede uit een anonieme kaart uit ca. 1530 (collectie NA). In het midden is binnendijks de kerk van Scharwoude weergegeven. Buitendijks ligt een smal reepje land. Ten noorden van de kerk is de nog niet ingepolderde Achterwaal en ten zuiden van de kerk de Voorwaal.

XI morghen waer doer onse landen sijn seer vermindert verdorven ende gheschent ende daghelijcx noch minderen waer van dat wij dijk ende dijkagie moeten houden."¹² De inwoners beklagden zich over de kosten en het gevaar: "Van welke walen ende wateren wij seer belast sijn want wij dijk ende dijkagie moeten daer van houden ende die wateren ons nijet en renten noch gheen proffijt in en brenghen maer alijt onse landen meer af slaen bij stormen ende tempeest ende groot onweder also ghi selff moecht imagineeren ende ghevoelen."¹³ De twee walen moeten dus ontstaan zijn in de periode tussen de aanleg van de inlaagdijk (niet lang na 1375) en circa 1530.

11 NHA, kopieencollectie, toeg.nr. 151.1, inv.nr. 649. Kopie bij AWF.

12 NHA, kopieencollectie, toeg.nr. 151.1, inv.nr. 649. Kopie bij AWF.

13 NHA, kopieencollectie, toeg.nr. 151.1, inv.nr. 649. Kopie bij AWF.

2.2.3 Scharwoude in de 17de-19de eeuw

Na de grote stormramp van 1675 nam het voorland verder af. Scharwoude werd (in 1763) in de verponding gekort omdat 7 morgen en 309 roeden land verloren was gegaan door afslag van de zee en verspitting voor benodigde grond voor dijkherstel.¹⁴ In het voorland is op zeker moment een kleine haven aangelegd. In het inspectierapport van 1775 valt te lezen: "neven 't kerkje, in 't oever is een plasje water, daar 't oude haventje is geweest, tegen of binnen het paalwerk aan".¹⁵ Dit plasje is goed te zien op de kaart uit 1775.

Afbeelding 6. Het plangebied (binnen rode cirkel) op de kaart van J. Dou uit ca. 1651-1654 (collectie WFA).

Afbeelding 7. Uitsnede uit de historische kaart van Oostwoudt uit 1723 (collectie WFA). Te zien zijn onder andere de dorpen Scharwoude en Grothuizen, de dijk met het voorland en de trekvaart met Jaagweg.

¹⁴ WFA, 1562, inv.nr. 427.

¹⁵ WFA, 1562, inv.nr. 978. Kopie bij AWF.

De omvang van het dorp nam geleidelijk toe. Op de kaart van Johannes Dou uit 1651-1654 is goed te zien dat Scharwoude een klein gebied vormt (afb. 3 en 6). Hierbinnen staan ongeveer 40 huizen getekend. De kaart van Oostwoudt uit 1723 (afb. 7) geeft een indruk van het dorp in de 18de eeuw. Door het dorp loopt schuin de trekvaart met de Jaagweg. Halverwege de 19de eeuw bestond het dorp uit 47 huizen met 57 huisgezinnen en in totaal 220 inwoners.¹⁶

Afbeelding 8. Prent van Cornelis Pronk uit 1728 met hierop de 17de-eeuwse kerk van Scharwoude, die aan de voet van de dijk stond, en de omringende huizen.

De oude houten kerk bleef na de Reformatie bestaan. Aanvankelijk hadden Scharwoude en Berkhout één predikant. In 1669 werd de Gereformeerde gemeente van Scharwoude zelfstandig. Vervolgens verving men in 1690 de houten kerk door een stenen kerk langs de dijk. Op een tekening van Cornelis Pronk (afb. 8) is te zien hoe deze kerk rond 1728 tegen de dijk aan lag.

Afbeelding 9. Prent van Oudewater met de 17de-eeuwse kerk van Scharwoude en de huizen langs de dijk (collectie Rijksmuseum).

¹⁶ Van der Aa, deel 10, 1847, 118-119.

Een tweede tekening, gemaakt door Ouwater omstreeks 1780, geeft de kerk vanaf de dijk weer (afb. 9). Op de Kadastrale Minuut uit 1823 is deze duidelijk te zien (afb. 10). De kerk is in 1890 gesloopt; vlak voor de sloop is nog een foto gemaakt (afb. 11). Het kerkhof is op de oude plek langs de dijk gebleven.

Afbeelding 10. Het plangebied op de oudste Kadastrale Minuut van Scharwoude uit 1823. Het plangebied valt deels over een langwerpig gebouw heen: de Gereformeerde pastorie. In grijsblauw is de 17de-eeuwse kerk langs de dijk afgebeeld.

Tot 1812 was scharwoude een zelfstandig dorp met een eigen dorpsbestuur. Daarna vormde het dorp samen met Grosthuisen en Avenhorn de gemeente Avenhorn. In 1979 ging deze gemeente op in Wester-Koggenland en sinds 2007 maakt Scharwoude deel uit van de gemeente Koggenland.

2.2.4 Het plangebied Scharwoude 7

Het plangebied ligt aan de oostzijde van het dorp Scharwoude, tussen de spoorlijn en de IJsselmeerdijk (Westerdijk). De doorgaande weg, voorheen de Scharwouder weg, heet nu de Scharwoude. Het perceel ligt ten noorden van deze weg en direct ten oosten van de voormalige Gereformeerde kerk, die nu in gebruik is als woonhuis.

Op deze plek stond een gebouw dat voorheen de pastorie van de kerk is geweest. Op de kadastrale minuutkaart uit 1823 is op de plek van de afgebroken pastorie een ander

Afbeelding 11. Foto van de kerk vlak voor de sloop in 1890, genomen vanaf de dijk.

gebouw te zien: een langwerpig gebouw met de smalle zijde naar de weg (A107, afb. 10). Dit gebouw was ook pastorie van de Gereformeerde gemeente. Wanneer deze is gebouwd, is niet bekend. Aannemelijk is dat dit omstreeks 1669-1690 heeft plaatsgevonden.

De predikanten van de kerk van Scharwoude zijn van naam bekend. Een van hen was bijvoorbeeld Henricus Hieronymus ten Oever, van 1769 tot 1773. Hij werd later hoogleraar in wiskunde en genoot bekendheid vanwege enkele geschriften.

Afbeelding 12a. Ansichtkaart van Scharwoude uit de periode 1900-1910. Op de voorgrond is de bebouwing vlak langs de dijk te zien, die bij de dijkversterking rond 1920 is verdwenen. In het midden achteraan staat de 19de-eeuwse kerk met pastorie.

Afbeelding 12b. De kerk en pastorie van Scharwoude op een ansichtkaart uit 1963. Het voorste huis en het achterste huis, langs de kruising met de dijk, zijn inmiddels verdwenen.

Verdere informatie over de bebouwing in het dorp Scharwoude wordt gegeven door oude foto's. Op een ansichtkaart uit de periode 1900-1910 zijn de dijkhuisjes nog zichtbaar, die bij de versterking van de dijk rond 1920 afgebroken zijn (afb. 12a). Ook de huidige kerk en de afgebroken pastorie zijn hierop te zien. Een laatste ansichtkaart laat de situatie in 1963 zien van het buurtje rond de kerk (afb. 12b).

De voormalige pastorie stond op de lijst van beeldbepalende panden van de gemeente Koggenland, maar is van deze lijst afgehaald om het te kunnen slopen (afb. 13). De linker zijde van de pastorie was tot 2003 in gebruik als woonhuis. De rechterzijde was tot eind jaren 1960 als bankgebouw in gebruik.¹⁷

Het plangebied is vrij laaggelegen (circa 1,75 m –NAP). Het dorpslint en de percelen vlak langs de dijk, liggen wel hoger dan de ingepolderde braken van Scharwoude (de Achterwaal en Voorwaal), direct ten noorden en ten zuiden van het lint.

Afbeelding 13. De voormalige pastorie vlak voor de sloop in 2015.

2.3 Archeologische gegevens

In Scharwoude is nog weinig archeologisch onderzoek verricht. Door ADC ArcheoProjecten is in 2012 een bureau- en booronderzoek uitgevoerd aan de Scharwoude 12-16 (Van Breda & Van der Zee, 2012). Men heeft tijdens dit onderzoek boringen gezet ter hoogte van de ingedijkte Achterwaal/Noorderbraak en niet ter hoogte van het historische dorpslint.

In Archis is een vondstmelding te vinden op de plek van het oude huis aan de Scharwoude nr. 31. Hier zijn scherven van kogelpotten, onder andere met bezemstreekversiering (12de-13de eeuw), gevonden (Archis vondstmeldingsnr. 426.008).

---

¹⁷ Bolluijt & Seinen 2014.

De verwachting voorafgaand aan de opgraving was dat binnen het plangebied sporen en structuren aanwezig zijn vanaf de 12de eeuw tot en met de 20ste eeuw (Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd). Deze konden bestaan uit bewoningsresten (mogelijk op terpen of tegen een dijk) of sporen van ander gebruik van het terrein (dijken, sloten, wegen, landbewerking, enz.). Vanaf eind 17de eeuw heeft (deels) binnen het plangebied mogelijk een pastorie gestaan, die in de 19de eeuw is vervangen door de inmiddels gesloopte pastorie.

Een zeer kleine kans bestond dat menselijk skeletmateriaal (in situ of herbegraven) aanwezig was binnen het plangebied. Het kerkhof bij de 17de-eeuwse kerk lag (en ligt deels nu nog) direct ten noordwesten van de kruising Scharwoude-IJsselmeerdijk. Hoe groot het kerkhof toen exact was en waar het kerkhof lag in voorgaande eeuwen is niet bekend. Waarschijnlijk lag het kerkhof in de Middeleeuwen in het huidige buitendijkse gebied (ten oosten van de IJsselmeerdijk).

De te verwachten sporen en structuren van bebouwing uit de late Middeleeuwen waren:

- ophogings- / terplagen
- (kleiwinnings)kuilen
- afval- / askuilen met huishoudelijk afval
- gedempte sloten en greppels, mogelijk met huishoudelijk afval
- sporen van bebouwing: vloerniveaus, (paal)kuilen e.d.
- waterputten

De te verwachten sporen en structuren uit de Nieuwe Tijd waren:

- ophogingslagen, mogelijk dijkophogingen
- funderingen van twee fasen van de pastorie
- waterputten, waterkelders en kelders in en rondom de pastorie
- gedempte sloten, mogelijk met huishoudelijk afval
- kuilen en afvalkuilen, mogelijk met huishoudelijk afval
- mogelijk een oude fase van de weg (de Scharwoude)

3 Opzet en doel van het onderzoek

3.1 Onderzoeksopdracht

De aanleiding voor het archeologisch onderzoek was de sloop van de voormalige pastorie en de nieuwbouw van een woning op dezelfde plaats. Gezien de voorgenomen sloop- en bouwplannen kon het bodemarchief ter plaatse niet worden behouden. Op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Koggenland (Archeologie West-Friesland, 2012) ligt het plangebied in een zone waar bij plannen met een omvang groter dan 100 m² en dieper dan 35 cm rekening moet worden gehouden met archeologie. De oppervlakte van het nieuw te bouwen huis bedraagt circa 150 m². Voor deze ingreep was binnen de Omgevingsvergunning een archeologisch onderzoek vereist.

Het doel van het onderzoek was het veilig stellen van de aanwezige archeologische sporen en vondsten, voordat zij door graafwerkzaamheden en nieuwbouw werden vernietigd. Het onderzoek diende antwoord te geven op de hieronder geformuleerde onderzoeksvragen.

Voor het plangebied is in het Programma van Eisen een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

1. De middeleeuwen
  - 1.1 Zijn sporen uit de 12de-16de eeuw aanwezig?
  - 1.2 Hoe oud zijn de oudste sporen en wat zegt dit over de vroegste geschiedenis van Scharwoude?
  - 1.3 Duiden deze sporen op bewoning binnen het onderzoeksgebied of op andere activiteiten?
  - 1.4 Is in deze periode reeds een terpje of podium opgeworpen? Wat is de ligging en omvang hiervan? Is dit terpje of podium in één keer opgeworpen of geleidelijk verhoogd/uitgebreid?
  - 1.5 Dateren sloten/greppels uit deze periode en wat zeggen deze over de ontginning/verkaveling?
  - 1.6 Zijn sporen van bebouwing (vloerniveau's, paalkuilen e.d.) aanwezig en is op basis hiervan de bebouwing te reconstrueren?
  - 1.7 Zijn sporen aanwezig die tot het erf (of erven) behoren (waterputten e.d.) en is op basis hiervan de inrichting van het erf te reconstrueren? Hebben we te maken met een of twee erven?
  - 1.8 Zijn er aanwijzingen voor middeleeuwse bewoning verder van het lint af, zoals in Enkhuizen (Albert Heijn uitbreiding (Westerstraat) en Westeinde 107) en in Zwaag eerder is waargenomen?
2. De 17de of 18de-eeuwse pastorie
  - 2.1 Wanneer is deze pastorie gebouwd?
  - 2.2 Hoe is deze pastorie gefundeerd en wat zegt dit over het oorspronkelijke uiterlijk van het gebouw?
  - 2.3 Is er iets te zeggen over de oorspronkelijke indeling van de pastorie? Zijn hierin wijzigingen in de loop van de tijd opgetreden?
  - 2.4 Zijn structuren in en rondom de pastorie aanwezig? Te denken valt aan waterputten, waterkelders, voorraadkelders, vloeren, etc.
  - 2.5 Zijn vondsten te koppelen aan het interieur (wandtegels, nistegels, haardplaten e.d.)?

3. De 19de-eeuwse pastorie
  - 3.1 Is er iets te zeggen over de oorspronkelijke indeling van de pastorie? Zijn hierin wijzigingen in de loop van de tijd opgetreden?
  - 3.2 Zijn structuren in en rondom de pastorie aanwezig? Te denken valt aan waterputten, waterkelders, voorraadmeters, vloeren, etc.
  - 3.3 Zijn vondsten te koppelen aan het interieur (wandtegels, nistegels, haardplaten e.d.)?
4. Vondstmateriaal
  - 4.1 Kan vondstmateriaal aan de bewoners van de pastorieën worden gekoppeld en wat zegt dit over die bewoners?
  - 4.2 Zijn er religieuze voorwerpen teruggevonden? Zijn deze te koppelen aan de Gereformeerde gemeente?
5. Overige structuren
  - 5.1 Zijn er restanten van een oude fase van de weg aangetroffen? Hoe oud is deze fase? Hoe is de weg opgebouwd?
  - 5.2 Zijn er ophogingen behorende bij een dijk aanwezig? Hoe oud zijn deze ophogingen? Hoe was de dijk opgebouwd?
6. Menselijk skeletmateriaal
  - 6.1 Zijn er menselijke overblijfselen aangetroffen? Liggen deze nog in situ of gaat het om knekelkuilen/herbegravingen?
  - 6.2 Hoe oud zijn de begravingen? Bij welke kerk horen deze?
  - 6.3 Wat zijn de oriëntatie van de graven en de begraafwijze?
  - 6.4 Wat valt er te zeggen over de populatie (geslacht, leeftijd, pathologie, enz.)?

3.2 Methode

Voor de begeleiding was één werkput gepland (ca. 11 bij 15 meter, zie afb. 2). De werkput is in de uitvoering in delen aangelegd. Aanvankelijk is uitgegaan van twee vlakken: één op het niveau van sporen uit de Nieuwe Tijd en één vlak op een eventueel middeleeuws niveau of op de natuurlijke kleibodem. Tijdens het onderzoek bleek dat één vlak voldoende was, omdat ter plaatse geen middeleeuwse ophogingen aanwezig waren. In het vlak waren zowel de natuurlijke veenbodem, als sporen uit de Nieuwe Tijd te zien. Diepere sporen zijn geheel uitgegraven. De complete vullingen van twee aangetroffen sloten zijn doorzocht op vondsten; alle vondsten zijn meegenomen en gedetermineerd. Van de werkput zijn één lengte- en één breedteprofiel gedocumenteerd. Alle sporen zijn zowel individueel als in verband met andere sporen (overzichtfoto's) gefotografeerd. Tijdens de gehele looptijd van het onderzoek, en ook nog na het onderzoek, zijn met de metaaldetector het vlak, de sporen en de stort doorzocht op metaalvondsten. Dit heeft een aantal bijzondere metaalvondsten opgeleverd.

4 Resultaten

Tijdens de sloopbegeleiding op 7 juli 2015 is goed opgelet of onder of direct naast de 19de-eeuwse funderingen van de pastorie nog oudere funderingsresten aanwezig waren (afb. 14). Het was van belang dat deze tijdens de sloop niet zouden worden getrokken. Oudere muurresten zijn echter niet gezien. Een deel van de vraagstelling van het onderzoek was gericht op eventueel aan te treffen resten van een kerkhof of grafveld. Dergelijke resten zijn niet aangetroffen. De funderingssleuven van de muren van de pastorie waren vrij breed. Een dikke vlijlaag van wit zand was in de sleuven gestort om de muren te ondersteunen (afb. 15). Deze sleuven zijn op de vlaktekening als versterking ingetekend. De kelder van de pastorie is tijdens het onderzoek intact gelaten, zodat hier geen grote krater, gevuld met grondwater, zou ontstaan. Aan het eind van het onderzoek is de kelder alsnog getrokken. Ondanks de relatief grote verstoringen, heeft het onderzoek veel informatie en vondsten opgeleverd.

Afbeelding 14. Het plangebied Scharwoude 7 tijdens de begeleiding van de sloop van de funderingen van de voormalige pastorie.

Afbeelding 15. De werkput met het achtererf van Scharwoude 7. In de werkput bleef even een rijbaan staan voor de kraan, om de kelder zo laat mogelijk te kunnen slopen.

De aangetroffen sporen en vondsten zijn opgedeeld in de volgende fasering:

- Fase 1: Late Middeleeuwen
- Fase 2: ca. 1550-1650
- Fase 3: ca. 1650-1780

Hieronder zullen de sporen per fase worden beschreven. De vondsten worden getoond in paragraaf 4.4.

4.1 Fase 1 (Late Middeleeuwen)

Uit deze fase stammen een 'daliegat' en enkele losse vondsten in de bovenkant van de natuurlijke veenlaag. De veenlaag had een dikte van ongeveer 40 cm. De bovenzijde van het veen lag op 2,80 m –NAP. De bovenzijde van de natuurlijke kleilaag hieronder was aanwezig op 3,20 m –NAP.

Daliegat (S33, 12de eeuw?)

Op het terrein is slechts één middeleeuws spoor aangetroffen. Het gaat niet om een bewoningsspoor, maar om een zogenaamd 'daliegat'. Daliegaten werden in de Late Middeleeuwen gegraven om klei te winnen. Men groef door de natuurlijke veenlaag heen, haalde de klei naar boven, en men gooide het veen weer terug. De veenlaag is op veel plaatsen door oxidatie verdwenen, of zeer ingeklonken. In de daliegaten is het veen juist bewaard gebleven. De klei die men uit de ondergrond haalde, gebruikte men om over de landbouwgronden te verspreiden. Op die manier werd de bodem kalkrijker.

Op het vlak was het daliegat alleen te zien tijdens het verdiepen, omdat de sloot S20-S26 over het middeleeuwse spoor heen lag. De werkelijke afmetingen van het daliegat kunnen alleen geschat worden. De vorm op de vlaktekening, een ovaal van 3,20 m bij 2,60 m, is een benadering van de werkelijkheid. De onderkant van het spoor lag op 4,90 m –NAP. De diepte vanaf het vlak was circa 3,15 m. Ter vergelijking: aan de Kerkebuurt in Berkhout is een daliegat gevonden dat tot 4,30 m –NAP was ingegraven.¹⁸ Ook dit daliegat vond men tijdens het couperen van een sloot. Het daliegat in Scharwoude is nog iets dieper dan dat in Berkhout. De vulling van het daliegat bestond uit brokkelig rood-bruin veen. Bovenin lagen enkele gestoken, gelaagde veenplaggen. Deze lagen verticaal in de vulling (afb. 16, rechts). In het veen zijn één scherp kogelpotaardewerk en één scherp Paffrath-aardewerk gevonden (V37). Deze scherven hebben waarschijnlijk een 12de-eeuwse datering.

Het terrein is mogelijk eeuwenlang alleen als landbouwgrond in gebruik geweest. Uit de 13de-14de eeuw zijn tijdens de opgraving slechts enkele scherven gevonden. Deze kunnen tijdens bemesting van het land hier zijn terechtgekomen. Waarschijnlijk heeft men pas vanaf de 16de of begin 17de eeuw op het terrein, of vlak daarnaast, gewoond.

Een spinlood of netverzwaring (V42) is gevonden in de bovenzijde van de natuurlijke veenlaag. Op andere vindplaatsen in Koggenland, bijvoorbeeld aan de Kerkebuurt in Berkhout, zijn ook bovenop de natuurlijke veenlaag vondsten gedaan. Deze dateerden in de Late Middeleeuwen. In Berkhout zijn grotere hoeveelheden aardewerk, metaal en dierlijk bot gevonden, waardoor sprake is van een middeleeuwse huisplaats. In Scharwoude zijn slechts enkele laatmiddeleeuwse scherven in het veen gevonden. Hier is het terrein in de Late Middeleeuwen waarschijnlijk minder intensief gebruikt.

---

18 Berkhout, Kerkebuurt 190, AWF project 382, WAR 74 (Verduin 2015b).

Afbeelding 16. Coupe door de vulling van het daliegat S33 en de slootvulling S22/S23. Links onderaan de natuurlijke kleibodem. Bovenaan de verstoring van de funderingssleuven (gevuld met zand) van de pastorie.

4.2 Fase 2 (1550-1650)

Binnen deze fase vallen enkele ophogingslagen en de aanleg en demping van een perceelssloot aan de westzijde van het terrein.

Ophogingslagen

Tijdens de opgraving zijn weinig ophogingslagen aangetroffen. Hier zaten geen middeleeuwse lagen tussen. In profiel 2 (zuidprofiel, zie bijlage 2) waren twee ophogingslagen te zien: S35 en S36. Spoor 35 was een vrij schone, rulle donkergrijze kleilaag. Spoor 36 was een donkergrijze kleilaag met baksteenpuntjes. Deze lagen dateren mogelijk in de 16de-eeuw of in de eerste helft van de 17de eeuw. Dit is de periode waarin de twee walen, de Voorwaal en de Achterwaal, zijn ingepolderd. Mogelijk was de periode vlak vóór de inpoldering zeer nat. De veenbodem moet sinds de Middeleeuwen flink zijn ingeklonken. De ophoging markeert waarschijnlijk het begin van de bewoning op deze plaats. De sloot S8-S10 (hieronder beschreven) is in de 16de eeuw gegraven. Dit spoor was waarschijnlijk de perceelsgrens tussen twee erven.

De randzone (S23) van een perceelssloot (fase 3), die materiaal uit de tweede helft van de 17de eeuw bevatte, doorsneed de ophogingen. In het verlengde van profiel 2, is uit één van deze ophogingen een compleet steengoed oliekruijke verzameld. Dit kruijke (Deventer systeemtype s2-kru-2) dateert in de

Afbeelding 17. Een klein steengoed oliekruijke, gevonden in een ophogingslaag (datering 1500-1550).

eerste helft van de 16de eeuw (afb. 17).¹⁹ Deze vondst ondersteunt een datering in de 16de eeuw van in ieder geval één van de ophogingslagen.

Sloot (S8-S10, demping eerste helft 17de eeuw)

Direct langs, en deels onder, de voormalige Gereformeerde kerk heeft een perceelssloot gelegen. De oriëntatie van de sloot is afwijkend van de perceelssloot uit het einde van de 17de eeuw en de huidige percelering. De sloot lag zeer schuin georiënteerd op de huidige weg. De sloot is over een breedte van circa 2 m op het vlak gedocumenteerd (sporen 8, 9 en 10). In profiel 2 (zuidprofiel, zie bijlage 2) was ongeveer de helft van de doorsnede van de sloot zichtbaar (afb. 18 en 19). De laatste vullingslaag (S9) was hier over een breedte van 1 m te zien. De onderste vullingen (S31 en 8) waren ongeveer 3 m breed. De laatste vulling bestond uit een schone laag gele klei. De onderste vulling (S31) was een gemengd pakket blauwgrijze en grijze klei met brokken veraard veen en enkele brokken puin. De middelste vulling (S8) bevatte zeer veel rood baksteenpuin.

Afbeelding 18. Zuidwesthoek van de werkput: de helft van de vullingen van de 16de-eeuwse sloot S8/S10. Deze sloot is schuin aangesneden in de westrand van de werkput. Alleen de bovenste laag in het profiel is ophoging uit de Nieuwe Tijd. Onderin het profiel is de natuurlijke kleibodem met daarop natuurlijk veen te zien.

In profiel 1 (westprofiel, zie bijlage 2) was deze sloot schuin aangesneden in de lengterichting. In dit profiel was de diepte van de sloot goed te meten en was de houten beschoeiing nog deels aanwezig. De diepte lag op 3,10 m –NAP, ongeveer 1,20 m onder het maaiveld. Van de beschoeiing is een houtmonster genomen: een eikenhouten paal (M3). De breedte van de paal was 10 bij 15 cm. Deze was vierzijdig gezaagd en aangepunt. De eik waar het hout uit afkomstig was, was snel gegroeid, waardoor het monster niet geschikt was voor dendrochronologisch onderzoek. Van de rest van de beschoeiing (S27) waren één staande plank, vijf palen en één liggend stukje hout aanwezig in het profiel.

---

19 Clevis & Thijssen 1989.

Afbeelding 19. Overzicht van het westelijke deel van het zuidprofiel. Beide sloten zijn hier te zien. De sloot links (S20/S26) is jonger: de vullingen doorsnijden de randzone van sloot S8/S10.

De vondsten zijn per vulling verzameld in het vlak en uit het profiel (afb. 20). Opvallende vondsten waren enkele fragmenten van ploischotels en borden van Italiaans tinglazuur aardewerk (1575-1625) en de onderzijde van een pijpaaarde beeldje (V24 en V30, zie paragraaf 4.4). Dit zijn relatief rijke vondsten voor een boeren- en vissersgemeenschap.

Afbeelding 20. Het onderzoeken van de vulling van sloot S8/S10. Uit de vulling is veel aardewerk verzameld.

4.3 Fase 3 (1650-1780)

Tot deze fase behoren de slietenfundering van een gebouw en de aanleg en demping van een perceelssloot.

De slietenfundering (na 1650)

In het vlak zijn vier rijen met dunne houten slieten onderscheiden (S18, S38, S39 en S40). Deze slieten vormen samen (een deel van) de plattegrond van een gebouw. De rijen waren ieder ongeveer 40 cm breed. Alleen S38 was smaller; deze rij was slechts één sliet breed. Deze rij liep van een kuil of uitbraakspoor (S16) tot aan de haardfundering (S17). De rij slieten kan gefunctioneerd hebben als fundering van een tussenwand. Het is ook mogelijk dat deze rij oorspronkelijk doorgelopen heeft richting het noorden, maar verstoord is geraakt door de aanleg van kelder S11. Op de slieten hebben waarschijnlijk bakstenenen fundering gelegen.

Houtsoortbepaling van een selectie van de slieten van de haardfundering (S17, M01 en M02) heeft uitgewezen dat het om naaldhout, mogelijk fijnspar, gaat. Eén van de twee monsters was tweezijdig gezaagd. De monsters hadden te weinig jaarringen voor dendrochronologisch onderzoek. De lengte van de slieten was zeer groot: onder meer 3,80 m, 3,84 m, 3,87 m en 3,98 m. De langste uitgetrokken sliet mat zelfs 6,15 m. De diameters van de slieten lagen tussen 6 en 8 cm; de langste sliet had een diameter van 13 cm (afb. 21 en 22).

De haardfundering had afmetingen van ongeveer 1,90 m bij 0,5 m. De haard is ongeveer in het midden van alle aanwezige slieten gevonden. Boven de slieten lag een laagje klei met mortelbrokjes, dat een rechthoekig spoor vormde (S15). Dit spoor was kleiner en had een iets andere oriëntatie dan de

Afbeelding 21. Het trekken van de slieten uit de haardfundering van het langhuis.

Afbeelding 22. Enkele slieten uit de haardfundering van het langhuis, naast elkaar op een rijtje.

concentratie slieten. Spoor 15 hoorde waarschijnlijk bij een latere fase van de haard. Mogelijk is in het gebouw een schouw met tegeltableau aanwezig geweest. In een aantal slootvullingen en onder de aanleg- en stortvondsten is een groot aantal tegels met paars gesprenkelde ruit (1680-1800) gevonden. Daarnaast zijn ook fragmenten van gemarmerde en gevlamde tegels gevonden.

Over het uiterlijk van het gebouw kan verder niet veel met zekerheid vermeld worden. Gezien de zware fundering met slieten moet de opbouw van baksteen zijn geweest. De vorm was in ieder geval rechthoekig en het gebouw stond met de kopse kant richting de straat.

Dit stemt overeen met de vorm van het gebouw zoals dat op de kadastrale minuut van 1823 staat afgebeeld. Dit gebouw was ongeveer 18 meter lang en 7,5 meter breed. Na het plotten van de tekening van de aangetroffen sporen (afb. 23) over deze kaart heen, valt op dat de slietenrijen precies onder dit gebouw liggen. De meest westelijke rij (S40) ligt onder de westgevel van het pand en de meest oostelijke rij (S18) in lijn met de oostgevel van het achterste deel. Kennelijk heeft het voorste deel van het huis aan de oostkant een lagewand gehad. De rijen slieten midden in het gebouw (S38 en S39) moeten dan funderingen van binnenwanden zijn geweest.

Bij de westelijke rij lijkt sprake te zijn van vier poeren van slieten, wat wijst op een fundering met spaarbogen. Bij de andere rijen slieten is dit niet het geval.

Afbeelding 23. De projectie van de in de opgraving gevonden sporen op de Kadastrale Minuut van 1823 en een reconstructie van de loop van de sloot.

Het aangetroffen gebouw vertoont overeenkomsten met een zogenaamd "langhuis". Van dit type huis is een aantal voorbeelden opgegraven in de gemeenten Drechterland en Koggenland:

in Venhuizen²⁰, Schellinkhout²¹ en Ursem²². Een huis van dit type was een langgerekte smalle boerderij met een klein stalgedeelte. De boerderij stond haaks op de weg. Het woongedeelte bestond uit drie vertrekken: voorhuis, kamer en keuken. In de scheidingswand tussen het voorhuis en de kamer, of tussen de kamer en de keuken, zat een dubbele stookplaats. In het stalgedeelte was plek voor slechts drie of vier koeien. Vaak was in de keuken een waterput aanwezig en in het stalgedeelte een tweede put voor het vee.²³ Dit type boerderij had op het erf vaak een aparte kapberg of hooiberg staan. In het geval van Scharwoude is het gebouw zeer waarschijnlijk als pastorie van de Gereformeerde Kerk en wellicht tevens predikantswoning gebouwd en dus niet als boerderij. De indeling zal dus afwijken van de andere langhuizen.

De ouderdom van het gebouw in Scharwoude is archeologisch niet goed te bepalen. Mogelijk is het gebouwd tijdens de herinrichting van het terrein, rond 1678, toen ook de houten beschoeiing in de naastgelegen sloot is aangelegd. Twee historische gebeurtenissen kunnen de aanleiding zijn geweest tot de nieuwbouw. In 1669 werd de Gereformeerde gemeente van Scharwoude zelfstandig en in 1690 werd een nieuwe kerk gebouwd. Maar een 18de-eeuwse datering, bijvoorbeeld rond 1780, na de demping van de naastgelegen sloot, is ook een mogelijkheid.

Sloot (S19 t/m S26, 1675-1780)

Direct naast de vullingen van de sloot S8-S10 (zie boven), waren in het vlak verschillende parallelle vullingen van een jongere sloot zichtbaar. Aan beide zijden van de middelste vullingen was een houten beschoeiing aanwezig. Van Daalen Dendro heeft dendrochronologisch onderzoek uitgevoerd op de palen van de beschoeiing.²⁴ Een monster, uit een eiken paal, was geschikt. Dit hout heeft een kapinterval in de herfst of winter van 1677-1678. De herkomst van het hout is zuidelijk Noorwegen. In West-Friesland wordt vaker eikenhouten constructiemateriaal uit het zuiden van Noorwegen gevonden, uit bomen die aan het einde van de 16de eeuw zijn gekapt. Afgaand op het kapjaar en de leeftijd van het 17de-eeuwse hout, komt dit waarschijnlijk uit een nieuwe generatie eiken die geplant is na de kap in het einde van de 16de eeuw.²⁵

Tussen de randzone van de sloot, de beschoeiing en de dempingslagen zitten flinke dateringsverschillen. De randzone is het oudst; de vondsten hieruit dateren vanaf omstreeks 1675. De beschoeiing dateert na 1677-1678. De demping is pas gebeurd rond 1780. De sloot is in de gebruikperiode waarschijnlijk regelmatig gebaggerd. Het zou kunnen dat onderin de sloot 17de-eeuws afval is blijven liggen, of dat dit uit de randzone hier later in is gevallen. Dit zou verklaren waarom uit veel lagen zowel 17de- als 18de-eeuws materiaal is verzameld. Twee 17de-eeuwse lepels en een rinkelbel zijn gedocumenteerd onder spoornummer 26 (V35), de 18de-eeuwse vulling, maar deze zijn waarschijnlijk afkomstig uit de 17de-eeuwse randzone van de sloot (S19). Vondsten uit de randzone aan de andere zijde van de sloot (S23, oostelijke zijde), zijn o.a. fragmenten van geheel witte faience en van een geel geglazuurde witbakkende blaker (1650-1700).

Op het vlak waren de randzone en de dempingen van deze sloot bij elkaar 5 à 6 m breed. De breedte van de sloot tussen de beschoeiingen in was ongeveer 1,20 m (zie Bijlage 2, Profiel

20 De Buurt 5, Venhuizen, AWF project 347, WAR 47, Gerritsen 2013. Zie voor een overzicht: Gerritsen 2016, 375-380.

21 Langs de Zuiderdijk, AWF project 325 en 336, WAR 44, Gerritsen, Kossen, Meijer & Bartels (red.) 2013.

22 Kerkebuurt (Langereisschool) Ursem, AWF project 396, WAR 79, Verduin 2015c.

23 Brandts Buys 1974, 208-212.

24 Zie Bijlage 3: Van Daalen 2015.

25 Van Daalen 2015, 4.

2). De diepte van de sloot was circa 3,20 m –NAP (1,10 m onder maaiveld). De randzones bestonden uit donkerbruin-grijze zeer venige klei. De onderste dempingslaag (S26), was ook zeer venig. Hierin zijn restanten van afval uit de 17de eeuw blijven zitten. De laatste dempingen zijn gedaan met relatief schone klei, waarvan de onderste vulling gereduceerd is (afb. 24). In de relatief schone dempingen en in een schelpenlaag (S24) en een assige laag (S22), waren, evenals in S26, 18de-eeuwse vondsten aanwezig.

Afbeelding 24. In sloot S20/S26 was een fasering aanwezig. De vullingen rechts naast de houten beschoeiing waren een randzone van de sloot uit de late 17de eeuw en vroege 18de eeuw.

De vullingen zijn helemaal afgewerkt en met de metaaldetector onderzocht (afb. 25 en 26). Een opvallende vondst was een kwispedoor van blauw beschilderde faience (afb. 32), die na het plakken bijna compleet overgeleverd bleek te zijn. Een kwispedoor is een spuwpot, een opvangbekken, waar men tijdens het kauwen van pruimtabak in kon spugen. In de 18de eeuw was pruimtabak populair; in veel huishoudens was een kwispedoor aanwezig.

Een aantal vondsten in de 18de-eeuwse demping van de sloot dateert duidelijk rond 1750: de kwispedoor, een leren muiltje, een steengoed fles en het Chinese porselein. De datering van de uivormige wijnflessen ligt tussen 1725 en 1760. In de vulling met spoornummer S26 is een munt uit 1765 gevonden. De tabakspijpen, wijzen op een demping rond 1780 (zie onder).

De vondsten zijn niet direct aan een huishouden te koppelen. Ze kunnen zowel bij het huis ten westen van de sloot, als bij het huis met de slietenfundering (de pastorie) hebben gehoord. De vondsten uit zowel de 17de als de 18de eeuw zijn relatief rijk te noemen. Opvallend zijn de hoeveelheden wijnflessen en wijnglazen. Dit soort vondsten zien we normaal weinig in een boeren- of vissersgemeenschap. Dat doet veronderstellen dat veel materiaal van de pastorie en wellicht tevens predikantswoning afkomstig is.

Afbeelding 25. Verzamelen van aardewerk, glas, leer en metaal uit de vullingen van de sloot S20/S26.

Waterkelder

Achter de gesloopte 19de-eeuwse pastorie bleek een waterkelder, opgebouwd uit gele bakstenen, te liggen. Deze zou aanvankelijk worden hergebruikt in het nieuwbouwplan, maar is na het archeologisch onderzoek toch uit de grond getrokken. Deze waterkelder zou ouder kunnen zijn geweest dan de 19de-eeuwse pastorie. Waarschijnlijk was deze 17de- of 18de-eeuws. Vanwege het feit dat de kelder in situ bewaard zou worden, is deze niet archeologisch onderzocht.

Afbeelding 26. Een deel van de kwispedoor (V35-C02), direct nadat deze in het veld werd aangetroffen.

Latere sporen (S2, S3 en S41)

De 19de-eeuwse pastorie had een aanbouwje aan de westzijde, veel lager dan de rest van het gebouw, dat bijna de kerk raakte. De fundering hiervan leek in het geheel niet op de fundering van de rest van de pastorie. De aanbouw had een spaarboogfundering van rode bakstenen (afb. 27).

Afbeelding 27. Een deel van de spaarboogfundering (S41) was al te zien in het westprofiel van de werkput.

De poeren S2 en S3 waren tijdens het archeologisch veldwerk gedocumenteerd, de bogen kwamen pas bij het uitgraven van de bouwput tevoorschijn. Poer S3 was 40 bij 50 cm, poer S2 had een breedte van 45 cm. Poer S3 leek losstaand en bleek uit twee fasen te bestaan. Poer S2 zat duidelijk aan een spaarboog vast. Poer S3 was gefundeerd op een vierkant stuk hout, samengesteld uit twee lagen van ieder drie planken (M06, S25, afb. 28). De twee lagen waren verbonden met spijkers. Het vierkant mat 40 bij 40 bij 5 cm. Aan de onderzijde van de planken waren zes afdrukken van slieten te zien, die ieder ongeveer 5 bij 5 cm maten. De planken waren uit naaldhout gemaakt en tangenciaal gezaagd. Hierdoor was dendrochronologisch onderzoek niet mogelijk. De bovenste bakstenen lagen bovenop deze houten fundering en waren oranje bakstenen met het formaat 22x10,5/11x5,5 cm. De onderste bakstenen waren gele stenen met het formaat 17x7,5x3,5 cm. De bovenzijde van deze poer lag op 2,68 m –NAP, de bovenzijde van het hout lag op 3,28 m –NAP. Mogelijk vertegenwoordigen de twee baksteensoorten niet twee fasen, maar zijn alle stenen hergebruikt.

Afbeelding 28. Een vierkant stuk funderingshout van 40 bij 40 cm met een dikte van 5 cm (monster 6). De indrukken van de zes slieten waar het hout op lag zijn duidelijk zichtbaar.

De twee spaarbogen (S41) met aan weerszijden een poer of muurtje, zijn over een lengte van 3,72 m gedocumenteerd. De bogen staken 6 cm uit onder een bakstenen muurtje, met een ander baksteenformaat (22x10x5 cm), dat erbovenop was gemetseld. De ruimte tussen de bogen was 20 cm. De bogen bestonden uit twee lagen rode baksteen met het formaat 22x11x5 cm. Ze overspannen ieder ongeveer 1,28 m, de hoogte was minimaal 50 cm. De bovenzijde van de bogen lag op 2,00 m –NAP.

4.4 Materiële cultuur

Het grootste gedeelte van het vondstmateriaal dateert in de eerste helft van de 17de eeuw en de eerste helft van de 18de eeuw. Deze vondsten komen uit de twee sloten. Verder zijn enkele scherven uit de Late Middeleeuwen, de tweede helft van de 17de eeuw en de 19de eeuw verzameld.

Afbeelding 29. Vier scherven van verschillende borden en een plooienschotel van Italiaans tinglazuuraardewerk in de Compendario stijl uit 1575-1625 (V24-C01, V30-C01 en –C02, V35-C12).

4.4.1 Aardewerk en bouwkeramiek

Laatmiddeleeuws aardewerk

In de bovenkant van de natuurlijke veenlaag zijn enkele ingedrukte laatmiddeleeuwse vondsten gedaan, waaronder aardewerk en een spinlood/netverzwaring (zie metaalvondsten). Het aardewerk bestaat uit slechts twaalf scherven van kogelpot-aardewerk (7x), Maaslands wit aardewerk (1x), Paffrath-aardewerk (1x), Pingsdorf-aardewerk (1x) en grijsbakkend (1x) en vroeg roodbakkend aardewerk (1x). De scherven Paffrath, Pingsdorf en Maaslands wit dateren mogelijk in de 12de eeuw. Het roodbakkend en grijsbakkend aardewerk dateert in de 13de of 14de eeuw. De scherven kogelpot zijn slecht dateerbaar. Deze kunnen bij de 12de-eeuwse fase horen, maar ook bij de 13de-14de-eeuwse fase.

1600-1625

Uit de sloot, die gedempt is in de eerste helft van de 17de-eeuw (S8-S9-S10), zijn scherven van rood- en witbakkend aardewerk, Werra-aardewerk, Noord-Hollands slibaardewerk, Nederlandse majolica en steengoed verzameld. Tevens zijn enkele fragmenten Italiaans tinglazuur aardewerk

gevonden. Deze fragmenten behoren tot het zogenaamde 'compendiario'. Dit is een stijl die in 1550 in Faenza is ontstaan en later in o.a. andere gebieden van Italië, Frankrijk en Nederland is gekopieerd. De scherven compendiario uit Scharwoude zijn Italiaans en dateren in de periode 1575-1625 (afb. 29). Alle fragmenten hebben een 'aigretterand': een randversiering met florale motieven en slingers in blauw en geel. Eén fragment is afkomstig van een ploischotel, waarschijnlijk van het type i-plo-3 (V24-C01). Van de andere drie fragmenten compendiario zijn twee fragmenten van een bord en één van een ploischotel (V30-C01 en C02). Eén fragment van een bord (V35-C12) is in

Afbeelding 30. Fragment van een amfoor van Iberisch witbakkend aardewerk uit 1600-1650 (V01-C01).

een latere context terechtgekomen: in de 18de-eeuwse demping van de naastgelegen sloot (S26). Voor een klein dorp als Scharwoude zijn dit relatief kostbare importen. De nabijheid van de handelsstad Hoorn zal bij de verspreiding van deze spullen een grote rol gespeeld hebben. Op afb. 30 is een fragment van een amfoor van Iberisch witbakkend aardewerk te zien. Dergelijke amforen kwamen aan het eind van de 16de eeuw en het begin van de 17de eeuw als verpakkingsmateriaal voor olijfolie naar Nederland.

1650-1700

De randzone van de sloot (S23) bevat materiaal uit de late 17de eeuw en eerste kwart van de 18de eeuw. Uit deze zone komen minimaal 26 tabakspijpen die alle zijn te dateren tussen 1680 en 1720.²⁶ Het hout uit de beschoeiing van deze sloot heeft een kapdatum in de winter van 1677-1678. Dit materiaal dateert dus uit de beginperiode van het gebruik van deze sloot. De keramiekvondsten bestaan uit rood- en witbakkend aardewerk, majolica en faience. Eén fragment 18de-eeuws Chinees porselein is ook aangetroffen, maar deze komt waarschijnlijk uit een jongere vulling van de sloot. Opvallende vondsten uit deze periode zijn de voorwerpen van geheel witte Nederlandse faience. Men vond hier fragmenten van faience borden, ploischotels, een kom en zalfpotjes. Deze producten zijn vanaf circa 1640 gemaakt in o.a. Delft, Haarlem, Amsterdam, Rotterdam, Gouda, Schiedam, Den Haag, Harlingen en Makkum.²⁷ Het zogenaamde "Delfts wit" is vooral in de 17de en 18de eeuw geproduceerd voor de binnenlandse markt.

1700-1780

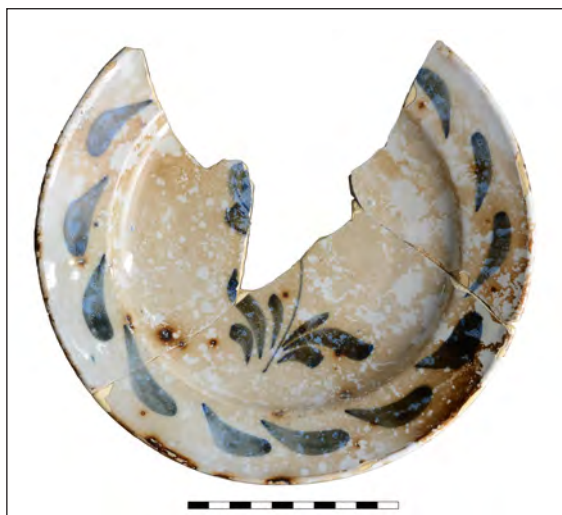
Verreweg het meeste aardewerk is verzameld uit spoor 26, de 18de-eeuwse vulling van de sloot met spoornummers S19 t/m S26. Hieruit komen minimaal 118 tabakspijpen, die te dateren zijn tussen circa 1700 en 1780.²⁸ De soorten keramiek die hierin zijn aangetroffen zijn: witte en beschilderde Nederlandse faience, wit- en roodbakkend aardewerk, steengoed, Chinees porselein en industrieel wit en zwart aardewerk. Verder zaten in deze vulling een aantal oudere vondsten uit de Late Middeleeuwen en de 17de eeuw. Het roodbakkende aardewerk bezit vaak

²⁶ V22.

²⁷ Van Geenen 2013, 41.

²⁸ V14, V15, V20, V21, V27, V32, V33, V35, V38.

een slibversiering in de doorlooptechniek (gemarmerd). Koppen en kommen hebben slibbogen aan de buitenzijde van de rand, in de 'Friese' traditie. Veel borden komen uit het Nederrijnse gebied, het gebied tussen Rijn en Maas in het grensgebied van Nederland en Duitsland. Deze borden hebben vaak witte slib op de rand en een versiering met golvende lijnen, stippen of slibversiering in de doorlooptechniek. Het Chinese porselein uit de 18de eeuw is voornamelijk 'kapucijner waar': bordjes en kopjes met een bruine buitenkant. Verder zijn Chinese scherven gevonden van bordjes en kopjes met een blauwe beschildering en een roodbruin randje.

Afbeelding 31. Bord van Nederlandse faience met blauwe beschildering; druppelvormige versiering op de rand, op de spiegel een bloem, 1725-1775 (V35-C01).

Een aantal vormen is vrij compleet, na het puzzelen en plakken van de scherven. Een faience bord van het type f-bor-5 (V35-C01, afb. 31), heeft een blauwe beschildering. De rand is versierd met een druppelvormig motief en op de spiegel is een bloem geschilderd. De datering van dit bord ligt tussen 1725 en 1775. Op afb. 32 is een vrij slordig beschilderd faience bord te zien (V35-C08) uit de eerste helft van de 18de eeuw. De versiering bestaat uit zes groepjes van rozetten, die bestaan uit zes blauwe stippen, die verbonden zijn met rode streepjes.

Afbeelding 32. Bord van Nederlandse faience met beschildering aan de bovenzijde: zes gestileerde bloemen van ieder zes blauwe stippen uit de eerste helft van de 18de eeuw (V35-C08).

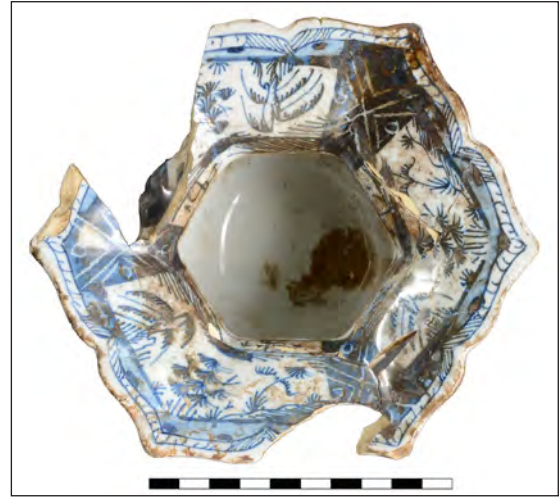
De meest opvallende vondst van faience is een kwispedoor met blauwe beschildering (V35-C02, afb. 33), met een datering rond 1750. Voor deze kwispedoor zijn geen precieze parallellen te vinden, maar hij lijkt enigszins op een aantal exemplaren die gevonden zijn in Amsterdam: een kwispedoor (type f-kwi-5) uit een beerput aan de Zwanenburgwal 39, en een kwispedoor (type f-kwi-1) met onbekende herkomst. Beide worden gedateerd in de periode 1754-1764.²⁹ In vorm lijkt hij ook op een Delftse kwispedoor met voorstelling van Willem IV uit de collectie van het Rijksmuseum.³⁰ Deze dateert in 1747. De kwispedoor uit Scharwoude heeft geen oor, zoals de meeste typen wel hebben. De bolle buik heeft verschillende opgelegde banden, die de buik in vakken verdelen, en de voet is geschulpt. De opening van het opvangbekken is zeshoekig, de brede rand is ook geschulpt.

²⁹ Gawronski (ed.) 2012, 283.

³⁰ www.rijksmuseum.nl/nl/ontdek-de-collectie

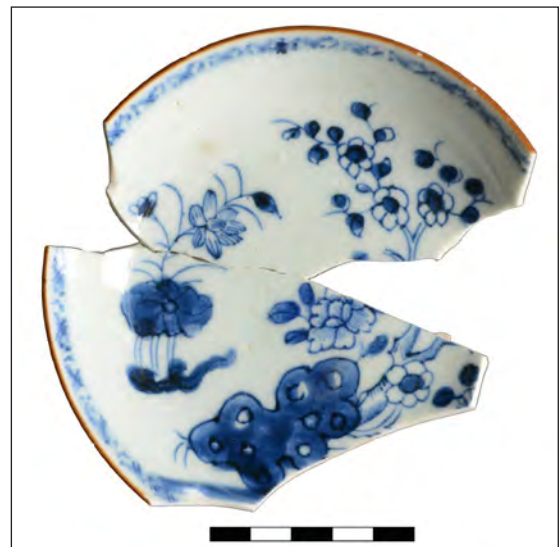
Afbeelding 33a. De kwispedoor van faience, midden 18de eeuw (V35-C02), van de zijkant.

Afbeelding 33b. De kwispedoor van faience, midden 18de eeuw (V35-C02), van de bovenkant.

De versiering op de buik bestaat uit bladeren met in reliëf de nerven, strepen op de opgelegde banden, en puntjes. De beschikking aan de bovenzijde volgt de vorm van de geschulpte rand. De voorstelling is in vlakken verdeeld: blauwe vlakken met in wit een aantal kruizen en bollen en witte vlakken met in blauw geschilderde bomen. De bomen zijn in Chinese stijl geschilderd.

Van 18de-eeuws Chinees porselein zijn vooral fragmenten van kopjes en schoteltjes gevonden. Op afb. 34 is een bordje van Chinees porselein van het type p-bor-6 met een roodbruin randje (V35-C03,) te zien. Een Chinees porseleinen kopje van het type p-kop-4 met een roodbruin randje (V35-C07, afb. 35) dateert, net als het bordje, tussen 1725 en 1775.

Afbeelding 34. Een 18de-eeuws schoteltje van Chinees porselein (V35-C03).

Van steengoed zijn vrijwel alleen fragmenten van voorwerpen uit het Westerwald aangetroffen. Ook een bruine, vlekkelig geglaazuurde steengoed fles met een merk en de code H8 en het cijfer 277 (V35-C06, afb. 36) komt daar vandaan. Binnen het rondmerk staan 'Selters' en de letters CT (Curtrier) aan weerszijden van een kruis. Selters is een plaats in het Duitse Westerwald en ligt ten noordoosten van Koblenz. De datering van deze fles ligt rond 1750. Brinkmann dateert dit type fles, type C, in de tweede helft van de 18de eeuw.³¹ Mooi versierde scherven zijn de twee fragmenten van steengoed met ingekraste bloemenversieringen.

Afbeelding 35. Kopje van Chinees porselein met beschildering van bloesem aan een boom (V35-C07).

31 Brinkmann 1982, 12.

Afbeelding 36b. Detail van de merken op de complete steengoed fles (V35-C06). De fles is gemerkt met een rondmerk met "Selters" en de letters CT aan weerszijden van een kruis. Onder het rondmerk staan de codes: H8 en 277.

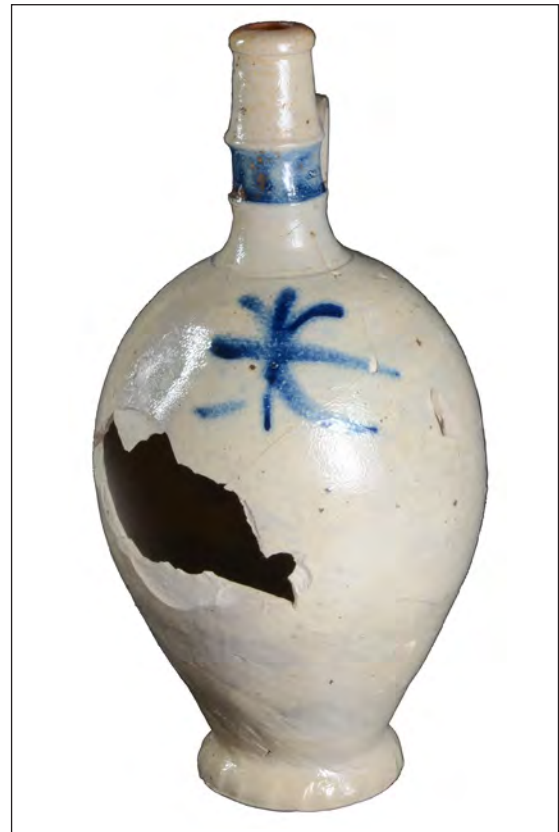
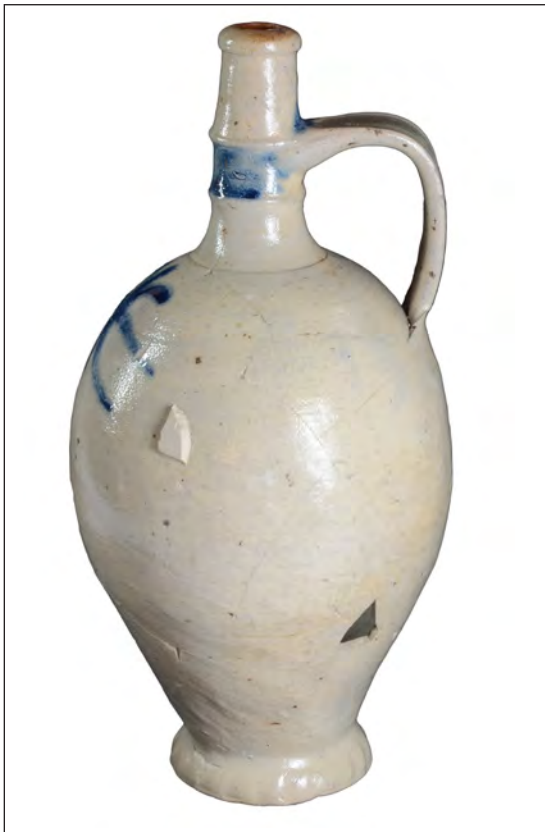
Afbeelding 36a. Complete steengoed fles uit de 18de-eeuwse vulling van sloot S20/S26 (V35-C06). De fles is aan de voorkant gemerkt met een merk en de codes: H8 en 277.

Afbeelding 37. Rechts een voorbeeld van "scratch blue", industrieel steengoed (saltglazed stoneware) uit Engeland met ingekerfde versieringen (V01-C02). Links een fragment steengoed uit Westerwald met bloemen in ritsdecor (V32-C01).

Eén scherf, een fragment van een kommetje, heeft een versiering in 'scratch blue' (V01-C02, afb. 37, rechts). Dit type steengoed valt onder het 'saltglazed stoneware' uit Engeland. Dit is industrieel gemaakt steengoed. Het 'scratch blue' is voornamelijk gemaakt in de periode 1740-1780. Het andere fragment is steengoed met zoutglazuur uit Westerwald met een ritsdecor (V32-C01, afb. 37, links). Onder V47 zijn, bij het uitgraven van de bouwput, twee P-kruiken verzameld, waarvan er één redelijk compleet is (V47-C01, afb. 38). Deze kruik heeft op de schouder geen geschilderde "P", maar een kobaltblauwe ster.

Van een totaal andere orde zijn de objecten van in Nederland gemaakt witbakkend aardewerk, geel geglaazuurd met bruine vlekken. Deze voorwerpen behoren tot het zogenaamde "vlekkengoed". De meest complete vormen zijn een steelkom van het type w-stk-8 (V35-C04, afb. 39) en een komfoor met details in kerfsnee-versiering (V35-C05, afb. 40). Dit 'vlekkengoed' heeft een datering tussen 1675 en 1750. Uit de randzone van de sloot S19, kwam ook een witbakkende grape (V32-C02, afb. 41) met aan de binnenzijde bruin en aan de buitenzijde groen glazuur (type w-gra-22).

Het grootste gedeelte van het vondstmateriaal bestaat uit roodbakkend aardewerk. De vrij complete vormen hiervan bestaan uit: een vuurtest, een lekschaal, een bakpan en een bord.

Afbeelding 38a en 38b. Eén van de twee gevonden P-kruiken was na het plakken compleet (V47-C01). Deze kruik uit Westerwald heeft een aantal blauwe accenten (waaronder een kruis) en een meegebakken losse scherv op de buik.

Afbeelding 39. Een steelkom van witbakkend aardewerk, geel met bruine vlekken, onderdeel van het zogenaamde "vlekkengoed" (V35-C04).

Afbeelding 40. Een komfoor van "vlekkengoed" met enkele details in kerfsnee-versiering (V35-C05).

Afbeelding 41. Een vrij complete witbakkende grape met bruin geglaazuurde binnenzijde en groene buitenzijde van het type w-gra-22 (V32-C02).

Afbeelding 42. Helft van een roodbakkende vuurtest (V35-C09), datering 1650-1750 (type r-tes-1).

De vuurtest is van het type r-tes-1 (V35-C09, afb. 42), een type dat lang in gebruik is geweest. Deze dateert tussen 1650 en 1750. De roodbakkende lekschaal van het type r-lek-1 (V35-C10, afb. 43), komt uit de eerste helft van de 18de eeuw. Beide zijn in de 18de-eeuwse slootvulling S26 gevonden. De overige twee roodbakkende objecten zijn gevonden in een assige vulling van dezelfde sloot (S22). Van de bakpan (type r-bak-12, 1675-1775) is de steel afgebroken (V14-C01, afb. 44). Het bord is een diep model met een brede vlag (type r-bor-44, 1650-1750, V14-C02, afb. 45).

Een opvallende vondst was tot slot een fragment van een pijpenaarden beeldje uit de 17de of 18de eeuw (V30-C01). Het figuur heeft een lang, plooiend gewaad aan en staat op een sokkeltje (afb. 46).

Afbeelding 43. De bijna complete roodbakkende lekschaal uit de 18de-eeuwse vulling van sloot S20/ S26 (V35-C10).

Afbeelding 44. Complete roodbakkende bakpan, alleen de steel ontbreekt, met datering 1675-1775 (type r-bak-12) (V14-C01).

Afbeelding 45. Roodbakkend bord, met datering 1650-1750 (r-bor-44), uit de 18de-eeuwse slootvulling S22 (V14-C02).

Afbeelding 46. Fragment van een pijpenaarden beeldje 18de eeuw (V30-C01).

Afbeelding 47. De drie meest complete ui-vormige wijnflessen, 1725-1760 (V35).

4.4.2 Glas

Relatief veel 17de- en 18de-eeuws glas is verzameld uit de twee sloten. Het gaat om fragmenten van onder andere vensterglas, wijnflessen, kelderflessen, (medicijn)flesjes, drinkglazen en – bekers en kelkglazen. Eén groene, gladde standring (V31) is mogelijk van een kan, bierpul of kom geweest.³²

Uit de 17de eeuw zijn de glasfragmenten zeer klein. Veel fragmenten zaten in 18de-eeuwse context. Het waren fragmentjes van onder andere een vetro-a-fili beker, een ribbelbeker, een wafelbeker, een netwerkbeker, een vlechtwerkbeker, een knobbelsbeker en een kelderfles met tinnen schroefdop. De vetro-a-fili beker heeft witte en blauwe glasdraden gehad.

Uit de 18de eeuw zijn veel fragmenten van, minimaal twaalf, groene uivormige wijnflessen gevonden (afb. 47). Bekers en glazen kwamen in deze periode in veel verschillende vormen voor.

Afbeelding 48. Bodem van een kleurloze gefacetteerde beker uit de tweede helft van de 18de eeuw (V1).

Afbeelding 49. De stam van een "firing glass" met dubbele slinger uit de tweede helft van de 18de eeuw (V1).

Afbeelding 50. De stam van een luchtslingerglas, 1725-1775 (V15).

³² Glasdeterminaties volgens Henkes, 1994.

Afbeelding 51. Een stam van een kelkglas, die minimaal twee knopen heeft gehad, 1725-1775 (V24).

Afbeelding 52. Een Silezische stam van een kelkglas uit het eerste kwart van de 18de eeuw (V35).

Afbeelding 53. De tulpvormige kelk van een 18de-eeuws kelkglas (V35).

Fragmenten van kleurloze, ronde bekers kwamen voor (V35), maar ook een bodem van een kleurloze gefacetteerde beker (V1, afb. 48) is gevonden. Onder de scherven van kelkglasten kwamen voor: een stam van een 'firing glass' met dubbele slinger (V1, afb. 49), de stam van een luchtslingerglas (V15, afb. 50), een stam met minimaal twee knopen (V24, afb. 51) en een Silezische stam (V35, afb. 52). Minimaal drie kelkglasten hadden een tulpvormige kelk (V35, afb. 53 en 54). Uit spoor 26 (V35) kwamen twee groene fragmentjes met braamnoppen, die afkomstig zijn van een roemer uit de eerste helft van de 18de eeuw (afb. 55).

De wijnflessen uit de 18de eeuw zijn van het type gl-fle-25. Dit is het 'Nederlands uivormige type'. Kenmerkend voor dit type is de uitgezakte bolvorm, de weinig geprononceerde driehoekige draad om de lip, de kegelvormige opgestoken bodem en het door het hechtijzer of de blaaspijp gevormde pontilmerk. Ook typerend is de aan de bovenzijde afgeplatte lip van de fles. Dit flestype heeft vaak veel luchtbellens en de glaskleur is meestal lichtgroen. Deze flessen zijn in Nederlandse glasblazerijen vervaardigd, maar daarnaast zijn mogelijk ook flessen ingevoerd vanuit Duitsland.³³ Tussen 1725 en 1760 was deze fles het meest voorkomende type wijnfles in Nederland.

Afbeelding 54. De stam van een kelkglas, dat waarschijnlijk een tulpvormige kelk heeft gehad, 1725-1775 (V35). Het kleurloze glas is bruin uitgeslagen.

³³ Kottman 2010, 62.

De glasvondsten zijn relatief rijk te noemen. Opvallend is dat er zoveel verschillende typen bekers en kelkglazen in omloop waren. Deze vondsten wijzen op een rijkere status van de eigenaars in dit kleine dorp.

Afbeelding 55. Twee braamnoppen uit groen glas, afkomstig van roemers uit de eerste helft van de 18de eeuw (V35). Rechts een fragment van een beker met opgelegde glasdraden (V35).

4.4.3 Tabakspijpen (Jan van Oostveen)

Bij de opgraving in zijn 395 fragmenten van tabakspijpen aangetroffen die hebben toebehoord aan een minimaal aantal van 145 tabakspijpen. De tabakspijpen zijn vooral afkomstig uit de 18de-eeuwse sloot.

De vroegst te dateren tabakspijp gaat terug tot de jaren twintig van de 17de eeuw en de meest recente tabakspijpen kunnen in het laatste kwart van de 18de eeuw gedateerd worden. Het overgrote deel van de tabakspijpen kan echter in het eerste kwart van de 18de eeuw gedateerd worden. Over het algemeen zijn dit tabakspijpen van de groffe kwaliteit die zowel moeilijk te dateren, als moeilijk aan een bepaald productiecentrum toe te schrijven zijn. Vermeldenswaardig is dat de Goudse zijmerkpijpen die op redelijk grote schaal in Amsterdam worden aangetroffen, op beperkte schaal in West-Friesland worden aangetroffen. Ook bij deze opgraving zijn maar drie van deze groffe Goudse tabakspijpen aangetroffen en zij dragen het merk 21 gekroond, SVO en de laars. Vooralsnog is onduidelijk waar deze groffe en ongemerkte tabakspijpen, die gedateerd worden in de eerste helft van de 18de eeuw, zijn geproduceerd.

De gemerkte tabakspijpen kunnen op één uitzondering van een West-Fries product uit de jaren twintig van de 17de eeuw na, allemaal aan het productiecentrum Gouda worden toegeschreven. Er zijn enkele opgravingen bekend waarbij tabakspijpen in de nabijheid van een voormalige pastorie / schuilkerk zijn aangetroffen. Zo is recentelijk in Obdam een schuilkerk opgegraven³⁴

³⁴ Van Oostveen 2015.

en zijn in Diemen ook tabakspijpen nabij een pastorie aangetroffen.³⁵ Wanneer deze tabakspijpen van Scharwoude worden vergeleken met de tabakspijpen van Obdam kunnen een aantal conclusies worden getrokken.

Bij de 17de eeuwse tabakspijpen uit Obdam werden tabakspijpen die in Alkmaar zijn geproduceerd naast de vele Goudse tabakspijpen, aangetroffen. In Scharwoude werden alleen Goudse tabakspijpen tussen het vondstmateriaal herkend. Voor beide opgravingen geldt dat een significant deel van de 17de en vroeg 18de eeuwse tabakspijpen niet aan een productiecentrum toe te schrijven valt en dat deze tabakspijpen tot de allergoedkoopst verkrijgbare kleipijpen kunnen worden gerekend.

Voor beide opgravingen geldt dat de 18de eeuwse tabakspijpen die aan een productiecentrum zijn toe te schrijven, afkomstig zijn uit Gouda. Dit is overigens niet specifiek voor schuilkerken/pastorie maar geldt generiek voor de tabakspijpen die in West-Friesland worden aangetroffen. Bij de tabakspijpen die in Obdam zijn opgegraven en die gedateerd worden in het derde kwart van de 18de eeuw valt op dat deze tot de allerbest verkrijgbare kwaliteit (porseleine kwaliteit) kunnen worden gerekend. Daarnaast blijkt uit de tabakspijpen van Obdam dat er een duidelijke voorkeur was voor een specifiek type tabakspijp met een bepaald merk was. Deze uitgesproken voorkeur in Obdam voor hoog afgewerkte tabakspijpen uit het derde kwart van de 18de eeuw is niet aangetroffen bij de kleipijpen uit Scharwoude. Wel komen bepaalde merken zoals het merk de gekroonde hoed meerdere malen voor. Deze tabakspijpen met het merk de gekroonde hoed moeten echter tot de fijne (en niet tot de porseleine) kwaliteit tabakspijpen worden gerekend.

Als de tabakspijpen van Scharwoude worden vergeleken met de tabakspijpen die bij de pastorie in Diemen zijn opgegraven vallen vooral twee zaken op. Zowel in Diemen als in Obdam hadden de gebruikers een duidelijke voorkeur voor tabakspijpen met een bepaald merk. De tabakspijpen die in Diemen vooral rond 1720-1730 gedateerd kunnen worden, zijn over het algemeen beduidend beter afgewerkt dan de tabakspijpen die zowel in Obdam als in Scharwoude zijn aangetroffen.

4.4.4 Metaal

Loodjes en gewichtjes

Binnen de vindplaats zijn twaalf (textiel)loodjes verzameld. Op afbeelding 56 is een compleet 17de-eeuws lakenlood te zien. Het Leidens lood is dubbelgevouwen en bevat de tekst: "wolle deeken gemaakt binnen leyden/LEYDEN IN HOLLANDT". Verder staan een leeuw met zwaard en het stadswapen, twee gekruiste sleutels, op het lood (V35-M04).³⁶ Een ander lood komt uit Haarlem. Hierop zijn twee leeuwen naast een wapenschild met zwaard, kruis en 4 sterren te zien, samen met de tekst: "(HAE)RLEM o1662/20" (V35-M05, afb. 57). Dit lood is gedateerd in 1662. Verder vond men een loodje met een gekroond Fries wapen met leeuwtjes en een loodje met een wapenschild en "AMERSFO" (Amersfoort) (beide V35, S26). Onder hetzelfde vondstnummer komt ook een loodje uit Stendal, een stad in de Duitse deelstaat Saksen-Anhalt. De herkomst van de overige loodjes is onduidelijk.

Onder de zeven gevonden gewichtjes, zijn enkele kegelvormige gewichtjes (V1, V3) en enkele knopgewichtjes (V7, V28). Eén gewicht is zwaar: 451 gram (V8). Op afbeelding 59 een plat, rond schijfgewicht (V35) met aan beide zijden vier kruisende ingekraste lijnen. Aan één zijde is een soort knopje in het midden aanwezig. De diameter is 32 mm, de dikte 5 mm.

---

³⁵ Van Oostveen 2009.

³⁶ Determinaties van de loodjes, munten en rekenpenningen zijn gedaan door F. Postma, vrijwillig medewerker bij AWF.

Afbeelding 56. Twee zijden van een Leids lakenlood met tekst (V35-M04).

Munten en rekenpenningen

De opgraving heeft twee rekenpenningen van messing (beide V35) opgeleverd. Eén penning vertoont de tekst: "IOHAN IACOB DITZEL CAROLINA D G M B REC". Deze heeft een datering tussen 1711 en 1748. De penning is geslagen door Johann Jacob Dietzel in Neurenberg. De tweede penning vertoont wapens en de tekst: "IOHANN WEIDINGERS RECH / LODOVICVS MAGNVS REX". Deze penning heeft een datering tussen 1710 en 1765. Hij is geslagen door Johann Friedrich Weidinger in Neurenberg onder koning Lodewijk XV. Vanaf het midden van de 17de eeuw werden rekenpenningen vooral gebruikt als speelpenning of fiche en niet meer om mee te rekenen op een rekenbord. Neurenberg was toen een grote producent van rekenpenningen.

Afbeelding 57. Twee zijden van een Haarlems lakenlood met cijfer en wapen uit 1662 (V35-M05).

Afbeelding 58. Rond loden gewicht met ingekraste lijnen, waarschijnlijk uit de eerste helft van de 18de eeuw (V35-M06).

De metaaldetectie heeft in totaal 40 munten opgeleverd. Verreweg de grootste munt die is aangetroffen tijdens de metaaldetectie op het terrein is een Zweedse Öre (V44, afb. 59). De Öre is 47 mm in diameter en weegt 42,77 gram. De munt is waarschijnlijk in 1638 geslagen in de stad Säter, onder koningin Christina van Zweden (1632-1654). Op de voorzijde van de munt staat een gekroond wapen met het omschrift: CHRISTINA (DG SVECO GOTH WAND DESI REG ET PR HE). Aan het wapenschild zitten aan beide zijden voluten. Op de keerzijde staan een gekroond paar pijlen, de denominatie 1 ör en het omschrift: MONETA NOVA CVPREA DALARENSIS MDCXX(XVIII). In West-Friesland worden 17de-eeuwse Zweedse Öres met enige regelmaat gevonden, maar daarbuiten zijn ze vrij zeldzaam. Het feit dat ze hier veel voorkomen, heeft te maken met de 17de-eeuwse handel op het Oostzeegebied via de Sont.

Afbeelding 59. Zweedse Öre geslagen in Säter, waarschijnlijk in 1638, onder koningin Christina van Zweden (1632-1654) (V44-M01).

Een vreemde eend in de bijt is een dikke, zeer verweerde messing munt (V45, afb. 60). Het is waarschijnlijk een Romeinse munt, mogelijk een dupondius. De munt heeft een diameter van 28 mm en een gewicht van 9,50 gram. Het gewicht is voor een dupondius aan de lage kant. De dupondius is van oorsprong een bronzen munt, die al vanaf de derde eeuw v.Chr. werd geslagen. De munt is echter het meest gebruikt tijdens de eerste 200 jaar van het Romeinse keizerrijk. In de tijd van keizer Augustus (27 v.Chr.-13 na Chr.) woog een dupondius een halve ons (13,64 gr) en de diameter lag tussen 26 en 29 mm. Het portret van Augustus was vaak voorzien van een stralenkroon. In deze periode bestond de munt uit messing met een gehalte van 15-20% zink. Ten tijde van keizer Caracalla (197-217 na Chr.) was het zinkgehalte kleiner, ongeveer 5-7%. De kleur van messing wordt door het zinkgehalte bepaald. Een zinkgehalte tot 20% geeft een bruine tot bruinrode tint. Een gehalte boven 36% geeft een gele tot witgele kleur. Aangezien de dupondius uit Scharwoude vrij geel is, is het eerder een vroege dan een late munt. De datering ligt waarschijnlijk in de eerste helft van de 1ste eeuw. Op de voorzijde van de munt is, nog heel vaag, een kop naar links te zien. Op de keerzijde staat een rechthoekige voorstelling met een tekst eronder. De munt is niet in context gevonden; hij komt van de stort. Het is goed mogelijk dat de munt uit 18de-eeuwse context komt. Het is gissen naar de exacte herkomst: is het een bodemvondst of een overleveringsstuk? Waarom is de munt weggegooid? Mogelijk heeft hij in een 18de-eeuwse verzameling gezeten.

Afbeelding 60. Twee zijden van een Romeinse munt, waarschijnlijk een dupondius uit de eerste helft van de 1ste eeuw na Christus (V45-M01).

Afbeelding 61. De twee tinnen lepels met roosmerk uit de 17de eeuw, gevonden in de randzone van een sloot (V35-M02 en M03).

De overige munten dateren in de 17de tot en met de 20ste eeuw. Er zitten veel zeer versleten koperen duiten tussen. In de nazak en de randzone van de in de 18de eeuw gedempte sloot, vond men een Utrechtse duit uit 1689 en een Westfrisia duit van vóór 1666. Uit de slootvulling kwamen verder twee Hollandia duiten, één uit 1723 en één uit 1765. Eén koperen munt is een Friese oord uit de periode 1608-1649 (V40).

Drie zilveren munten zijn in de stort gevonden: een Friese dubbele stuiver uit 1652 (V1), een West-Friese dubbele stuiver (V8) en een Overijsselse dubbele wapenstuiver (V17). De West-Friese stuiver is geslagen in 1672. Hierop is naast jaartal en tekst ook een leeuw afgebeeld. De Overijsselse munt vertoont de tekst: "TRAS ISULA NIA, 1678".

Lepels

Op afbeelding 61 zijn twee complete tinnen lepels uit de 17de eeuw te zien (V35, M02 en M03). De lepels hebben beide een zeskantige steel en een ovalen bak. Beide hebben een merk met een gekroonde roos. De ene lepel is iets korter dan de andere. Toch lijkt het erop dat ze tot één set hebben behoord. De ene lepel heeft een roosmerk met initialen T.A. Bij de andere lepel is het merk te zeer gesleten om de initialen goed te kunnen lezen. Het merk zou hetzelfde kunnen zijn. Eén van de twee lepels vertoont een scheur aan de achterzijde, op het bevestigingspunt van de bak met de steel. De lepels zijn weggegooid en zijn in een slootvulling (S26) terechtgekomen.

Afbeelding 62. De 17de-eeuwse messing rinkelbel, een soort rammelaar, uit de randzone van een sloot (V35-M01).

Kinderspeelgoed

Van de 17de-eeuwse rinkelbel op afbeelding 62 ontbreken helaas de belletjes. Bij rinkelbellen uit archeologische context is dit vaak het geval. Een rinkelbel is een soort rammelaar en bijtring voor een baby in één. Aan de ringetjes zaten kleine belletjes bevestigd. Eén kant van het object is glad; hier zat zacht materiaal omheen om op te kunnen bijten. Het andere uiterste heeft ribbels. Eenzelfde rinkelbel is gevonden bij het archeologisch onderzoek van een 17de-eeuwse stolpboerderij aan de Bangert 61 in Zwaag.³⁷

Bij de aanleg van het vlak is een koot gevuld met lood gevonden (V4-M01, afb. 63). Het object is door kinderen gebruikt als onderdeel van een spel. Op afbeelding 64 is een tinnen miniatuur bord (V48-M01) te zien. Dit bordje is waarschijnlijk 18de-eeuws. Het is, voor een miniatuur bord, een vrij grote schotel met een uitbuigende rand op een standvlak. Op de spiegel is een bloem afgebeeld met twee kransen er omheen. De rand is verdeeld in twaalf vakken; zes daarvan zijn met voluten versierd. De diameter van het bordje is 57 mm.

37 AWF project 348, WAR 57. Rinkelbel: Duijn 2013, 88.

Afbeelding 63. Benen koot, kinderspeelgoed van dierlijk bot en lood, gevonden tijdens de aanleg van het vlak (V4-M01).

Afbeelding 64. Tinnen miniatuur bord/schotel met rijke versiering, waarschijnlijk uit de 18de eeuw (V48-M01).

Overig metaal

Waar een messing figuurtje (V32-M01) op afbeelding 65 aan vast heeft gezeten, is niet bekend. Het is in ieder geval onderdeel geweest van iets groters of het heeft als beslag op een voorwerp gezeten. De afbeelding is enigszins gesleten, maar men kan er een menselijk figuur in zien, die op zijn arm iets meedraagt. Uit hetzelfde spoor (S19) komt een gesp (V32-M02, afb. 66). Het is een ovalen messing gesp met een tussenstijl in de vorm van een dubbele pijl. De gesp heeft een 17de-eeuwse datering, gebaseerd op de vorm, het formaat (lengte: 24 mm), de meegegoten tussenstijl en de soberheid. Het is waarschijnlijk een schoengesp geweest. In de 18de eeuw werden de gespen groter en fraai geornamenteerd. De tussenstijl werd toen vaak uit ijzer vervaardigd en los in de gesp gezet. De tussenstijl wordt dan ook vaak niet meer teruggevonden bij 18de-eeuwse gespen.³⁸ Onder vondstnummer 5 is een 18de-eeuwse rechthoekige gesp gevonden, waarvan de tussenstijl is verdwenen. Op de rest van het terrein zijn nog vijf gespen en twee gespfragmenten aangetroffen. De meeste hiervan zijn van messing en hebben een dubbele D-vorm.

Het voorwerp op afbeelding 67 is waarschijnlijk het dekseltje van een kruitmaat (V35-M07). Volgens Egan hoorden deze loden dopjes waarschijnlijk bij goedkope kruitmaten, waarvan het grootste gedeelte soms uit hout gemaakt was.³⁹

Verdere opvallende vondsten waren vijf kleine knoopjes, waarvan vier versierd zijn met een bloem of roos. Deze knoopjes hebben een diameter tussen 10 en 16 mm. Ze zijn waarschijnlijk 17de-eeuws. Een aantal zijn van messing, de andere zijn van tin. Elk knoopje heeft een eigen variatie op de bloemenversiering.

Afbeelding 65. Menselijk figuurtje uit messing, mogelijk onderdeel geweest van een hoedenspeld, uit de randzone van een sloot (S19, V32-M01).

³⁸ Lenting, Van Gangelen & Van Westing (red.) 1993, 409.

³⁹ Egan 2005, 201-202.

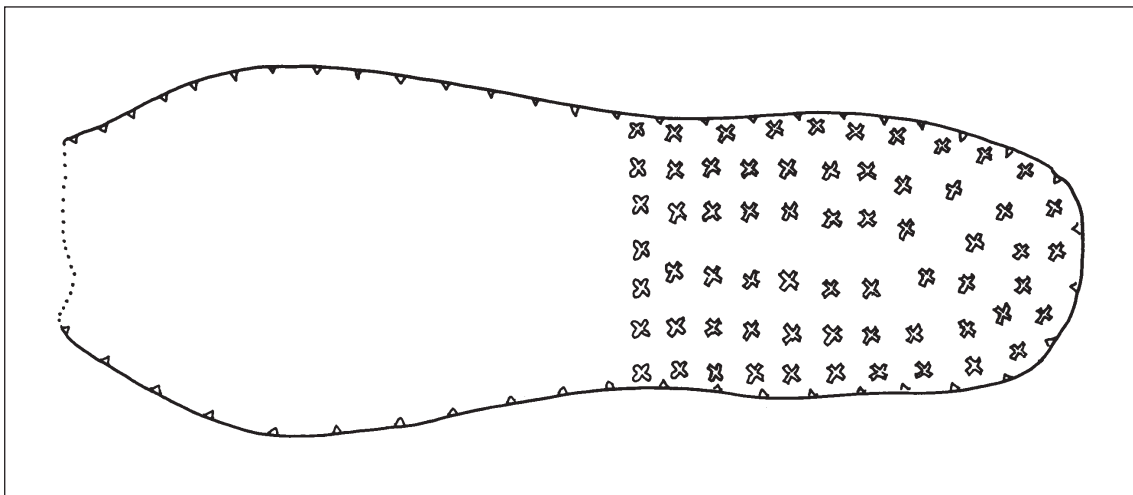
Afbeelding 66. Een 17de-eeuwse gesp uit messing, met als middenstijl een dubbele pijl, uit de randzone van een sloot (S19, V32-M02).

Afbeelding 67. Waarschijnlijk het dopje van een kruitmaat uit de 17de of 18de eeuw (V35-M07).

4.4.5 Leer

In de 18de-eeuwse slootdemping (S26) zijn de onderdelen van een vrouwenmuiltje met een hoge, met leer beklede houten hak (V35) gevonden. Dit muiltje valt onder Goubitz type 105.⁴⁰ In Deventer is een dergelijke schoen gevonden, deze is gedateerd rond 1750. De onderdelen die zijn teruggevonden zijn: delen van de meervoudige buitenzool, delen van de meervoudige binnenzool en de hak van hout en leer.⁴¹ De zolen zijn puntig en gemaakt van runderleer. De houten hak en het stukje leer aan de onderkant van de hak zijn verbonden met elkaar door houten pennetjes. De hak is 8,5 cm lang, 5,8 cm breed en 3 cm hoog en is gemaakt van een zachte loofhoutsoort. De binnenzool (21 cm lang) is versierd met een patroon van gestempelde kruisjes (afb. 68).

Afbeelding 68. Tekening van de leren zool met gestante versiering met kruisjes, van een muiltje, rond 1750, Goubitz type 105 (V35).

⁴⁰ Goubitz e.a. 2001, 90 en 248 (fig. 17).

⁴¹ Determinaties en tekeningen van de leervondsten door: mevr. A. Vissie-Hoogland en mevr. E. Winters-Ran (vrijwillig medewerkers bij AWF).

5 Synthese

De opgraving aan de Scharwoude 7 heeft relatief weinig sporen opgeleverd, maar des te meer vondstmateriaal is geborgen. Uit de Late Middeleeuwen is slechts één spoor (een daliegat) aangetroffen, evenals enkele losse, verspreide vondsten. Vanaf de 16de eeuw heeft men het terrein opgehoogd en aan de westzijde een perceelssloot gegraven. Deze slot is ergens in de eerste helft van de 17de eeuw gedempt.

Op zeker moment is het perceel bebouwd. De fundering van dit pand en de haardfundering bestonden uit lange dunne slieten. Dat wijst op een bakstenen opbouw, mogelijk deels op spaarbogen. De aangetroffen slieten liggen precies onder het gebouw dat op de kadastrale minuut uit 1823 is te zien en de pastorie van de Gereformeerde Kerk was. Aan de hand van de aangetroffen slieten kan de indeling van het pand niet worden achterhaald en de bouw kan ook niet worden gedateerd. De aanleg van een nieuwe sloot hangt mogelijk samen met de bouw van dit pand. Een deel van de beschoeiing heeft een kapdatum in de winter van 1677-1678. Alle aangetroffen tabakspijpen dateren na circa 1680. Het pand is dus waarschijnlijk omstreeks die tijd gebouwd. Deze datering en het feit dat het pand in baksteen is opgetrokken, wijzen er op dat het als pastorie is gebouwd.

De sloot is waarschijnlijk meerdere malen uitgebaggerd en rond 1780 gedempt. De vondsten uit beide sloten zijn relatief rijk te noemen. Tussen de vondsten zaten relatief veel drinkwaren: wijnflessen en kelkgladen. Tevens zijn veel tabakspijpen en een rijk versierde kwispedoor gevonden. Het huishouden had in ieder geval geld te spenderen aan drank en rookwaren. We zien verder bijvoorbeeld veel glaswerk en scherven van een theeservies van Chinees porselein. Waarschijnlijk zijn de vondsten in verband te brengen met de pastorie. Misschien was het een deftige predikant, met een verzameling antieke munten in een rariteitenkabinet, die zijn afgedankte spullen in de sloot heeft weggegooid. De aanwezigheid van vrouw en kind(eren) in het huishouden is duidelijk terug te zien: onder andere in het rijkversierde vrouwenmuiltje en het kinderspeelgoed.

6 Beantwoording onderzoeksvragen

In hoofdstuk 3 is overeenkomstig met het Programma van Eisen een aantal onderzoeksvragen geformuleerd. In dit hoofdstuk wordt indien mogelijk getracht op elk van de vragen een antwoord te geven op basis van de resultaten zoals beschreven in hoofdstuk 4 en 5.

1. De middeleeuwen

1.1 Zijn sporen uit de 12de-16de eeuw aanwezig?

Binnen het plangebied is één spoor uit de late middeleeuwen aangetroffen: een daliegat (S33). Uit de 16de eeuw is in ieder geval één ophogingslaag aanwezig. De sloot met spoornummers S8-S10 was in de 16de eeuw waarschijnlijk al gegraven.

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen van bewoning uit de middeleeuwen gevonden. Het daliegat geeft aan dat het terrein wel in de late middeleeuwen is gebruikt voor kleiwinning. De klei is waarschijnlijk gebruikt voor verrijking van landbouwgrond. De datering van het daliegat ligt mogelijk in de 12de eeuw.

2. De 17de-eeuwse pastorie

2.1 Wanneer is deze pastorie gebouwd?

Op het terrein is de slietenfundering van een gebouw aangetroffen. Dit is de fundering van het gebouw dat op de oudste kadastrale kaart uit 1823 staat weergegeven en toen in gebruik was als pastorie van de Gereformeerde Kerk. Uit de toepassing van slieten blijkt dat het gebouw van baksteen was. Dit maakt het aannemelijk dat het specifiek als pastorie is gebouwd. De datering is onzeker. Een datering aan het einde van de 17de eeuw is mogelijk, want toen werd ook een nieuwe sloot aangelegd, maar het gebouw zou ook 18de-eeuws kunnen zijn.

2.2 Hoe is deze pastorie gefundeerd en wat zegt dit over het oorspronkelijke uiterlijk van het gebouw?

Het pand was gefundeerd op slieten. Houtsoortbepaling van een selectie van de slieten van de haardfundering (S17) heeft uitgewezen dat het om naaldhout, mogelijk fijnspar, gaat. Het gebruik van slieten wijst op baksteenbouw. . Uit de kadastrale kaart blijkt dat het gebouw 18 meter lang en 7,5 meter breed was.

2.3 Is er iets te zeggen over de oorspronkelijke indeling van de pastorie? Zijn hierin wijzigingen in de loop van de tijd opgetreden?

In het pand waren binnenmuren aanwezig die ook waren gefundeerd op slieten. Over de indeling valt verder niet veel te zeggen. De haardfundering is wel erg prominent aanwezig. Deze lag ongeveer in het midden van alle aangetroffen slieten.

2.4 Zijn structuren in en rondom de pastorie aanwezig? Te denken valt aan waterputten, waterkelders, voorraadkelders, vloeren, etc.

De kelder (S11) hoorde bij de 19de-eeuwse pastorie. Waterputten en vloeren zijn niet aangetroffen. De waterkelder achter de pastorie, die was gemaakt van gele bakstenen, dateerde mogelijk in de 17de of 18de eeuw. Deze heeft dan mogelijk bij een eerdere fase van de pastorie of bij een woonhuis gehoord.

2.5 Zijn vondsten te koppelen aan het interieur (wandtegels, nistegels, haardplaten e.d.)?

Op de vindplaats zijn veel tegelfragmenten aangetroffen, uit de periode 17de-19de eeuw. Het is niet duidelijk of deze hebben behoord bij het huis met de slietenfundering, of toch bij het huis dat ter hoogte van de kerk heeft gestaan. Van één bepaald type tegel, de tegel met paars gesprenkelde ruit (1680-1800) zijn veel fragmenten gevonden. Deze hebben mogelijk in een tegeltafel in de pastorie gezeten.

3. De 19de-eeuwse pastorie

3.1 Is er iets te zeggen over de oorspronkelijke indeling van de pastorie? Zijn hierin wijzigingen in de loop van de tijd opgetreden?

De 19de-eeuwse pastorie is niet archeologisch onderzocht. Wel is tijdens de sloopbegeleiding gekeken of er oudere elementen waren verwerkt in de pastorie. Alle elementen in de fundering bleken uit het einde van de 19de eeuw te dateren.

4. Vondstmateriaal

4.1 Kan vondstmateriaal aan de bewoners van de pastorie worden gekoppeld en wat zegt dit over die bewoners?

Uit de sloot komt opvallend rijk materiaal voor een kleine boeren- en vissersgemeenschap als Scharwoude. We zien veel glaswerk (wijnflessen en -glazen), resten van een theeservies en tabakspijpen. Dit maakt het aannemelijk dat het materiaal in verband is te brengen met de pastorie.

Literatuur

AA, A.J. van der, 1847, *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden* deel 10.

Bartels, M. & B. van Sprew (red.), 2014, Een spiegel van water, dijk en land. Archeologisch bureauonderzoek ten behoeve van de Milieueffectrapportage (M.E.R.) van de dijkversterking Hoorn-Amsterdam, *West-Friese Archeologische Rapporten* 69, Hoorn.

Besteman, J.C., J.M. Bos & H.A. Heidinga (eds.), 1990, *Medieval Archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*, Assen/Maastricht.

Bolluijt, M. & M. Seinen, 2014, *Toen Scharwoude nog een dorp was. Historie in woord en beeld*, Scharwoude.

Brandts Buys, L. 1974, *Landelijke bouwkunst in Hollands Noorderkwartier*, Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek, Arnhem.

Breda, W.A. van, & R.M. van der Zee, 2012, Scharwoude 12-16, Scharwoude (gemeente Koggenland). Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek, *ADC Rapport* 2580, ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.

Brinkmann, B., 1982, Zur Datierung von Mineralwasserflaschen aus Steinzeug, in: *KERAMOS*, Heft 98, Düsseldorf.

Bruin, J. de & D. Aten, 2004, Een gemene dijk? Verwikkelingen rond de dijkzorg in West-Friesland. De watersnood van 1675-1676. 21^e uitgave van de vrienden van de Hondsbossche Kring voor Noord-Hollandse waterstaatsgeschiedenis, Purmerend.

Clevis, H. & J. Thijssen, 1989, Kessel, Huisvuil uit een kasteel, *Mededelingenblad Nederlandse Vereniging van Vrienden van de Ceramiek* nr. 136, Lochem.

Daalen, S. van, 2015, *Scharwoude, Scharwoude 7. Dendrochronologisch onderzoek*, Projectnummer 15.069, Van Daalen Dendrochronologie, Deventer.

Duijn, D.M., 2013, Een 17de-eeuwse stolpboerderij uit de grond. Archeologisch onderzoek langs de Bangert in Zwaag, *West-Friese Archeologische Rapporten* 57, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Egan, G., 2005, Material culture in London in an age of transition. Tudor and Stuart period finds c 1540-c 1700 from excavations at riverside sites in Southwark, *MoLAS Monograph* 19, Lavenham.

Gawronski, J. (ed.), 2012, *Amsterdam Ceramics. A city's history and an archaeological ceramics catalogue 1175-2011*, Bureau Monumenten & Archeologie, Amsterdam.

Geenen, L.-P. van, 2013, *Delftsch wit: de tijdloze schoonheid van Delfts wit*, Hoorn.

Gerritsen, S., M. Kossen, Y. Meijer en M.H. Bartels (red.), 2013, Acht eeuwen wonen, werken, bouwen en sterven aan de Westfriese Omringdijk. De archeologische begeleiding van het hoogwaterbeschermingsprogramma, het onderdeel Zuiderdijk in de gemeentes Drechterland en Hoorn, *West-Friese Archeologische Rapporten* 44, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Gerritsen, S., 2013, Een langhuis aan de Tocht. De archeologische begeleiding aan De Buurt 5 in Venhuizen, gemeente Drechterland, *West-Friese Archeologische Rapporten* 47, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Gerritsen, S.G. 2016, 'Dijk of zeezicht? Dijkwoningen op de Zuiderdijk in de 16de en 17de eeuw' in: M.H. Bartels (red.), *Dwars door de dijk*, 354-380.

Gonnet, C.J. & R.D. Baart de la Faille, 1918, *Inventaris van het archief der stad Hoorn*, Haarlem.

Goubitz, O., C. van Driel-Murray & W. Groenman-van Waateringe, 2001, *Stepping through time. Archaeological footwear from Prehistoric Times until 1800*, Zwolle.

Henkes, H.E., 1994, Glas zonder glans. Vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800, *Rotterdam Papers* 9, Herent.

Kollis, H., 1968, *Uit de historie van Berkhout*, Berkhout.

Kottman, J., 2010, Soo langh daer wat in is. De geschiedenis van de vroegmoderne wijnfles in onze streken, in: *Vormen uit vuur* nr. 209/210, 50-71.

Lenting, J.J., H. van Gangelen & H. van Westing (red.), 1993, *Schans op de Grens. Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Groningen.

Lesger, C.M., 1990, *Hoorn als stedelijk knooppunt. Stedensystemen tijdens de late middeleeuwen en vroegmoderne tijd*.

Mieris, F. van, 1753, *Groot charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en heeren van Vriesland*, 4 dln., Leiden.

Mulder, E.F.J. de & J.H.A. Bosch, 1982, Holocene stratigraphy, radio-carbon datings and palaeogeography of central and northern North-Holland (The Netherlands), *Mededelingen Rijks Geologische Dienst* 36(3), 111-160.

Vellius, T., 1740 (4de druk), *Chronyk van Hoorn, met aantekeningen van Sebastiaan Centen*, Hoorn.

Verduin, J.T. & M.H. Bartels, 2015, *Archeologische Quicksan voor het plangebied Scharwoude 7, Scharwoude, gemeente Koggenland*, Adviesnummer: 15060, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Verduin, J.T., 2015a, *Programma van Eisen voor een begeleiding aan de Scharwoude 7 te Scharwoude, gemeente Koggenland*, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Verduin, J.T., 2015b, Long Cross aan de Kerkebuurt. Archeologisch onderzoek naar de middeleeuwse bewoning en een 17de- tot 19de-eeuws stolpterrein an de Kerkebuurt 190 in Berkhout (gemeente Koggenland), *West-Friese Archeologische Rapporten 74*, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Verduin, J.T., 2015c, Verdwenen verleden tussen Noorddijk en Zuidergouw. Een inventariserend proefsleuvenonderzoek aan de Noorddijkerweg 52 in Ursem, gemeente Koggenland, *West-Friese Archeologische Rapporten 79*, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

S 08

spoornummer

1

profielnummer

V 14

vondstnummer

locatie profiel

M 02

monsternummer

grondslagpunt

contour werkput

muur

kelder / waterput

vloer

hout

ca. 1600-1650

ca. 1650-1700

ca. 1700-1780

funderingssleuven

Bijlage 1

Alle Sporenkaart

Gemeente Koggenland, Scharwoude, Scharwoude 7

Project 413

Tekenaar:

© Archeologie West-Friesland 2016

OM-nummer 2684213100

Schaal 1:100 (A3)

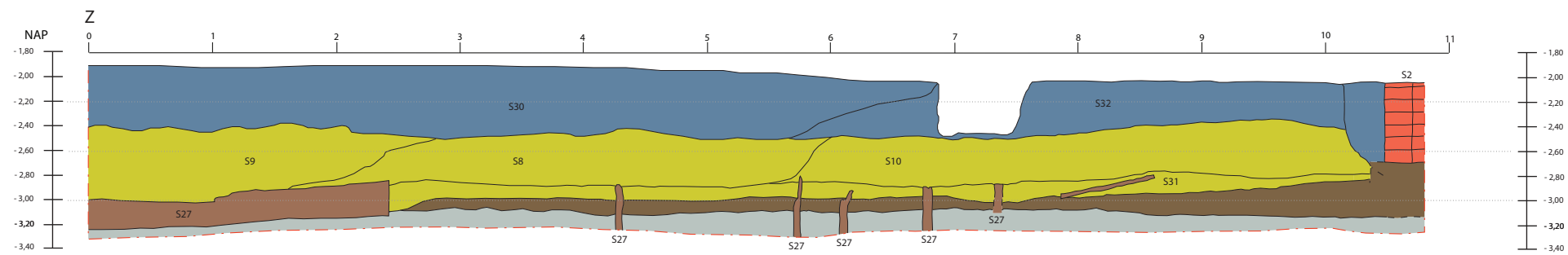

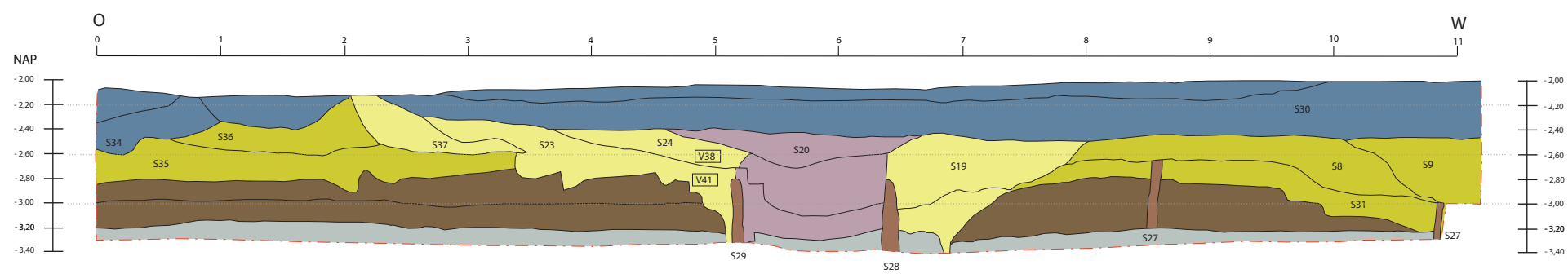
1

Westprofiel

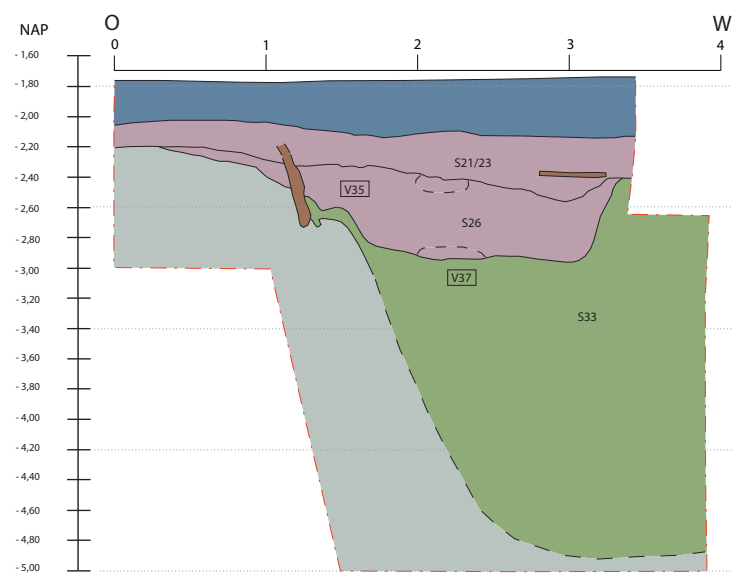
2

Zuidprofiel

3

Coupe sloot S20 en daliegat S33

S 08

spoornummer

V 14

vondstnummer

contour profiel

1

profielnummer

muren

hout

natuurlijke klei

Hollandveen

Late Middeleeuwen

ca. 1600-1650

ca. 1650-1725

ca. 1725-1780

19de eeuw / recent

Bijlage 2

Profielen

Gemeente Koggenland, Scharwoude, Scharwoude 7

Project 413

Tekenaar: J. Verduin

© Archeologie West-Friesland 2016

OM-nummer 2684213100

Schaal 1:50 (A3)

Bijlage 3: Keramieklijst

Vnr	Snr	Complex	Compl.dat.	C	Materiaal	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		faience	bord	f-bor	4	4	8	3		wit
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		faience	bord	f-bor	1	2	3	2		1 x kraakdecor
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		faience	kom	f-kom	1	0	1	1	1675-1725	pakkom met versierd oortje, wit
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	C01	Iberisch aardewerk	amfoor	lb-amf	0	1	1	1	1600-1700	
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	C02	Industrieel steengoed	kom	s3-kom	1	0	1	1	1740-1780	scratch blue, saltglazed stoneware, Engels
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		Industrieel wit	indet	lw-	0	1	1	1		Société Céramique
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		Industrieel wit	indet	lw-	1	0	1	1		gelobd randje
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		majolica	bord	m-bor	1	5	6	3	1600-1650	
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	0	1	1	1	1700-1750	Nederrijns
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	1	1	1	1700-1750	gemarmerd, Fries
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	2	16	18	3		
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		steengoed	indet	s2-	0	1	1	1		Westerwaid
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		witbakkend aardewerk	indet	w-	1	0	1	1		
2	0	sloop fundering	1600-1750		faience	bord	f-bor	0	1	1	1		wit
2	0	sloop fundering	1600-1750		faience	kom	f-kom	1	0	1	1	1675-1725	pakkom met versierd oortje, wit
2	0	sloop fundering	1600-1750		majolica	bord	m-bor	0	1	1	1		
2	0	sloop fundering	1600-1750		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	1	0	1	1		
2	0	sloop fundering	1600-1750		roodbakkend aardewerk	pot	r-pot	0	5	5	1		
2	0	sloop fundering	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	3	3	6	3		
2	0	sloop fundering	1600-1750		witbakkend aardewerk	blaker	w-bla-3	0	1	1	1	1650-1700	
2	0	sloop fundering	1600-1750		witbakkend aardewerk	grape	w-gra	1	1	2	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		Aziatisch porselein	bord	p-bor	1	0	1	1		versiering met palmbomen
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		faience	bord	f-bor	4	16	20	3		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		faience	ploischotel	f-plo	0	2	2	1		wit
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		faience	zalfpot	f-zal	0	1	1	1		kan of kwispedoor? Blauwe bloemetjes, bol fragment
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		faience	indet	f-	0	1	1	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		Industrieel wit	bord	lw-bor	1	2	3	3		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		Industrieel wit	indet	lw-	0	1	1	1		blauw drukdecor met bloemen
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		Industrieel zwart	theepot	lz-the	0	1	1	1	1750-1800	tuit
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		kogelpot	indet	kp-	0	4	4	1		veelkleurig, bloem op spiegel
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		majolica	bord	m-bor	0	1	1	1	1600-1650	

3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	majolica	bord	m-bor	1	11	12	4	1600-1650	
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	3	3	6	2		gemarmerd, Fries
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	2	0	2	2	1700-1750	
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1575-1650	Noord-Hollands sibaardewerk
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	4	1	5	3	1700-1750	Nederrijns
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	3	0	3	3		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1700-1750	Nederrijns
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	deksel	r-dek	1	0	1	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	2	0	2	2		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	1	1	1	1700-1750	gemarmerd, Fries
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	2	2	2	1700-1750	gemarmerd, Fries
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	lekschaal	r-lek	1	0	1	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	1	1	1	1575-1650	Noord-Hollands sibaardewerk, oortje met stippen silb
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend aardewerk	indet	r-	10	60	70	10		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	steengoed	knikker	s2-	2	0	2	2		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	steengoed	indet	s2-	0	8	8	3		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	witbakkend aardewerk	bakpan	w-bak	1	5	6	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	witbakkend aardewerk	kop	w-kop	0	1	1	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	witbakkend aardewerk	lekschaal	w-lek/w-ver	0	1	1	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	witbakkend aardewerk	indet	w-	1	0	1	1	1675-1750	vlekkengoed, geel en bruin
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	witbakkend aardewerk	indet	w-	2	6	8	2		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	Aziatisch porselein	kop	p-kop-1	1	0	1	1		Chinezen aan buitenzijde
4	0	aanleg werkput	1650-1750	falence	bord	f-bor	1	4	5	4		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	majolica	bord	m-bor	1	0	1	1		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	1	1	2	2		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	0	1	1	1	1700-1750	Nederrijns
4	0	aanleg werkput	1650-1750	roodbakkend aardewerk	test	r-tes	1	0	1	1		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	9	9	2		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	steengoed	indet	s2-	0	1	1	1		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	witbakkend aardewerk	bakpan	w-bak	1	1	2	1		
4	0	aanleg werkput	1650-1750	witbakkend aardewerk	indet	w-	0	2	2	1	1675-1750	vlekkengoed, geel en bruin
4	0	aanleg werkput	1650-1750	witbakkend aardewerk	indet	w-	0	2	2	2		
7	1	kuil S1 (slootvulling?)	1600-1750	Aziatisch porselein	kop	p-kop-1	1	0	1	1	1600-1700	geheel wit
7	1	kuil S1 (slootvulling?)	1600-1750	falence	bord	f-bor	1	0	1	1		

9	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	1	2	2			
9	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		steengoed	indet	s2-	0	1	1			
10	0	aanleg O-zijde werkput	1100-1500		kogelpot	indet	kp-	0	1	1	1100-1300		
10	0	aanleg O-zijde werkput	1100-1500		Maaslands wit	indet	wm-	0	1	1	1100-1300		
10	0	aanleg O-zijde werkput	1100-1500		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	1	1		spikkels glazuur	
11	0	ophogingslaag	1500-1600	C01	steengoed	krulk	s2-kru-2	1	0	1	1500-1550	klein oliekruikje, compleet	
13	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		faience	bord	f-bor-3	1	0	1	1650-1775	wit	
13	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		grijsbakkend aardewerk	indet	g-	0	1	1			
13	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	1	5	6	1		
13	0	aanleg O-zijde werkput	1600-1750		witbakkend aardewerk	bakpan	w-bak-5	1	0	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		Aziatisch porselein	bord	p-bor	0	1	1		wit	
14	22	slootvulling	1700-1780		faience	bord	f-bor	6	7	13	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		faience	bord	f-bor	1	9	10	2		blauwe decoratie
14	22	slootvulling	1700-1780		faience	kom	f-kom-9	1	3	4	1	1650-1775	witte kom
14	22	slootvulling	1700-1780		faience	plooschotel	f-plo	1	0	1	1	1650-1750	wit
14	22	slootvulling	1700-1780		majolica	bord	m-bor	5	20	25	3		wit
14	22	slootvulling	1700-1780		pijpaarde	tabakspijp	-	14	58	72	12	1710-1780	zie lijst tabakspijpen
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	2	2	4	1		
14	22	slootvulling	1700-1780	C01	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak-12	1	0	1	1	1675-1775	compleet, steel afgebroken
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	2	0	2	1		
14	22	slootvulling	1700-1780	C02	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-44	1	1	2	1	1650-1750	
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-47	1	2	3	1	1700-1750	Nederrijns, gemarmerde versiering, geel en groen
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	deksel	r-dek	6	3	9	2		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	4	2	6	1		wijde grape
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	0	3	3	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	1	0	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	lekschaal	r-lek	2	0	2	2		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	pot	r-pot	1	0	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	test	r-tes	1	0	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		roodbakkend aardewerk	indet	r-	5	35	40	5		
14	22	slootvulling	1700-1780		steengoed	indet	s2-	0	2	2	1		Westerwald
14	22	slootvulling	1700-1780		witbakkend aardewerk	bord	w-bor-15	1	0	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		witbakkend aardewerk	grape	w-gra	2	2	4	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		witbakkend aardewerk	kandelaar	w-kdl	1	0	1	1		

14	22	slootvulling	1700-1780		witbakkend aardewerk	vergiel indet	w-ver w-	0	1	1	1	1			
14	22	slootvulling	1700-1780		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	13	13	2				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		falence	bord	f-bor-3	3	2	5	2			wit	
15	20/21	slootvulling	1700-1750		falence	kom	f-kom	1	0	1	1			wit	
15	20/21	slootvulling	1700-1750		industrieel wit	kop	iw-kop	1	0	1	1				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		pijpaarde	tabakspijp	-	6	6	12	6		1700-1725	zie lijst tabakspijpen	
15	20/21	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	1	0	1	1				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	4	0	4	4				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	20	20	1				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		steengoed	pot	s2-pot	0	1	1	1		1700-1740	Westenwald	
15	20/21	slootvulling	1700-1750		witbakkend aardewerk	kom	w-kom-11	1	0	1	1				
15	20/21	slootvulling	1700-1750		witbakkend aardewerk	plislot	w-plis-4	2	0	2	1		1750-1800		
15	20/21	slootvulling	1700-1750		witbakkend aardewerk	indet	w-	2	5	7	2				
17	0	stort	1600-1800		Aziatisch porselein	kop	p-kop	2	0	2	1				
17	0	stort	1600-1800		falence	bord	f-bor	1	26	27	7				
17	0	stort	1600-1800		falence	bord	f-bor	1	0	1	1			spreukbord: "... (o) veral"	
17	0	stort	1600-1800		industrieel wit	bord	iw-bor	1	0	1	1			drukdecor	
17	0	stort	1600-1800		industrieel wit	indet	iw-	0	1	1	1				
17	0	stort	1600-1800		majolica	bord	m-bor	0	4	4	1				
17	0	stort	1600-1800		majolica	bord	m-bor	2	2	4	2				
17	0	stort	1600-1800		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	2	0	2	2		1700-1750	Nederrijns, gemarmerd, witte rand	
17	0	stort	1600-1800		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1		1700-1750	gemarmerd, Fries	
17	0	stort	1600-1800		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	0	1	1	1		1575-1650	Noord-Hollands sibaardewerk	
17	0	stort	1600-1800		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-45	1	0	1	1			bruine rand, groene spiegel	
17	0	stort	1600-1800		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	40	40	5				
17	0	stort	1600-1800		steengoed	eierdopje?	s2-	0	1	1	1			wrsch industrieel	
17	0	stort	1600-1800		steengoed	knikker	s2-	1	0	1	1				
17	0	stort	1600-1800		steengoed	indet	s2-	0	2	2	2				
17	0	stort	1600-1800		steengoed	indet	s2-	0	2	2	1				
17	0	stort	1600-1800		witbakkend aardewerk	bakpan	w-bak-5	1	0	1	1			Westenwald	
17	0	stort	1600-1800		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	4	4	2				
17	0	stort	1600-1800		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	11	11	1				
18	13	veenlaag	1100-1300		kogelpot	indet	kp-	0	1	1	1				
20	20	slootvulling	1700-1800		pijpaarde	tabakspijp	-	1	2	3	1		1740-1760	zie lijst tabakspijpen	

20	20	slootvulling	1700-1800		roodbakend aardewerk	indet	r-	1	1	2	2			
20	20	slootvulling	1700-1800		witbakend aardewerk	indet	w-	0	1	1	1			
21	22	slootvulling	1700-1780		Aziatisch porselein	bord	p-bor	0	1	1	1	1700-1775	Imari	
21	22	slootvulling	1700-1780		Aziatisch porselein	kop	p-kop	1	0	1	1	1725-1800	kapucijner waar	
21	22	slootvulling	1700-1780		pijpaarde	tabakspijp	-	3	1	4	3	1730-1780	zie lijst tabakspijpen	
21	22	slootvulling	1700-1780		roodbakend aardewerk	grape	r-gra	0	3	3	3			
21	22	slootvulling	1700-1780		roodbakend aardewerk	kom	r-kom	0	1	1	1	1700-1750	gemarmerde versiering	
21	22	slootvulling	1700-1780		roodbakend aardewerk	test	r-tes-1	1	0	1	1	1650-1750	Westerwald	
21	22	slootvulling	1700-1780		steengoed	indet	s2-	0	2	2	2	1700-1740		
21	22	slootvulling	1700-1780		witbakend aardewerk	indet	w-	0	2	2	1	1675-1750	vlekkengoed, geel-bruin	
22	23	slootkant	1675-1725		Aziatisch porselein	kop	p-kop	1	0	1	1	1725-1800	kapucijner waar	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	bord	f-bor	10	5	15	3		geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	bord	f-bor	1	0	1	1		Delfts bord met Chinees decor	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	bord	f-bor	3	0	3	3			
22	23	slootkant	1675-1725		faience	bord	f-bor-5	1	0	1	1		geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	kom	f-kom	1	1	2	1		geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	plooschotel	f-plo	0	2	2	1	1650-1750	geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	plooschotel	f-plo-3	1	0	1	1	1650-1750	halve witte plooschotel	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	zalfpot	f-zal	2	0	2	1	1650-1750	geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		faience	zalfpot	f-zal-1	1	0	1	1	1650-1750	geheel wit	
22	23	slootkant	1675-1725		majolica	bord	m-bor	1	1	2	1			
22	23	slootkant	1675-1725		majolica	bord	m-bor-3	3	0	3	1	1650-1750	Fries bord met wapenschilden	
22	23	slootkant	1675-1725		majolica	kom	m-kom	1	0	1	1			
22	23	slootkant	1675-1725		pijpaarde	tabakspijp	-	26	64	90	26	1680-1720	zie lijst tabakspijpen	
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	bakpan	r-bak	2	10	12	2			
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	bord	r-bor	2	0	2	2			
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	grape	r-gra	1	1	2	2			
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	grape	r-gra	5	10	15	2			
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	grape	r-gra-19	1	0	1	1		archeologisch compleet	
22	23	slootkant	1675-1725	C01	roodbakend aardewerk	grape	r-gra-92	1	0	1	1	1650-1750		
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	pot	r-pot	1	2	3	2			
22	23	slootkant	1675-1725		roodbakend aardewerk	indet	r-	10	50	60	10			
22	23	slootkant	1675-1725		witbakend aardewerk	bakpan	w-bak	1	0	1	1	1600-1650	steel, deels groen glazuur	
22	23	slootkant	1675-1725		witbakend aardewerk	blaker	w-bla/w-w-oli	2	0	2	1		geel glazuur	

22	23	slootkant	1675-1725		witbakkend aardewerk	blaker	w-bla-3	0	1	1	1	1650-1700	geel glazuur, knopje buitenzijde groen, binnenzijde geel geel glazuur
22	23	slootkant	1675-1725		witbakkend aardewerk	kom	w-kom	5	25	30	3		
22	23	slootkant	1675-1725		witbakkend aardewerk	indet	w-	5	8	13	3		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		Aziatisch porselein	bord	p-bor	0	1	1	1		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		faience	bord	f-bor	2	5	7	2		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	1	0	1	1		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		roodbakkend aardewerk	test	r-tes	1	0	1	1		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	2	7	9	3		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		steengoed	kan	s2-kan	1	2	3	2	1700-1740	Westerwald
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		steengoed	knikker	s2-	1	0	1	1		
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		Weser-aardewerk	bord	we-bor	0	1	1	1	1580-1650	
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		witbakkend aardewerk	indet	w-	1	0	1	1	1675-1750	vlekkengoed, geel en bruin
24	10	slootvulling	1600-1625		faience	indet	f-	0	1	1	1		
24	10	slootvulling	1600-1625	C01	Italiaans tinglazuur	ploischotel	i-plo	1	0	1	1	1575-1625	wrsch i-plo-3, Compendiario
24	10	slootvulling	1600-1625		pijpaarde	tabakspijp	-	1	0	1	1	1700-1730	zie lijst tabakspijpen, vervulling?
24	10	slootvulling	1600-1625		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	7	7	2		
24	10	slootvulling	1600-1625		steengoed	pot	s2-pot	0	1	1	1		
24	10	slootvulling	1600-1625		steengoed	indet	s2-	0	1	1	1		
24	10	slootvulling	1600-1625		Werra-aardewerk	bord	wa-bor	0	1	1	1	1600-1625	Westerwald concentrische cirkels
24	10	slootvulling	1600-1625		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	4	4	2		
25	19	slootkant	1600-1700		steengoed	pot	s2-pot-4	0	1	1	1		ongeglazuurd, bodem
27	19	slootkant	1700-1750		pijpaarde	tabakspijp	-	1	1	2	1	1725-1740	zie lijst tabakspijpen
27	19	slootkant	1700-1750		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	1	2	3	1		
27	19	slootkant	1700-1750		roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	1	0	1	1	1700-1750	gemarmerde versiering
27	19	slootkant	1700-1750		roodbakkend aardewerk	pispot	r-pls	1	0	1	1		
27	19	slootkant	1700-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	3	3	1		
29	8	slootvulling	1600-1750		faience	indet	f-	0	1	1	1		
29	8	slootvulling	1600-1750		roodbakkend aardewerk	test	r-tes	1	0	1	1		
29	8	slootvulling	1600-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	4	1	5	4		
29	8	slootvulling	1600-1750		steengoed	indet	s2-	0	1	1	1		
30	8	slootvulling	1600-1650		faience	bord	f-bor	4	15	19	4		
30	8	slootvulling	1600-1650		faience	vergiel	f-ver	0	1	1	1		
30	8	slootvulling	1600-1650		faience	zalfpot	f-zal	0	1	1	1		

30	8	slootvulling	1600-1650	C01	Italiaans tinglazuur	bord	i-bor	0	1	1	1	1575-1625	Compendario
30	8	slootvulling	1600-1650	C02	Italiaans tinglazuur	plooihotel	i-plo	0	1	1	1	1575-1625	Compendario
30	8	slootvulling	1600-1650	C03	majolica	bord	m-bor	2	7	9	5	1600-1650	onduidelijke voorstelling
30	8	slootvulling	1600-1650		pijpaarde	beeldje	-	1	0	1	1	1600-1650	onduidelijke voorstelling
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	3	1	4	3	1600-1650	bruine rand, groene spiegel
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	2	1	3	2		bruine rand, groene spiegel
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1700-1750	Nederrijns, vervulling?
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	kachelpan	r-kap	1	0	1	1		
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	4	4	4		
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	1	1	1		
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	lekschaal	r-lek	4	3	7	3		
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	4	4	4	1700-1750	Fries aardewerk met silbversiering, vervulling?
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	2	2	1	1600-1650	Noord-Hollands silbaardewerk
30	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	indet	r-	10	50	60	10		
30	8	slootvulling	1600-1650		steengoed	kan	s2-kan	0	2	2	2	1600-1700	1 x baardman
30	8	slootvulling	1600-1650		steengoed	kan	s2-kan	0	1	1	1	1600-1625	Westerwald
30	8	slootvulling	1600-1650		witbakkend aardewerk	kom	w-kom	0	1	1	1		
30	8	slootvulling	1600-1650		witbakkend aardewerk	indet	w-	2	6	8	2		
31	10	slootvulling	1600-1625		majolica	bord	m-bor	3	0	3	3	1600-1650	
31	10	slootvulling	1600-1625		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	1	0	1	1		
31	10	slootvulling	1600-1625		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	0	1	1	1	1575-1650	Noord-Hollands silbaardewerk
31	10	slootvulling	1600-1625		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-7	1	0	1	1		Nederrijns, gemarmerd, witte rand
31	10	slootvulling	1600-1625		roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	6	6	1		
32	19	slootkant	1700-1780		Aziatisch porselein	kom	p-kom	1	1	2	1		
32	19	slootkant	1700-1780		Aziatisch porselein	kop	p-kop	1	0	1	1	1725-1775	buitenzijde kip/haan
32	19	slootkant	1700-1780		faience	bord	f-bor	8	8	16	5		
32	19	slootkant	1700-1780		industriel wit	indet	lw-	0	1	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780		pijpaarde	tabakspijp	-	19	12	31	19	1710-1780	zie lijst tabakspijpen
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	7	11	18	5		
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	3	0	3	3		
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	1	1	2	2		
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	3	3	3		
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	test	r-tes	1	0	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780		roodbakkend aardewerk	indet	r-	2	45	47	5		

32	19	slootkant	1700-1780		steengoed	kan	s2-kan	0	1	1	1	1	1700-1750	Westerwald, ritsdecor bloemen vrij compleet
32	19	slootkant	1700-1780	C01	steengoed	indet	s2-	1	0	1	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780	C02	witbakkend aardewerk	grape	w-gra-22	1	0	1	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780		witbakkend aardewerk	kom	w-kom	0	1	1	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780		witbakkend aardewerk	kop	w-kop	0	1	1	1	1		
32	19	slootkant	1700-1780		witbakkend aardewerk	indet	w-	1	8	9	3	3		
33	21/22	slootvulling	1700-1750		faience	bord	f-bor	1	6	7	2	2		
33	21/22	slootvulling	1700-1750		majolica	bord	m-bor	0	1	1	1	1		
33	21/22	slootvulling	1700-1750		pijpaarde	tabakspijp	-	2	4	6	2	2	1700-1730	zie lijst tabakspijpen
33	21/22	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	3	0	3	3	3	1700-1750	1x Nederrijns
33	21/22	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	indet	r-	3	11	14	3	3		
33	21/22	slootvulling	1700-1750		steengoed	indet	s2-	0	1	1	1	1	1700-1740	Westerwald
33	21/22	slootvulling	1700-1750		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	1	1	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		Aziatisch porselein	bord	p-bor	1	0	1	1	1	1600-1650	kraakporselein
35	26	slootvulling	1750-1780		Aziatisch porselein	bord	p-bor	1	1	2	2	2	1725-1800	1x kapucijner waar
35	26	slootvulling	1750-1780	C03	Aziatisch porselein	bord	p-bor-6	1	0	1	1	1	1725-1775	compleet, bruin randje
35	26	slootvulling	1750-1780		Aziatisch porselein	kom	p-kom	1	4	5	4	4	1725-1775	1x bruin randje
35	26	slootvulling	1750-1780		Aziatisch porselein	kop	p-kop	4	5	9	5	5	1725-1800	1x kapucijner waar
35	26	slootvulling	1750-1780	C07	Aziatisch porselein	kop	p-kop-4	1	0	1	1	1	1725-1775	half, bruin randje
35	26	slootvulling	1750-1780	C01	faience	bord	f-bor-5	1	0	1	1	1	1725-1775	compleet
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	bord	f-bor-5	17	10	27	5	5		wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	bord	f-bor-5	1	0	1	1	1	1700-1800	blauwe cirkel op rand + in midden bloem/zon
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	bord	f-bor-5	2	0	2	1	1	1700-1800	blauwe "balkjes" op rand + in midden blauwe bloemen
35	26	slootvulling	1750-1780	C08	faience	bord	f-bor-5	1	0	1	1	1	1700-1750	versiering met 6 groepjes van 6 blauwe stippen
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	bord	f-bor-7	1	0	1	1	1	1700-1800	blauwe voorstelling, vogels tussen het riet
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	bord	f-bor-	1	12	13	4	4		wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	kom	f-kom	3	4	7	1	1	1650-1775	blauwe beschliding
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	kop	f-kop-4	1	0	1	1	1	ca. 1750	compleet
35	26	slootvulling	1750-1780	C02	faience	kwispeloor	f-kwi	1	0	1	1	1	1700-1800	halve pispot, wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	pispot	f-plis-1	1	0	1	1	1	1675-1700	bodem, wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	ploischotel	f-plo-1	0	1	1	1	1		wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	ploischotel	f-plo-	2	1	3	1	1		wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	vergiel	f-ver	0	1	1	1	1		half potje, wit
35	26	slootvulling	1750-1780		faience	zalfpot	f-zal-1	1	0	1	1	1		

35	slootvulling	1750-1780	Industrieel wit	kop	iw-kop	0	3	3	2	1750-1800	voet
35	slootvulling	1750-1780	Industrieel zwart	kom	iz-kom	0	1	1	1	1575-1625	Compendiarlo
35	slootvulling	1750-1780	Italiaans tinglazuur	bord	i-bor	0	1	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	majolica	bord	m-bor	4	6	10	4		
35	slootvulling	1750-1780	pijpaarde	tabakspilp	-	74	89	163	73	1725-1780	zie lijst tabakspijpen (excl 1x 1620-1635 en 1x 1660-1680)
35	slootvulling	1750-1780	Pingsdorf aardewerk	indet	pi-	0	1	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	0	4	4	4		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	4	0	4	4		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak-4	2	0	2	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak-6	2	1	3	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	6	0	6	6	17	1 x Noord-Hollands silb
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1700-1750	gemarmerde versiering
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1700-1750	Nederrijns, gemarmerd, witte rand
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	7	5	12	6	1700-1750	4 x gemarmerde versiering
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-4	5	0	5	2	1675-1750	
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-48	3	10	13	1	1700-1750	gemarmerde versiering, buitenzijde silbogen
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-52?	3	2	5	2		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-7	1	0	1	1	1700-1750	Nederrijns
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	deksel	r-dek	1	0	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	0	1	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	5	16	21	5		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	knikker	r-	1	0	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	1	1	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	1	1	1	1700-1750	"Friese" kom
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	2	2	4	2	1700-1750	gemarmerde versiering
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	2	0	2	1	18	kom met grote dekselgeul, driehoekige oren aan de rand
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	komfoor	r-kmf	2	1	3	1		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	3	3	3		
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kop	r-kop-4	2	1	3	3	1700-1750	"Friese" koppen
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	kromsteert	r-gra-47c	4	8	12	3	1750-1825	
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	lekschaal	r-lek-1	1	0	1	1	1700-1750	
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	lekschaal	r-lek-2	4	3	7	1	1650-1750	
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	schotel	r-	2	2	4	1		diepe schotel met platte bodem
35	slootvulling	1750-1780	roodbakkend aardewerk	test	r-tes-1	9	8	17	5	1650-1750	

35	26	slootvulling	1750-1780	C09	roodbakkend aardewerk	test	r-tes-1	1	0	1	1	1650-1750	compleet, rondmerk "Selters" + H8 + 277 Westervald
35	26	slootvulling	1750-1780		roodbakkend aardewerk	indet	r-	16	90	106	10		
35	26	slootvulling	1750-1780	C06	steengoed	fles	s2-fle	1	0	1	1	1750-1800	
35	26	slootvulling	1750-1780		steengoed	kom	s2-kom-3	1	0	1	1	1700-1740	
35	26	slootvulling	1750-1780		steengoed	indet	s2-	0	5	5	4		
35	26	slootvulling	1750-1780		Weser-aardewerk	bord	w-e-bor-1	1	0	1	1	1580-1650	steel
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	bakpan	w-bak	0	1	1	1	1600-1650	handvat met gat
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	blaker	w-bla	0	1	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	kandelaar	w-kdl	2	0	2	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	kom	w-kom-33?	0	1	1	1		driehoekig oor met gat
35	26	slootvulling	1750-1780	C05	witbakkend aardewerk	komfoor	w-kmf	1	0	1	1	1675-1750	bijna compleet, vlekkegoed, kerfsnee
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	komfoor	w-kmf	1	0	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	lekschaal	w-lek	1	0	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	olielamp	w-oli	0	1	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780	C04	witbakkend aardewerk	steelkom	w-stk-8	1	0	1	1	1675-1750	half, vlekkegoed
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	vuurtest	w-tes	1	0	1	1		
35	26	slootvulling	1750-1780		witbakkend aardewerk	indet	w-	5	42	47	5		
36	8	slootvulling	1600-1650		falence	bord	f-bor	1	1	2	2		blauwe afbeelding met paard
36	8	slootvulling	1600-1650		majolica	bord	m-bor	0	1	1	1		zie lijst tabakspijpen, vervulling?
36	8	slootvulling	1600-1650		pijpaarde	tabakspijp	-	0	1	1	0	1680-1730	Nederrijns, gemarmerde versiering, geel en groen; vervulling?
36	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	0	1	1	1700-1750	
36	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	1	1	1		
36	8	slootvulling	1600-1650		roodbakkend aardewerk	indet	r-	5	10	15	5		
36	8	slootvulling	1600-1650		steengoed	knikker	s2-	1	0	1	1		
36	8	slootvulling	1600-1650		steengoed	indet	s2-	0	3	3	1		
36	8	slootvulling	1600-1650		witbakkend aardewerk	kom	w-kom	3	0	3	1		
37	33	daliegat	1100-1600		kogelpot	indet	kp-	1	0	1	1		
37	33	daliegat	1100-1600		Paffrath	indet	bg-	0	1	1	1		
37	33	daliegat	1100-1600		roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	0	1	1	1	1575-1625	Noord-Hollands sibaardewerk
37	33	daliegat	1100-1600		roodbakkend aardewerk	kop	r-kop	0	2	2	2		
37	33	daliegat	1100-1600		roodbakkend aardewerk	indet	r-	2	3	5	2		
38	24	slootvulling	1700-1750		pijpaarde	tabakspijp	-	1	0	1	1	1710-1730	zie lijst tabakspijpen
38	24	slootvulling	1700-1750		roodbakkend aardewerk	grape	r-gra	1	3	4	1		vlekkegoed, geel en bruin
38	24	slootvulling	1700-1750		witbakkend aardewerk	indet	w-	0	1	1	1	1675-1750	

39	0	aanleg werkput	1600-1800	faience	indet	f-	0	1	1	1	1	1	steel met puntig uiteinde met gat erin
39	0	aanleg werkput	1600-1800	industrieel wit	indet	lw-	0	1	1	1	1	1	
39	0	aanleg werkput	1600-1800	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor-45	2	2	4	2	2	2	
39	0	aanleg werkput	1600-1800	roodbakkend aardewerk	kom	r-kom	0	2	2	2	2	2	
39	0	aanleg werkput	1600-1800	roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	10	10	1	1	1	
39	0	aanleg werkput	1600-1800	witbakkend aardewerk	blaker?	w-	0	1	1	1	1	1	
39	0	aanleg werkput	1600-1800	witbakkend aardewerk	kan	w-kan	1	3	4	1	1	1	
41	23	slootkant	1650-1700	faience	bord	f-bor	1	0	1	1	1	1	wit
41	23	slootkant	1650-1700	pijpaarde	tabakspijp	-	0	2	2	0	0	0	zie lijst tabakspijpen
41	23	slootkant	1650-1700	roodbakkend aardewerk	bakpan	r-bak	1	0	1	1	1	1	
41	23	slootkant	1650-1700	roodbakkend aardewerk	plspot	r-pls	3	0	3	2	2	2	
41	23	slootkant	1650-1700	roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	14	14	1	1	1	
41	23	slootkant	1650-1700	witbakkend aardewerk	indet	w-	0	1	1	1	1	1	
43	0	aanleg en stort	1600-1800	faience	bord	f-bor	0	2	2	2	2	2	
43	0	aanleg en stort	1600-1800	roodbakkend aardewerk	indet	r-	0	3	3	1	1	1	
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	Aziatisch porselein	bord	p-bor-1	1	0	1	1	1	1	kapucijner waar
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	faience	kom	f-kom-1	4	1	5	1	1	1	Delfts, Chinese voorstelling
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	majolica	bord	m-bor	5	5	10	5	5	5	blauwe beschildering
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	roodbakkend aardewerk	bord	r-bor	1	1	2	1	1	1	Nederrijns
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	roodbakkend aardewerk	indet	r-	2	7	9	2	2	2	
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	steengoed	fles	s2-fle-5	1	0	1	1	1	1	P-kruik
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	steengoed	fles	s2-fle-5	1	0	1	1	1	1	P-kruik
							681	1536	2217				

Bijlage 4: Bouwkeramieklijst

Vnr	Snr	Complex	Complexdat.	Materiaal	Vorm	N	Datering	Opmerkingen
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	falence	tegél	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	falence	tegél	1	1680-1800	paars gesprenkelde damborden
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	falence	tegél	2		
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	falence	tegél	1		paarse versiering met ranken
2	0	sloop fundering	1600-1750	falence	tegél	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	falence	tegél	1	1700-1900	marmerimitatie, blauw
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	mortel	brokjes	2		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	roodbakkend	dakpan	1		
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	leisteén	lei	1		
7	1	kull S1	1600-1750	roodbakkend	dakpan	1		rode dakpan
7	1	kull S1	1600-1750	roodbakkend	dakpan	1		donker geglaazuurde dakpan: dakspiegel stomp?
7	1	kull S1	1600-1750	falence	tegél	5		
8	0	stort	1600-1750	falence	tegél	6		divers
8	0	stort	1600-1750	roodbakkend	buis	2		rioolbuis?
12	16	kull		roodbakkend	plavuís	1		groen glazuur
14	22	slootvulling	1700-1780	falence	tegél	1	1680-1800	paars gesprenkelde damborden
14	22	slootvulling	1700-1780	falence	tegél	10		losse brokjes
14	22	slootvulling	1700-1780	roodbakkend	plavuís	1		groen glazuur
14	22	slootvulling	1700-1780	roodbakkend	baksteen	1		brokje bst ro
14	22	slootvulling	1700-1780	falence	tegél	1	1670-1720	landschap met huis en schepen
15	20/21	slootvulling	1700-1750	falence	tegél	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
17	0	stort	1600-1800	falence	tegél	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
17	0	stort	1600-1800	falence	tegél	2	1680-1800	gesprenkeld paars
17	0	stort	1600-1800	falence	tegél	1		
17	0	stort	1600-1800	falence	tegél	1	1700-1800	paars gesprenkelde damborden
21	22	slootvulling	1700-1780	falence	tegél	1	1660-1700	landschap
21	22	slootvulling	1700-1780	falence	tegél	1	1720-1800	landschap
23	0	aanleg algemeen	1600-1750	falence	tegél	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
23	0	aanleg algemeen	1600-1750	falence	tegél	2	1700-1800	paars gesprenkelde damborden
23	0	aanleg algemeen	1600-1750	falence	tegél	1	1700-1800	landschap: ruine in de woestijn
23	0	aanleg algemeen	1600-1750	falence	tegél	1	1700-1800	jachttafeel

23	0	aanleg algemeen	1600-1750	majolica	tegels	1	1610-1630	hoekje met lelie
23	0	aanleg algemeen	1600-1750	faience	tegels	3		3 losse fragmenten
24	10	slootvulling	1600-1625	faience	tegels	1		landschap
30	8	slootvulling	1600-1750	faience	tegels	2	1600-1700	
31	10	slootvulling	1600-1625	faience	tegels	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
31	10	slootvulling	1600-1625	faience	tegels	1	1670-1750	witte tegels met in midden fruitmand (blauw)
32	19	slootkant	1700-1780	majolica	tegels	1	1600-1650	tulp in gekarteld vierkant, lelie in hoek
32	19	slootkant	1700-1780	faience	tegels	1		paarse gesprenkelde versiering
32	19	slootkant	1700-1780	faience	tegels	1	1680-1700	spin in hoek
32	19	slootkant	1700-1780	faience	tegels	2		
35	26	slootvulling	1750-1780	roodbakkerij	plavuiz	2		groen glazuur
35	26	slootvulling	1750-1780	faience	tegels	2		paarse versiering
35	26	slootvulling	1750-1780	faience	tegels	5		versiering blauw op wit
35	26	slootvulling	1750-1780	faience	tegels	1	1650-1700	gevlamd
38	24	slootvulling	1700-1750	faience	tegels	1	1680-1800	gesprenkeld paars
39	0	aanleg werkput	1600-1800	faience	tegels	1	1680-1800	gesprenkeld paars
43	0	aanleg en stort	1600-1800	faience	tegels	1	1710-1850	Bijbels tafereel
47	0	begeleiding sanering	1650-1750	faience	tegels	1	1680-1800	gesprenkelde ruit (paars)
						81		

Bijlage 5: Glaslijst

Vnr	Snr	Complex	Compl.dat.	G	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		wijnfles		1	0	1	1	1700-1800	hals van een bolle fles, groen
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	G01	kelkglas		0	1	1	1	1750-1800	stam van een "firing glass" met dubbele slinger
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750	G02	beker		0	1	1	1	1750-1800	bodem van kleurloze gefacetteerde beker
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		wijnfles		0	3	3	1		wandfragmenten bolle fles
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750	G01	vetro-a-fil beker		0	1	1	1	1600-1650	witte draden en blauw draad, kleine scherf
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		beker		0	1	1	1	1600-1700	kleurloos, met brokje vervuiling erin
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		beker		0	1	1	1	1600-1700	gekerfde standring, kleurloos
4	0	aanleg werkput	1650-1750		vensterglas		0	1	1	1		
7	1	kuil S1	1600-1750		vensterglas		0	3	3	1		groenig
7	1	kuil S1	1600-1750		wijnfles		0	1	1	1		
7	1	kuil S1	1600-1750		ribbelbeker		0	1	1	1	1600-1700	
8	0	stort	1600-1750		wijnfles		0	4	4	1		groen
8	0	stort	1600-1750		vensterglas		0	1	1	1		kleurloos
14	22	slootvulling	1700-1780		vensterglas		0	2	2	1		groenig
14	22	slootvulling	1700-1780		wijnfles		0	1	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		medicijnflesje		1	0	1	1		hals van smal flesje
14	22	slootvulling	1700-1780		glas		0	1	1	1		
14	22	slootvulling	1700-1780		beker		0	1	1	1	1650-1700	mogelijk wafel- of vlechtwerkbeker
15	20/21	slootvulling	1700-1750		vensterglas		1	0	1	1		rand van een vensterglaasje, groen
15	20/21	slootvulling	1700-1750	G01	kelkglas		0	1	1	1	1725-1775	luchtslingerglas, zonder voet en rand
21	22	slootvulling	1700-1780		medicijnflesje		0	1	1	1		bodem smal flesje
22	23	slootkant	1675-1725		kelkglas		0	1	1	1		onderzijde
22	23	slootkant	1675-1725		wafelbeker		1	0	1	1	1650-1700	randfragmentje
22	23	slootkant	1675-1725		indet		0	2	2	1		
22	23	slootkant	1675-1725		netwerkbeker		0	1	1	1	1650-1700	kleurloos, ribbels in kruisvorm
22	23	slootkant	1675-1725		glas/beker		0	1	1	1		kleurloos
22	23	slootkant	1675-1725		vlechtwerkbeker		0	1	1	1	1625-1675	
23	0	aanleg algemeen	1600-1750		wijnfles		0	2	2	1		groen
24	10	slootvulling	1600-1625	G01	kelkglas		1	1	2	1	1725-1775	stam met minimaal 2 knopen, kleurloos glas, aangeast
27	19	slootkant	1700-1750		vensterglas		0	1	1	1		groenig
27	19	slootkant	1700-1750		medicijnflesje		0	1	1	1		groen, lange smalle hals

Bijlage 6: Metaalijst

Vnr	Snr	Complex	Complexdat.	M	Materiaal	Vorm	Aantal	Afmetingen	Datering	Opmerkingen
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	munt	1	dia: 19 mm		zeer verveerd
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	munt	1	dia: 22 mm	1822	1 cent 1822, gekroonde W
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	munt	1	dia: 21 mm	1766	Zeelandia, vierkant gat in midden
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	munt	1	dia: 21 mm	1720	Hollandia 1720 + leeuw in Hollandse tuin
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	munt	1	19mm	169?	DVC CLIVIAE Kleef duit
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		zink	munt	1	dia: 17 mm	1942	zinken oorlogsmunt 1 cent
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		zilver	munt	1	dia: 19 mm	1652	Friesland dubbele stuiver
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper/messing	knoop	1	dia: 13 mm		verveerd
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		koper	bakje/dopje	1	l: 35 mm		fragment van bakje of dop
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		messing	tapkraan	1	l: 113 mm		bovenzijde afgebroken, hol
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		lood	afval	1	l: 51 mm		gedraaid staafje, afval
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		lood	gewicht	1	l: 17 mm, dia ovaal: 15 mm		kegel/ovaal gewichtje, hol
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		messing	ring	1	dia: 29 mm		
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		geel koper	ring	1	dia: 24 mm		ontbreekt een deel
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		lood	loodje	1	dia: 12 mm		
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		lood	(textiel)loodje	1	dia: 19 mm		op één zijde XX, op de andere kruis of X
1	0	sloopbegeleiding	1600-1750		lood	(textiel)loodje	1	dia: 16 mm		op één zijde merk met verschillende letters door elkaar
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		lood	gewicht	1	l: 18 mm		kegelvormig
3	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		koper	munt	1	dia: 16 mm	1818-1877	gekrond wapenschild met leeuw, 1/2 cent
4	0	aanleg werkput	1650-1750	M01	lood en bot	koot/bikkel	1	l: 65 mm, b: 32 mm		koot van dierlijk bot gevuld met lood
4	0	aanleg werkput	1650-1750		lood	(textiel)loodje	1	dia: 14 mm		"7" aan één zijde
5	0	aanleg W-zijde werkput	1600-1750		messing	gesp	1	l: 41 mm, b: 30 mm	1700-1800	rechthoekig, zonder angel
6	0	aanleg werkput	1600-1750		koper	sieraad?	1	l: ca. 20 mm		uit elkaar gevallen, o.a. een holle halve bol
7	1	kuil S1	1600-1750		lood	gewicht	1	dia: 22 mm		bol met aan bovenzijde gekromd afgebroken steeltje
8	0	stort	1600-1750		lood	gewicht	1	dia: 49 mm, h: 24 mm 451g		zwaar gewicht
8	0	stort	1600-1750	M01	zilver	munt	1	dia: 20 mm	1672	W-Frisia 1672 + leeuw en 2 dubbele stuiver West Friesland
8	0	stort	1600-1750		messing	gesp?	1	l: 42 mm		versierd stukje, van gesp?
8	0	stort	1600-1750		koper	munt	1	dia: 24 mm 1.82g		zeer verveerd ???
15	20/21	slootvulling	1700-1750		ijzer	mes	1	l: 110 mm, b: 19 mm		ijzeren lemmet van een mes, zeer verroest
15	20/21	slootvulling	1700-1750		koper	munt	1	dia: 19 mm	1687	duit type Zutphen 1687 erg dun kan ook imitatie zijn.
15	20/21	slootvulling	1700-1750		lood	strip	1	l: 26 mm		

15	20/21	slotvulling	1700-1750		messing	tap	1	l: 64 mm		bovenzijde afgebroken, merkje: SBL
15	20/21	slotvulling	1700-1750		messing	tap	1	b: 56 mm		bovenzijde tap, merkjes: HCZ en Franse lelie
16	0	aanleg werkput	1600-1750		messing	plaatjes	2	l: 138 mm, b: 18 mm		2 plaatjes, hebben parallel aan elkaar gezeten, 5 doorboringen
17	0	stort	1600-1800		zilver	munt	1	dia: 19 mm	1678	dubbele wapenstulver Overijssel TRAS ISULA NIA
17	0	stort	1600-1800		koper	munt	1	dia: 22 mm	1702	één zijde leeuw in Hollandse tuin, jaartal O
17	0	stort	1600-1800		koper	munt	1	dia: 22 mm	1742	leeuw in Hollandse tuin + Hollandia 1742 duit
17	0	stort	1600-1800		koper	munt	1	dia: 21 mm	1786	gekrond wapen + Stad Utrecht 1786
17	0	stort	1600-1800		koper	munt	1	dia: 18 mm		gesleten, gat in midden
17	0	stort	1600-1800		messing	munt	1	dia: 24 mm 3,17g	1699	gekrond wapen + 3 schilden gekrond Karel II oord Vlaanderen
17	0	stort	1600-1800		messing	ring	1	dia: 13 mm		klein ringetje
17	0	stort	1600-1800		tin	sieraad?	1	l: 23 mm		druppelvormig, geen oogje, krullenversiering
17	0	stort	1600-1800		messing	nagels	2	dia kop: 18 mm, h: 20 mm		nagels met ronde, holle kop
17	0	stort	1600-1800		messing	gesp	1	h: 21 mm	17	dubbele D-vorm, geen angel
17	0	stort	1600-1800		messing	tap	1	l: 46 mm	17-18	bovenzijde afgebroken, merkje: hond?
17	0	stort	1600-1800		lood	(textiel)loodje	1	dia: 17 mm		gat in midden, tekst onleesbaar
17	0	stort	1600-1800		lood	(textiel)loodje	1	dia: 21 mm		op achterzijde een "A" of "4"
19	19	slotkant	1650-1750		koper	munt	1	dia: 19 mm	1677-1665	DE (VS. FORTI. ET. SP. NOS) WEST (FRISIAE) duit West Friesland
19	19	slotkant	1650-1750		koper	munt	1	dia: 19 mm		zeer gesleten gekrond wapenschild
20	20	slotvulling	1700-1800		koper	munt	1	dia: 19 mm	1689	duit " (C) I (V) Traect" = Utrecht, andere zijde gekrond wapen
26	21	slotvulling	1650-1750		lood	propje	1			amorf stukje lood
27	19	slotkant	1700-1750		koper	gesp	1	l: 32 mm		dubbele D-vorm, geen angel
27	19	slotkant	1700-1750		messing	ring	1	dia: 18 mm		
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		koper	munt	1	dia: 23 mm 2,49g		zeer verveerd n/wapenschild mogelijk van Albert en Isabelle
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		koper	munt	1	dia: 22 mm		zeer verveerd, één zijde gekrond schild met leeuwtjes Friesland?
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		lood	schijf	1	l: 37 mm		Imitatie?
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		lood	gewichtje	1	l: 15 mm		ovalen loden schijf met vage merktekens
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		koper	munt	1	dia: 22 mm		ovaal met ovaal gat erin
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		tin/lood	knopgewichtje	1	h: 16 mm		zeer verveerd, gat in midden
28	0	aanleg algemeen	1600-1800		messing	naairing	1	dia: 17 mm, h: 17 mm		zeer klein knopgewichtje met voetje
30	8	slotvulling	1600-1750		lood	dop	1	dia: 23 mm		dop van glazen fles, met stuk flessenhals eraan
30	8	slotvulling	1600-1750		lood	strip	1	l: 23 mm		geplooid
31	10	slotvulling	1600-1625		lood	afval?	1	l: 28 mm		brok, slak?
32	19	slotkant	1700-1780	M01	messing	beslag	1	l: 54 mm	17-18	mensfiguurtje, heilige?
32	19	slotkant	1700-1780		messing	beslag	1	l: 23 mm	17-18	klemmetje met nagel, rond embleempje met initialen: A?K

32	19	slotkant	1700-1780	M02	messing	gesp	1	l: 24 mm	17	ovaal, dubbele pijp als middenstijl, geen angel
33	21/22	slotvulling	1700-1750		koper	munt	1	dia: 21 mm	1723	Hollandia duit
34	22	slotvulling	1600-1700		messing	knoopje	1	dia: 10 mm		versiering: bloem met steeltje
35	26	slotvulling	1750-1780	M01	messing	rammelaar	1	l: 90 mm	1600-1650	zonder belletjes (rinkelbel)
35	26	slotvulling	1750-1780	M02	tin	lepel	1	l: 162 mm		zeskantige steel, ovale bak, merk: gekroonde roos
35	26	slotvulling	1750-1780	M03	tin	lepel	1	l: 160 mm		zeskantige steel, ovale bak, merk: gekroonde roos
35	26	slotvulling	1750-1780	M04	lood	textiellood	1	dia: 26 mm 19,74 g		heel lood, dubbelgevouwen, tekst: wolle deeken gemaakt binnen leyden/
35	26	slotvulling	1750-1780	M05	lood	(textiel)lood	1	dia: 30 mm 16,66g	1662	LEYDEN IN HOLLANDT leeuw met zwaard en stadswapen
35	26	slotvulling	1750-1780		lood/tin	gewichtje	1	dia: 22 mm		twee leeuwen naast wapenschild met zwaard, kruis en 4 sterren (HAE)
35	26	slotvulling	1750-1780	M07	lood	dekseltje	1	dia: 22 mm		opstaand randje, zie: Egan, p.162-163
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	ring	1	dia: 24 mm		twee oortjes, verbogen, mogelijk van kruitmaat, zie: Egan p.201
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 19 mm		(gordijn)ring
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 19 mm		gekroond wapen /CLIVIA? Kleef? Erg versleten
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt?	1	dia: 26 mm		Ao zeer gesleten
35	26	slotvulling	1750-1780		messing	Penning?	1	dia: 26 mm		zeer gesleten BAC:HVM schaal op sokkel
35	26	slotvulling	1750-1780		ijzer	gereedschap	1	l: 117 mm		steel, gebogen, rechthoekige doorsnede: 7 bij 4 mm
35	26	slotvulling	1750-1780		tin	lepelbak	1	l bak: 29 mm		getordeerde afgebroken steel (nog 20 mm), merk: gekroonde roos
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 21 mm	1765	Hollandia + leeuw in Hollandse tuin duit
35	26	slotvulling	1750-1780		messing	ring	1	dia: 25 mm		
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 19 mm		Hollandia, zeer verweerd
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 18 mm		zeer verweerd
35	26	slotvulling	1750-1780		geel koper	rekenpenning	1	dia: 18 mm	1711-1748	IOHAN IACOB DITZEL CAROLINA D G M B REC
35	26	slotvulling	1750-1780		geel koper	Rekenpenning	1	dia: 18 mm	1710-1765	wapens + teksten IOHANN WEIDINGERS RECH /LODOVICVS MAGNVS REX
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 21 mm		zeer verweerd
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 20 mm		zeer verweerd ZEE LAN DIA
35	26	slotvulling	1750-1780		koper	munt	1	dia: 24 mm 2,63 g	ca. 1710?	zeer verweerd lijkt op oord Philip V schild Oostenrijk, Bourgondie + ... / wapen van vorst
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	schijf	1	60 mm bij 23 mm		halve loden schijf, krom
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	(textiel)loodje	1	dia: 17 mm 4,74 g		gekroond Fries wapen met leeuwjes
35	26	slotvulling	1750-1780	M06	lood	gewicht	1	dia: 32 mm, d: 5 mm		4 ingekrast lijnen vormen kruis
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	(textiel)loodje	1	dia: 20 mm 3,90 g		gat door wapenschild heen, in midden AMERSFO (Amersfoort)
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	plaat	1	45 mm bij 34 mm		loden rechthoek (mist een hoekje)
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	(textiel)loodje	1			fragmentje van loodje
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	(textiel)loodje	1	dia: 18 mm		tekst " „STEN" ... 4 bollen of ruiten + halve adelaar? mogelijk Stendal
35	26	slotvulling	1750-1780		lood	(textiel)loodje	1	dia: 21 mm		wapen, achterzijde XX
35	26	slotvulling	1750-1780		geel koper	knoop	1	dia: 15 mm		versiering met bloem/roos

35	26	slootvulling	1750-1780	tin?	tin?	knoop	1	dia: 12 mm	1608-1649	versiering met bloem/roos
35	26	slootvulling	1750-1780	tin?	tin?	knoop	1	dia: 16 mm		versiering met bloem/roos
35	26	slootvulling	1750-1780	messing	messing	gesp	1			fragmentjes van gesp
35	26	slootvulling	1750-1780	lood	lood	plaat	1	32 bij 23 mm		loten rechthoek met afgeronde hoeken, gegolfd
35	26	slootvulling	1750-1780	lood	lood	dop	1	l: 28 mm		dop van glazen fles, platgedrukt
35	26	slootvulling	1750-1780	messing?	messing?	beslag	1	l: 32 mm		beslag met drie "knopjes" erop
35	26	slootvulling	1750-1780	messing	messing	ketting	1	l: 120 en 30 mm		2 fragmenten van een geschakeld kettingje
35	26	slootvulling	1750-1780	messing	messing	naairing	1	dia: 18 mm, h: 13 mm		
35	26	slootvulling	1750-1780	lood	lood	kogeltje	1	dia: 12 mm		musketkogeltje
35	26	slootvulling	1750-1780	koper/messing	koper/messing	gesp	1	l: 24 mm		dubbele D-vorm, geen angel
35	26	slootvulling	1750-1780	geel koper	geel koper	gesp	1	l: 23 mm		ovaal, geen angel
35	26	slootvulling	1750-1780	messing/koper	messing/koper	pen	1	gekrond l: 95 mm		boeksluitpen?
35	26	slootvulling	1750-1780	geel koper	geel koper	beslagplaat	1	l: 15 mm		beslagplaat van gesp
35	26	slootvulling	1750-1780	messing	messing	haak	1	l: 23 mm		U-vorm, afgeplatte uiteinden
40	0	puntvondst	1600-1650	koper	koper	munt	1	dia: 22 mm		Friese oord FO friese edelman met zwaard/fries wapen
42	0	bovenzijdige veen		lood	lood	spinlood?	1	dia: 17 mm		kogelrond, in midden gat
44	0	start		koper	M01	munt	1	47 mm 42,77 g	1638?	Zweedse Öre, zie beschrijving Frank. Christina munt: Sater
44	0	start		koper	M02	munt	1	15 mm 0,55 g	1794	3 pfennige, A=Berlijn, Friedrich Wilhelm II Brandenburg-Preussen
44	0	start		zilver		hanger	1	l: 64 mm	1900-2000	hanger met pauw en bloemen
45	0	start		messing	M01	munt	1	28 mm 9,50 g	0-50	Romeins, mogelijk Dupondius, veel zink
46	0	start		messing		gesp	1	l: 30 mm		verdikte D-vorm, met angel
46	0	start		messing		plaatje	1	h: 30 mm	20	Art Deco rijwielplaatje?, gebroken, "(AN)WB" 27
46	0	start		messing		versierde ring	1	h: 45 mm	20	ring met daarop een vrouwenfiguurtje met wapperende rok
46	0	start		messing		beslag	1	h: 27 mm	20	harpje
46	0	start		koper		munt	1	dia: 21 mm 1,16g	162?	duit Friesland
46	0	start		koper		munt	1	dia: 21 mm	1950	Juliana, 5 cent, 1950
46	0	start		koper		munt	1	dia: 21 mm	1952	Juliana, 5 cent, 1952
46	0	start		messing		poortje	1	l: 25 mm		afgebroken poortje
46	0	start		messing		handvat	1	l: 65 mm		handvat, bolletje aan uiteinde
48	0	start		tin/lood	M01	speelgoed	1	dia: 57 mm	18?	miniatuur bord, verdeeld in 12 vakken, in 6 vakken voluten, in midden bloem
							131			

Scharwoude: kleipijpen

Archeologie West-Friesland project 413

Jan van Oostveen

Colofon

Auteur: Jan van Oostveen
Foto's: Jan van Oostveen
Versie: 1.0
Formaat: A4 (breedte – hoogte: 21 - 29,7 cm)
Publicatie nr.: 234
Datum: December 2015
e-mail: kleipijp@xs4all.nl
Website: <http://kleipijp.home.xs4all.nl/>

Versie	Reden uitgifte
1.0	Initiële versie

Voorpagina: Het merk SVO dat wordt toegeschreven aan Sijmen van Os uit Gouda die in bijna elke West-Friese opgraving wordt aangetroffen. Een indicatie dat producten van deze pijpenmaker op grote schaal naar West-Friesland zijn verhandeld.

© 2015, Jan van Oostveen, Tiel, Nederland

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

No part of this edition may be reproduced in any form by print, photocopy, microfilm or any other means, without written permission of the author.

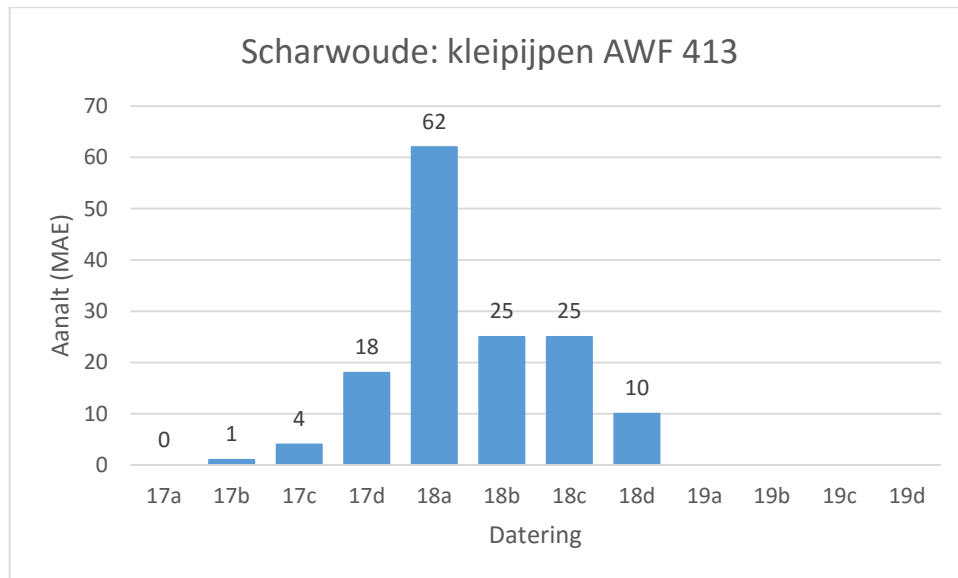

Inhoudsopgave

Toelichting bij de gevonden tabakspijpen.....	4
Geraadpleegde literatuur.....	6
Bijlage 1: Tellijst.....	7
Bijlage 2: Catalogus tabakspijpen.....	13
Vondstnummer 14.....	14
Vondstnummer 15.....	21
Vondstnummer 20.....	24
Vondstnummer 21.....	25
Vondstnummer 22.....	26
Vondstnummer 24.....	37
Vondstnummer 27.....	38
Vondstnummer 32.....	39
Vondstnummer 33.....	46
Vondstnummer 35.....	47
Vondstnummer 36.....	77
Vondstnummer 38.....	78
Vondstnummer 41.....	79

Toelichting bij de gevonden tabakspijpen

Bij de opgraving in Scharwoude (Archeologie West-Friesland project 413) zijn 395 fragmenten van tabakspijpen aangetroffen die hebben toebehoord aan een minimaal aantal van 145 tabakspijpen. De tabakspijpen zijn afkomstig uit een voormalige sloot en kunnen mogelijk in verband worden gebracht met de pastorie van de (gereformeerde) kerk in Scharwoude.

De vroegst te dateren tabakspijp gaat terug tot de jaren twintig van de 17de eeuw (cat. nr. 131) en de meest recente tabakspijpen kunnen in het laatste kwart van de 18de eeuw gedateerd worden. Het overgrootste deel van de tabakspijpen kan echter in het eerste kwart van de 18de eeuw gedateerd worden. Over het algemeen zijn dit tabakspijpen van de groffe kwaliteit die zowel moeilijk te dateren, als moeilijk aan een bepaald productiecentrum toe te schrijven zijn. Vermeldenswaardig is dat de Goudse zijmerkpipen die op redelijk grote schaal in Amsterdam worden aangetroffen, op beperkte schaal in West-Friesland worden aangetroffen. Ook bij deze opgraving zijn maar drie van deze groffe Goudse tabakspijpen aangetroffen en zij dragen het merk 21 gekroond (cat. nr. 89), SVO (cat. nr. 119) en de laars (cat. nr. 177). Vooralsnog is onduidelijk waar deze groffe en ongemerkte tabakspijpen die gedateerd worden in de eerste helft van de 18de eeuw, zijn geproduceerd.

De gemerkte tabakspijpen kunnen op één uitzondering van een West-Fries product uit de jaren twintig van de 17de eeuw (cat. nr. 131) na, allemaal aan het productiecentrum Gouda worden toegeschreven.

Er zijn enkele opgravingen bekend waarbij tabakspijpen in de nabijheid van een voormalige pastorie / schuilkerk zijn aangetroffen. Zo is recentelijk in Obdam de schuilkerk opgegraven¹ en zijn in Diemen ook tabakspijpen nabij de pastorie aangetroffen.²

Wanneer deze tabakspijpen van Scharwoude worden vergeleken met de tabakspijpen van Obdam wordt het volgende geconstateerd:

1. Tabakspijpen van beide opgravingslocaties kunnen vanaf de tweede helft van de 17de eeuw tot in de late 18de eeuw gedateerd worden;
2. Bij de 17de eeuwse tabakspijpen uit Obdam werden tabakspijpen die in Alkmaar zijn geproduceerd naast de vele Goudse tabakspijpen, aangetroffen. In Scharwoude werden alleen Goudse tabakspijpen tussen het vondstmateriaal herkend. Voor beide opgravingen geldt dat een significant deel van de 17de en vroeg 18^{de}

¹ Van Oostveen, 2015.

² Van Oostveen 2009.

eeuwse tabakspijpen niet aan een productiecentrum toe te schrijven valt en dat deze tabakspijpen tot de allergeodkoopst verkrijgbare kleipijpen kunnen worden gerekend;

3. Voor beide opgravingen geldt dat de 18de eeuwse tabakspijpen die aan een productiecentrum zijn toe te schrijven, afkomstig zijn uit Gouda. Dit is overigens niet specifiek voor schuilkerken/pastorie maar geldt generiek voor de tabakspijpen die in West-Friesland worden aangetroffen;
4. Bij de tabakspijpen die in Obdam zijn opgegraven en die gedateerd worden in het derde kwart van de 18de eeuw valt op dat deze tot de allerbest verkrijgbare kwaliteit (porseleine kwaliteit) kunnen worden gerekend. Daarnaast blijkt uit de tabakspijpen van Obdam dat er een duidelijke voorkeur was voor een specifiek type tabakspijp met een bepaald merk was. Deze uitgesproken voorkeur in Obdam voor hoog afgewerkte tabakspijpen uit het derde kwart van de 18de eeuw is niet aangetroffen bij de kleipijpen uit Scharwoude. Wel komen bepaalde merken zoals het merk de gekroonde hoed meerdere malen voor. Deze tabakspijpen met het merk de gekroonde hoed moeten echter tot de fijne (en niet tot de porseleine) kwaliteit tabakspijpen worden gerekend.

Als de tabakspijpen van Scharwoude worden vergeleken met de tabakspijpen die bij de Pastorie in Diemen zijn opgegraven valt vooral op dat:

1. Ook in Diemen zijn net zoals in Obdam door de gebruikers, een duidelijke voorkeur voor tabakspijpen met een bepaald merk zichtbaar;
2. De tabakspijpen die in Diemen vooral rond 1720-1730 gedateerd kunnen worden, over het algemeen beduidend beter afgewerkt zijn dan de tabakspijpen die zowel in Obdam als in Scharwoude zijn aangetroffen.

Geraadpleegde literatuur

- Oostveen, J. van en A. van Oostveen-Bonnema, 2001. Kleipijpen; een statistische analyse. In: Westerheem, 50ste jaargang, nummer 1, p. 13-27.
- Oostveen, J. van en T. van Bommel, 2009. Kleipijpen uit Oud-Diemen. In: H. Blok, W. Krook, P. van Reenen en R. Wiggers (red): Diemen in het land van Amstel. Amsterdam, p. 243-250.
- Oostveen, J. van en R. Stam, 2011. Productiecentra van Nederlandse kleipijpen; een overzicht van de stand van zaken. Tiel/Leiden.
- Oostveen, J. van, 2015. De schuilkerk van Obdam: kleipijpen. Archeologie West-Friesland project 406. Versie 1.0, Tiel.

Bijlage 1: Tellijst

Vondstnummer:	Geeft een verwijzing in welke vondstlaag de tabakspijp is aangetroffen;
Cat. nr.:	Verwijzing naar waar de tabakspijp in de catalogus is beschreven en afgebeeld;
Aantal:	Aantal kleipijpfragmenten dat is aangetroffen;
MAE:	Minimaal Aantal Exemplaren
Merk:	Het hielmerk/ketelmerk dat op de tabakspijp aanwezig is;
Steelversiering:	Versiering/tekst op steel tabakspijp;
Productiecentrum:	Productiecentrum van de tabakspijp;
Pijpenmaker:	Pijpenmaker aan wie de tabakspijp wordt toegeschreven;
Kwaliteit:	Kwaliteit tabakspijp
Datering:	Datering

Spoornr.	Vondstnr.	Cat. nr.	Aantal	M.A.E.	Merk	Steeleversiering	Mogelijk productiecentrum	Mogelijke producent	Kwaliteit	Begin datering	Ein datering	Overigen
	14	1	1	1	S gekroond		Gouda	Jan Buis	Fin	1700	1725	
	14	2	1	1	X gekroond		Gouda	Gerrit de Leide	Fin	1710	1740	
	14	3	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fin	1710	1730	
	14	4	1	1	Vos op zijn gat		Gouda	Jacob Hendricksz de Vos	Fin/porselein	1690	1710	
	14	5	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fin	1739	1750	
	14	6	1	1	-				Grof	1730	1760	
	14	7	1	1	-				Grof	1710	1740	
	14	8	1	1	-				Grof	1720	1760	
	14	9	1	1	-				Grof	1700	1750	
	14	10	1	1	-				Fin/porselein	1780	1830	
	14	11	1	1	-				Grof	1720	1750	
	14	12	1	1	-				Grof	1700	1725	
	14	13	1	1	-				Fin/porselein	1690	1720	
	14	14	1	1	-				Grof	1700	1725	
	14	15	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1700	1800	Steeffragment
	14	16	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1700	1800	Steeffragment
	14	17	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1675	1700	Steeffragment
	14	18	1			Raderingen afgezoomd met tanden				1700	1800	Steeffragment
	14	19	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1680	1750	Steeffragment
	14	20	1							1675	1750	Kaelfragment
	14	21	1							1680	1900	Steeffragment
	15	20	1	1	IW	Paretrand	Gouda	Jacob Everisz Wisius	Fin/porselein	1685	1740	
	15	21	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fin/porselein	1725	1740	
	15	22	1	1	-				Grof	1670	1700	
	15	23	1	1	-				Grof	1700	1730	
	15	24	1	1	-				Grof	1710	1730	
	15	25	1	1	-				Grof	1700	1730	
	15	26	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1680	1750	Steeffragment
	15	27	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1700	1750	Steeffragment
	15	28	1			Raderingen afgezoomd met parelranden				1680	1750	Steeffragment
20	15	29	3	1			Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fin	1675	1750	Steeffragment
20	20	29	2	1	Hoed gekroond					1740	1760	Steeffragment
22	20	30	1	1	KP gekroond		Gouda	Cornelis Pietersz Slingerland	Fin	1730	1750	Steeffragment
22	21	31	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fin	1740	1760	
22	21	32	1	1	Kraante gekroond		Gouda	Jan van der Dus of Arij Verluis	Fin	1750	1780	
22	21	33	1	1	-				Grof	1700	1900	Steeffragment
23	22	33	1	1	-					1650	1680	
23	22	34	48							1680	1900	Steeffragment
23	22	35	9							1600	1700	Steeffragment
23	22	36	1	1	X gekroond		Gouda	Gerrit de Leide	Fin	1650	1800	Kaelfragment
23	22	37	1	1	X gekroond		Gouda	Sijmen van Os	Fin	1700	1730	
23	22	38	1	1	SVO		Gouda		Fin	1700	1730	
23	22	37	1	1	-				Grof	1660	1690	
23	22	38	1	1	-				Grof	1710	1740	

Spoornr.	Vondstnr.	Cat. nr.	Aantal	M.A.E.	Merk	Steehverstering	Mogelijk productiecentrum	Mogelijke producent	Kwaliteit	Begin datering	Eind datering	Overigen
23	22	39	1	1	-				Graf	1700	1725	
23	22	40	1	1	-				Graf	1700	1730	
23	22	41	1	1	-				Graf	1675	1700	
23	22	42	1	1	-				Graf	1690	1700	
23	22	43	1	1	-				Graf	1690	1720	
23	22	44	1	1	-				Graf	1700	1730	
23	22	45	1	1	-				Graf	1690	1720	
23	22	46	1	1	-				Graf	1700	1740	
23	22	47	1	1	-				Graf	1690	1720	
23	22	48	1	1	-				Graf	1700	1730	
23	22	49	1	1	-				Graf	1670	1690	
23	22	50	1	1	-				Graf	1700	1725	
23	22	51	1	1	-				Graf	1650	1680	
23	22	52	1	1	-				Graf	1700	1725	
23	22	53	1	1	-				Graf	1680	1710	
23	22	54	1	1	-				Graf	1700	1730	
23	22	55	1	1	-				Graf	1720	1760	
23	22	56	1	1	-				Graf	1710	1740	
23	22	57	1	1	-				Graf	1700	1725	
23	22	58	1	1	-				Graf	1650	1700	
23	22	59	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1680	1800	Steeffragment
23	22	60	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1670	1700	Steeffragment
23	22	61	1			Raderingen afgezoond met kruisbanden				1680	1750	Steeffragment
23	22	62	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1680	1800	Steeffragment
23	22	63	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1680	1800	Steeffragment
23	22	64	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1680	1750	Steeffragment
10	24	65	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	27	66	1	1	Wapen van Arel		Gouda	Jan Caboul	Fijn	1725	1740	
19	27		5							1675	1900	Steeffragment
19	32	67	12							1700	1900	
19	32	68	1	1	29 gekroond		Gouda	Pieter Kool	Fijn	1750	1780	
19	32	69	1	1	34 gekroond		Gouda	Jacobus Zwart	Forselen	1750	1790	
19	32	70	1	1	D gekroond		Gouda	Jan of Cornelis van Leeuwen	Fijn	1750	1780	
19	32	71	1	1	W gekroond		Gouda	Frans Marsvelt	Fijn	1700	1730	
19	32	72	1	1	11 gekroond		Gouda	Evert Wout of Hendrik Hunk	Fijn	1790	1800	
19	32	73	1	1	IPS		Gouda	Joost Pietersz Scharp	Fijnkevelin	1690	1710	
19	32	74	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fijn	1740	1760	
19	32	75	1	1	Vos op zijn gat		Gouda	Jacob Hendrickz de Vos	Fijn	1690	1710	
19	32	76	1	1	Mekmeid		Gouda	Jan Willemsz van Bruggen	Fijn	1685	1710	
19	32	77	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	78	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	79	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	80	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	81	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	82	1	1	-				Graf	1670	1700	
19	32	83	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	84	1	1	-				Graf	1700	1730	
19	32	85	1	1	-				Graf	1700	1730	
21 en 22	33	86	1	1	-				Graf	1710	1730	

Spoornr.	Vondstnr.	Cat. nr.	Aantal	M.A.E.	Merk	Steelevensiering	Mogelijk productiecentrum	Mogelijke producent	Kwaliteit	Begin datering	Eind datering	Overigen
21 en 22	33	87	1	1	-				Grof	1730	1730	
21 en 22	33		4						Fijnporselein	1720	1900	Steeffragment
26	35	88	1	1	4 gekroond		Gouda	Jan Janse van der Nurel		1725	1740	
26	35	89	1	1	21 gekroond		Gouda	Jacobus Weidenburg	Grof	1740	1760	
26	35	90	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	91	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	92	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	93	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	94	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	95	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	96	1	1	33 gekroond		Gouda	Jan Nieuwand	Porselein	1760	1790	
26	35	97	1	1	39 gekroond		Gouda	Gerrit Vergeer?	Porselein	1760	1800	
26	35	98	1	1	53 gekroond		Gouda	Jacob van der Want	Fijn	1780	1810	
26	35	99	1	1	53 gekroond		Gouda	Jacob van der Want	Fijn	1780	1810	
26	35	100	1	1	73? gekroond		Gouda	Andries van Houlen	Porselein	1770	1800	
26	35	101	1	1	D gekroond		Gouda	Cornelis van Leeuwen	Fijn	1770	1800	
26	35	102	1	1	D gekroond		Gouda	Cornelis van Leeuwen	Fijn	1770	1800	
26	35	103	1	1	D gekroond		Gouda	Jan van Leeuwen	Fijnporselein	1730	1780	
26	35	104	1	1	S gekroond		Gouda	Jan Bujs	Fijnporselein	1700	1725	
26	35	105	1	1	AB gekroond		Gouda	Willem Willensz of Jan Brammert	Porselein	1760	1800	
26	35	106	1	1	AB gekroond		Gouda	Willem Willensz of Jan Brammert	Porselein	1760	1800	
26	35	107	1	1	AB gekroond		Gouda	Willem Willensz of Jan Brammert	Porselein	1760	1800	
26	35	108	1	1	AB gekroond		Gouda	Willem Willensz of Jan Brammert	Porselein	1760	1800	
26	35	109	1	1	AE gekroond		Gouda	Abraham Elting	Fijnporselein	1707	1725	
26	35	110	1	1	AP monogram gekroond		Gouda	Teunis Brammert of Huijbert Verspuj	Porselein	1760	1790	
26	35	111	1	1	AP monogram gekroond		Gouda	Teunis Brammert of Huijbert Verspuj	Porselein	1760	1790	
26	35	112	1	1	HP gekroond		Gouda	Hendrick Pietersz Scharp	Fijnporselein	1700	1725	
26	35	113	1	1	HP gekroond		Gouda	Hendrick Pietersz Scharp	Fijnporselein	1700	1725	
26	35	114	1	1	HS		Gouda		Fijnporselein	1680	1680	
26	35	115	1	1	MP gekroond		Gouda	Machiel Pietersz	Fijnporselein	1755	1725	
26	35	116	1	1	TI gekroond		Gouda	Evert Woud of Hendrik Hunk	Fijn	1760	1800	
26	35	117	1	1	WS gekroond		Gouda	Arend of Willem Willensz Brammert	Porselein	1760	1790	
26	35	118	1	1	PVH		Gouda	Pieter Anjse van der Heul	Fijnporselein	1700	1725	
26	35	119	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Grof	1710	1740	
26	35	120	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fijnporselein	1710	1730	
26	35	121	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fijnporselein	1710	1730	
26	35	122	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fijnporselein	1710	1730	
26	35	123	1	1	SVO		Gouda	Sijmen van Os	Fijnporselein	1710	1730	
26	35	124	1	1	Wapen van Arkeel		Gouda	Jan Cabout	Fijnporselein	1730	1740	
26	35	125	1	1	Wapen van West Friesland		Gouda	Jacob van der Vin	Fijn	1780	1810	
26	35	126	1	1	Wapen van West Friesland		Gouda	Jacob van der Vin	Fijn	1760	1810	
26	35	127	1	1	Melkmeid		Gouda	Van Bruggen?	Fijn	1680	1710	
26	35	128	1	1	Prins en Prinses		Gouda	Van Asperen of Edispel	Fijn	1700	1730	
26	35	129	1	1	Speelman		Gouda	Dirk van der Want	Fijn	1780	1810	
26	35	130	1	1	Speelman		Gouda	Dirk van der Want	Fijn	1780	1810	
26	35	131	1	1	Lelle		West-Friesland		Groffijn	1620	1635	
26	35	132	1	1	Leeuw in Hollandse tun		Gouda	Frans Verzijl	Porselein	1750	1780	
26	35	133	1	1	Zwijn		Gouda	Martius van Wijnen	Porselein	1760	1790	
26	35	134	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Hendrik Bos	Fijn	1760	1790	
26	35	135	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Hendrik Bos	Fijn	1740	1780	
26	35	136	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fijn	1730	1750	
26	35	137	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fijn	1740	1760	
26	35	138	1	1	Hoed gekroond		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fijn	1740	1770	
26	35	139	1	1	Ster		Gouda	Cornelis Nanne van Leeuwen	Fijn	1730	1745	
26	35	140	1	1	-			Jacob Dircksz Cluiven	Grof	1700	1730	
26	35	141	1	1	-				Grof	1670	1690	
26	35	142	1	1	-				Grof	1650	1670	

Speciën.	Vonds.nr.	Cat. nr.	Aantal	M.A.E.	Merk	Steehverstering	Mogelijk productiesentrum	Mogelijke producent	Kwaliteit	Begin datering	Eind datering	Overigen
23	41	178	1			Raderingen afgezoond met parelranden				1700	1800	Steefragment
23	41		4							1700	1900	Steefragment
			395	145								

Bijlage 2: Catalogus tabakspijpen

Voor de beschrijving van de producten wordt een uniforme systematiek gehanteerd die gebaseerd is op de deductieve kenmerken van de kleipijp en zoals o.a is gepubliceerd in Westerheem, Van Oostveen 2001. De uniforme beschrijving is als volgt:

Identificatie

- 1a. Objectnummer
- 1b. Vindplaats

Deductieve kopkenmerken

- 2a. Model
Beschrijving model conform Van Oostveen en Stam, 2011.
- 2b. Zijmerk links / zijmerk rechts
Beschrijving van het zijmerk aan de linkerzijde van de pijpenkop / beschrijving van het zijmerk aan de rechterzijde van de pijpenkop.
De linker- en rechterzijde van de pijpenkop zijn de desbetreffende zijden zoals de roker deze ziet.
- 2c. Bijmerk links / bijmerk rechts
Beschrijving van het bijmerk aan de linkerzijde van de pijpenkop / beschrijving van het bijmerk aan de rechterzijde van de pijpenkop.
- 2d. (Hiel)merk
Beschrijving van het makersmerk meestal geplaatst op het uitstekende deel, het hiel, van de kleipijp.
- 2e. Oppervlaktebehandeling
De eventuele oppervlaktebehandeling bijvoorbeeld middels een agaatsteen waardoor een geglaasd oppervlak ontstaat, wordt beschreven.
- 2f. Behandeling kopopening
Bijvoorbeeld de met een botter afgewerkte scherpe randen van de kopopening.
- 2g. Afwerking ketelopening
Hieronder kan bijvoorbeeld de hele of halve radering rondom de ketelopening worden beschreven.
- 2h. Overig
Overige opmerkingen

Deductieve steelkenmerken

- 3a. Versiering
De eventueel aanwezige steelversiering wordt beschreven.
- 3b. Oppervlaktebehandeling
De eventuele oppervlaktebehandeling met een agaatsteen wordt hieronder beschreven.
- 3c. Overig
Overige opmerkingen

Conclusies op basis van deductieve kopkenmerken

- 4. Datering
- 5. Mogelijk productiecentrum
- 6. Mogelijke pijpenmaker / atelier

Overig

- 7. Literatuurverwijzing
Een verwijzing naar soortgelijke producten uit de literatuur wordt onder dit nummer gemaakt.

Details in de afbeeldingen zoals (hiel)merken e.d., zijn niet op schaal.
Daarnaast zijn de kleipijpen op de foto's niet altijd kleurecht afgebeeld.

Vondstnummer 14

Catalogusnummer 1.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. S gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5. Gouda
- 6. Jan Buijs
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 2.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / -
- 2d. X gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5. Gouda
- 6. Gerrit de Liefde
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 3.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 4.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Vos op zijn gat
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1710
- 5. Gouda
- 6. Jacob Hendricksz de Vos
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 5.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1739-1750
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 6.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1760
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 7.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 8.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1720-1760
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 9.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c.
- 2d.
- 2e. Ongeglasd
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1750
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 10.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c.
- 2d.
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1830
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 11.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g.
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1720-1750
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 12.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 13.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1720
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 14.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

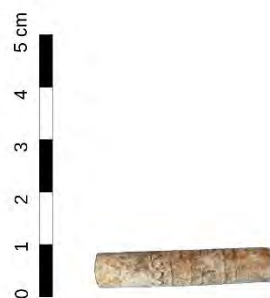

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 15.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met peleranden
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 16.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b.
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 17.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b.
3c.
4. 1670-1700
5.
6.
7.

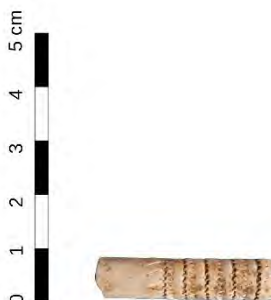

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 18.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 14
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met tanden
3b.
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 19.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 14
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen
- 3b.
- 3c.
4. 1680-1750
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 15

Catalogusnummer 20.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. IW
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a. Parelrand
- 3b. Geglaasd
- 3c.
- 4. 1685-1710
- 5. Gouda
- 6. Jacob Evertse Witsius
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 21.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1725-1740
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 22.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1700
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 23.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Stip / twee stippen boven elkaar
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 24.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 25.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 15
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 26.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 15
1b. Scharwoude, sloot

2a.

2b.

2c.

2d.

2e.

2f.

2g.

2h.

3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen

3b.

3c.

4. 1680-1750

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 27.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 15
1b. Scharwoude, sloot

2a.

2b.

2c.

2d.

2e.

2f.

2g.

2h.

3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen

3b.

3c.

4. 1700-1750

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 28.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 15
1b. Scharwoude, sloot

2a.

2b.

2c.

2d.

2e.

2f.

2g.

2h.

3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen

3b.

3c.

4. 1680-1750

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 20

Catalogusnummer 29.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 20
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1760
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 21

Catalogusnummer 30.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 21
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Punt / -
- 2d. KP gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1750
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Pietersz Slingerland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 31.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 21
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1760
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 32.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 21
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Kraantje gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1750-1780
- 5. Gouda
- 6. Jan van der Dus of Arij Versluijs
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Vondstnummer 22

Catalogusnummer 33.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1650-1680
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 34.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / -
- 2d. X gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5. Gouda
- 6. Gerrit de Liefde?
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 35.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / -
- 2d. X gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5. Gouda
- 6. Gerrit de Liefde?
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 36.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 37.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1660-1690
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 38.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g.
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 39.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 40.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 41.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1675-1700
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 42.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1680-1700
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 43.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1690-1720
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 44.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1700-1730
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 45.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1720
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 46.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1740
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 47.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1720
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 48.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 49.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1690
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 50.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 51.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1650-1680
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 52.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / zespuntige ster
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 53.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1680-1710
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 54.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Stip / stip
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 55.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1720-1760
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 56.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 57.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 58.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b.
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1650-1700
- 5.
- 6.
- 7.

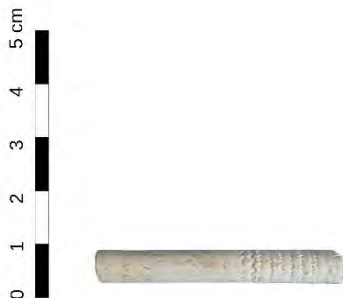

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 59.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 22
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b.
- 3c.
- 4. 1680-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 60.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot

2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.

3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen

3b.

3c.

4. 1670-1700

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 61.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot

2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.

3a. Raderingen afgezoomd met kruis-
banden

3b.

3c.

4. 1680-1750

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 62.

1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot

2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.

3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen

3b.

3c.

4. 1680-1800

5.

6.

7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 63.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen
3b.
3c.
4. 1680-1800
5.
6.
7.

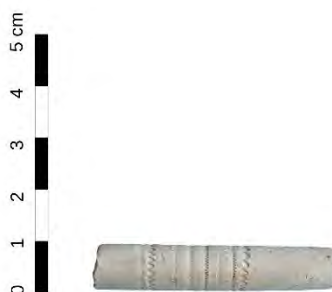

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 64.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project
413; vondstnummer 22
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parel-
randen
3b.
3c.
4. 1680-1750
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 24

Catalogusnummer 65.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 24
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 27

Catalogusnummer 66.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 27
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Wapen van Arkel / Gorinchem
- 2e. Gegeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1725-1740
- 5. Gouda
- 6. Jan Cabout
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 32

Catalogusnummer 67.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. 29 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1750-1780
- 5. Gouda
- 6. Pieter Kool
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 68.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / Twee stippen boven elkaar
- 2d. 34 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jacobus Zwart
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 69.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. D gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1750-1780
- 5. Gouda
- 6. Jan of Cornelis van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 70.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. W gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5. Gouda
- 6. Frans Marsvelt
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 71.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Tl gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1800
- 5. Gouda
- 6. Evert Wout of Hendrik Hunk
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 72.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. IPS
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met tanden
- 3b. Geglaasd
- 3c.
- 4. 1690-1710
- 5. Gouda
- 6. Joost Pietersz Scharp
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 73.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1770
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 74.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Vos op zijn gat?
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1710
- 5. Gouda
- 6. Jacob Hendricksz de Vos
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 75.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Melkmeid
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1685-1710
- 5. Gouda
- 6. Jan Willemsz van Bruggen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 76.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 77.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 78.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Stip / -
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 79.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 80.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 81.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 82.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1700
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 83.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / zespuntige ster
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 84.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 85.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 32
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 33

Catalogusnummer 86.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 33
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 87.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 33
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Stip / stip
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 35

Catalogusnummer 88.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. 4 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1725-1740
- 5. Gouda
- 6. Jan Janse van der Nunet
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 89.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. 21 gekroond / -
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1760
- 5. Gouda
- 6. Jacobus Weeldenburg
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 90.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 91.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 92.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 93.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 94.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 95.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 96.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 33 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Jan Nieuwland
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 97.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / cirkel
- 2d. 39 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Gerrit Vergeer?
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 98.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. 53 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Jacob van der Want
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 99.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. 53 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Jacob van der Want
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 100.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Rondbodem
- 2b. Lobben
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. 53 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1770-1800
- 5. Gouda
- 6. Andries van Houten
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 101.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. 53 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1770-1800
- 5. Gouda
- 6. Cornelis van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 102.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. 53 gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1770-1800
- 5. Gouda
- 6. Cornelis van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 103.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. D ongekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1760
- 5. Gouda
- 6. Jan van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 104.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. S gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5. Gouda
- 6. Jan Buijs
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 105.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild met twee stippen / -
- 2d. AB gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Willem Willemsz of Jan Brammert
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 106.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild met twee stippen / -
- 2d. AB gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Willem Willemsz of Jan Brammert
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 107.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild met twee stippen / -
- 2d. AB gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Willem Willemsz of Jan Brammert
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 108.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. AB gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Willem Willemsz of Jan Brammert
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 109.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. AE gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1707-1725
- 5. Gouda
- 6. Abraham Eling
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 110.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. AP monogram gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Teunis Brammert of Huibert Verspuij
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 111.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. AP monogram gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Teunis Brammert of Huibert Verspuij
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 112.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. HP gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5. Gouda
- 6. Hendrick Pietersz Scharp
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 113.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. HP gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5. Gouda
- 6. Hendrick Pietersz Scharp
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 114.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. HS
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a. Parelrand
- 3b. Geglaasd
- 3c.
- 4. 1660-1680
- 5. Gouda
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 115.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. MP gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1705-1725
- 5. Gouda
- 6. Machiel Pietersz
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 116.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. TI gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1800
- 5. Gouda
- 6. Evert Wout of Hendrik Hunk
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 117.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / stip
- 2d. WS gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Arend of Willem Willemsz Brammert
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 118.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. PVH
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5. Gouda
- 6. Pieter Arijse van der Heul
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 119.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. SVO / -
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1740
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 120.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 121.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 122.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 123.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. SVO
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Sijmen van Os
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 124.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Wapen van Arkel
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1740
- 5. Gouda
- 6. Jan Cabout
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 125.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Wapen van Gouda + S / Wapen van Gouda met stip
- 2d. Wapen van West-Friesland
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Jacob van der Vin
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 126.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Wapen van Gouda + S / Wapen van Gouda met stip
- 2d. Wapen van West-Friesland
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Jacob van der Vin
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 127.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Melkmeid
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaasd
- 3c.
- 4. 1680-1710
- 5. Gouda
- 6. Van Bruggen?
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 128.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Prins en prinses
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaasd
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5. Gouda
- 6. Van Asperen of Eelspel
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 129.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Speelman
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Dirk van der Want
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 130.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Speelman
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1780-1810
- 5. Gouda
- 6. Dirk van der Want
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 131.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Dubbelconisch
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Lelie
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1620-1635
- 5. West-Friesland (Hoorn?)
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 132.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. Leeuw in Hollandse tuin
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1750-1780
- 5. Gouda
- 6. Frans Verzijl
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Catalogusnummer 133.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / -
- 2d. Zwijn
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Martinus van Wijmen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 134.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / Gouds wapenschild
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1760-1790
- 5. Gouda
- 6. Hendrik Bos
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 135.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1780
- 5. Gouda
- 6. Hendrik Bos
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 136.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Twee stippen boven elkaar / -
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1750
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 137.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1760
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 138.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. Gouds wapenschild + S / Gouds wapenschild + S
- 2d. Hoed gekroond
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1740-1770
- 5. Gouda
- 6. Cornelis Nanne van Leeuwen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 139.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Ovoïde
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. Zespuntige ster
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1730-1745
- 5. Gouda
- 6. Jacob Dircksz Cluijven
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 140.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 141.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1690
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 142.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1650-1670
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 143.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1690-1720
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 144.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 145.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 146.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 147.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1690
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 148.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f.
2g.
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1700-1730
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 149.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1700-1730
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 150.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1710-1740
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 151.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

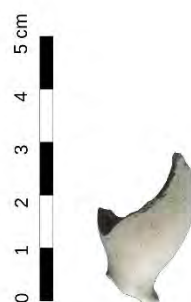

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 152.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 153.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Radering voorzijde ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1690
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 154.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 155.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. - / stip
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 156.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1670-1690
- 5.
- 6.
- 7.

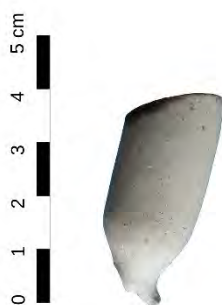

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 157.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1725
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 158.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Halve maan / zespuntige ster
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 159.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c. Stip / stip
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1730
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 160.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1700-1725
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 161.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a. Trechter
2b. -/-
2c. -/-
2d. -
2e. Ongeglasd
2f. Gebotterd
2g. Geen radering rondom ketelopening
2h.
3a.
3b.
3c.
4. 1700-1730
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 162.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b. Geglaassd
3c.
4. 1680-1740
5.
6.
7.

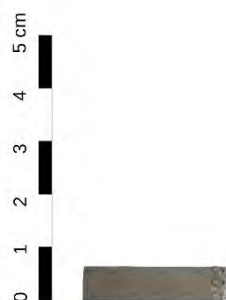

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 163.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. GOUDA
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1730-1800
- 5. Gouda
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 164.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 165.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1680-1720
- 5.
- 6.
- 7.

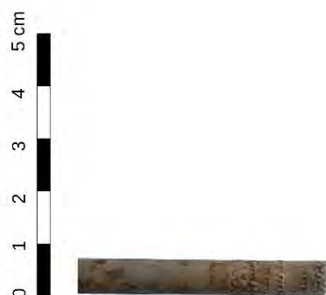
(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 166.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b. Geglaassd
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 167.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b. Geglaassd
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 168.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. DBOKHOVEN / IN GOUDA
3b. Geglaassd
3c.
4. 1730-1750
5. Gouda
6. Dirk Bokhoven
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 169.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 170.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 171.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 172.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. I...EE ... / IN GOUDA
3b. Geglaassd
3c.
4. 1730-1760
5. Gouda
6. Jan van Leeuwen?
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 173.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b. Geglaassd
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 174.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
1b. Scharwoude, sloot
2a.
2b.
2c.
2d.
2e.
2f.
2g.
2h.
3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
3b. Geglaassd
3c.
4. 1700-1800
5.
6.
7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Catalogusnummer 175.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 35
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met peleranden
- 3b. Geglaassd
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 36

Catalogusnummer 176.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 36
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. -/-
- 2c.
- 2d.
- 2e. Geglaasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Gehele radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1680-1730
- 5.
- 6.
- 7.

Vondstnummer 38

Catalogusnummer 177.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 38
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a. Trechter
- 2b. Laars gekroond / -
- 2c. -/-
- 2d. -
- 2e. Ongeglasd
- 2f. Gebotterd
- 2g. Geen radering rondom ketelopening
- 2h.
- 3a.
- 3b.
- 3c.
- 4. 1710-1730
- 5. Gouda
- 6. Anthonij Jansz Soudaen
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)

Details are not to scale

Vondstnummer 41

Catalogusnummer 178.

- 1a. Archeologie West-Friesland, project 413; vondstnummer 41
- 1b. Scharwoude, sloot
- 2a.
- 2b.
- 2c.
- 2d.
- 2e.
- 2f.
- 2g.
- 2h.
- 3a. Raderingen afgezoomd met parelranden
- 3b.
- 3c.
- 4. 1700-1800
- 5.
- 6.
- 7.

(c) Jan van Oostveen (<http://kleipijp.home.xs4all.nl>)
Details are not to scale

Scharwoude, Scharwoude 7

Dendrochronologisch onderzoek

Van Daalen Dendrochronologie

Projectnummer: 15.069

Uitgevoerd: oktober 2015

Auteur: ir. S. van Daalen

Opdrachtgever: Archeologie West-Friesland

Contact:

H.G. Gooszenstraat 1, kamer 15, 7415 CL Deventer

vandaalen@dendro.nl

www.dendro.nl

tel: +31 (0)630114237

Copyright: Archeologie West-Friesland/Van Daalen Dendrochronologie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Archeologie West-Friesland en/of Van Daalen Dendrochronologie.

INLEIDING

Van het archeologisch onderzoek op het perceel van Scharwoude 7 te Scharwoude zijn twee monsters aangeleverd voor dendrochronologisch onderzoek.

Van de vondsten wordt vermoed dat deze in de 16^e of 17^e eeuw dateren.

Aanvullende informatie is niet meegeleverd.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Archeologie West-Friesland en vond plaats in oktober 2015 op het laboratorium van Van Daalen Dendrochronologie te Deventer.

METHODE

Selectie en vooronderzoek

Voor ieder monster is nagegaan of het een dateerbare houtsoort betrof, of het voldoende jaarringen leek te hebben (minimaal 70) en of het jaarringpatroon vrij was van verstoringen.

Waar mogelijk wordt voorkeur gegeven aan monsters met spinhout of wankant (zie hieronder).

Voor monsters waarvan de houtsoort niet met het blote oog bepaald kon worden is aan de hand van microscopische coupes en een determinatiesleutel¹ de houtsoort bepaald.

Meting(en)

Geschikt bevonden monsters hebben elk een unieke metingcode toegekend gekregen en zijn volgens standaard methodes langs één of meerdere radiale trajecten geprepareerd.² Langs ieder radiaal traject zijn de jaarringbreedtes ingemeten met een daartoe ingerichte meetopstelling.³

Waar meerdere metingen aan hetzelfde monster verricht zijn, zijn deze gemiddeld tot één meting zodat ieder individueel element altijd door één meting vertegenwoordigd wordt (zie tabel 2).

Bij het inmeten is gelet op aanwezigheid van spinhout of wankant.⁴ Deze informatie wordt gebruikt voor het schatten van een kapjaar of kapinterval. Hierbij worden de volgende situaties onderscheiden (zie tabel 1). De codering is gebaseerd op Baillie (1982, p.61) en wordt toegelicht in bijlage 1.

---

¹ Schweingruber, 1990.

² Pilcher 1990.

³ Een Velmex meetopstelling met Acu-Rite QV10-V lineaire codeerder met een nauwkeurigheid van 10 µm gekoppeld aan een Euromex binoculair microscoop met een vergroting van 10 en 30 maal.

⁴ De termen spinhout en wankant worden toegelicht in bijlage 1.

Tabel 1. Verschillende schattingsmethoden voor kapintervallen voor een datering in het jaar x.

code	omschrijving	notatie
A	wankant aanwezig, kapinterval vastgesteld buiten groeiseizoen van laatste jaar.	herfst/winter x/x+1
A1	wankant aanwezig, kapinterval vastgesteld tijdens groeiseizoen van laatste jaar.	zomer x
A2	wankant aanwezig; kapinterval vastgesteld in aanvang van volgend groeiseizoen.	lente x+1
B	geen wankant, spinthout deels aanwezig; Bayesiaanse schatting van een kapinterval (alleen voor eik)	mediaan, (2• δ interval)
C	alleen spinthoutgrens aanwezig; schatting van een kapinterval (alleen voor eik)	mediaan, (2• δ interval)
D	geen spinthout aanwezig (alleen voor eik)	na x+min. aantal spinthout
E	geen spinthout aanwezig	na x

Dateringsonderzoek

De metingen zijn met behulp van dendrochronologische software⁵ met elkaar vergeleken. Voor iedere positie tussen de metingen zijn twee parameters berekend:

1. Student t-waarde. De t-waarde beschrijft de overeenkomst tussen twee getallenreeksen voor een gegeven positie. Hoe hoger deze waarde, hoe sterker de gelijkheid is; een t-waarde hoger dan 5 komt grofweg neer op een kans van 1 op 10.000 dat de gevonden uitslag op toeval berust en kan als een indicatie voor een datering beschouwd worden. Voorafgaand aan het berekenen van de t-waarde worden de jaarringbreedtes logaritmisch getransformeerd⁶ zodat deze een normale verdeling benaderen.
2. *Gleichläufigkeit* (GLK); het percentage van de intervallen tussen twee jaren waarin de meting en referentiecurve gelijktijdig een stijging of daling in het jaarringpatroon laten zien. In de praktijk wordt een GLK van minder dan 62 als zwak beschouwd.

Synchronisaties die aan de statistische vereisten voldoen zijn door de dendrochronoloog visueel beoordeeld. De synchronisatie is vervolgens geaccepteerd of verworpen. Onderlinge dateringen zijn uitgevoerd om metingen uit dezelfde boom te identificeren en/of één of meerdere middelcurven samen te stellen die het dateren faciliteren.

⁵ PAST4. Uitgegeven door SCIEM, Wenen (Oostenrijk). www.sciem.com

⁶ De zogeheten transformatie van Hollstein (Hollstein 1980).

RESULTATEN

Selectie en vooronderzoek

De monsters zijn voorafgaand aan de levering geselecteerd. Deze selectie is zonder wijzigingen overgenomen.

In beide gevallen ging het om eik (*Quercus sp.*). Spinhout en wankant zijn op beide monsters aanwezig.

Metingen

Tabel 2. Overzicht van de meetgegevens. n: aantal jaarringen, $n_{(s)}$: aantal spintringen, type: schattingswijze voor het kapinterval conform tabel 1.

spoor nr.	monster	omschrijving	houtsoort	meting	n	$n_{(s)}$	type
29	Mo5-2	paal	eik	15.069.001	97	12	A
28	Mo7	paal	eik	15.069.002	56	13	A

Dateringsonderzoek

De metingen kunnen niet onderling gesynchroniseerd worden en op individuele basis kan alleen Mo5-2 gedateerd worden (zie tabel 3).

De vermelde referentiecurven staan in tabel 4 toegelicht.

Tabel 3. Overzicht van de dateringen met statistische onderbouwing. De grafische weergave van de metingen met de onderstreepte referentiecurve staat in bijlage 2. $eind_{(m)}/eind_{(r)}$: positie van de laatste jaarring van de meting/referentie.

meting	$eind_{(m)}$	referentie	$eind_{(r)}$	overlap	GLK	t-waarde
15.069.001	1677	<u>NOSOUTo1</u>	2005	97	75,3	9,18

Tabel 4. Overzicht van vermelde referentiecurven.

referentie	omschrijving
NOSOUTo1	Zuid-Noorwegen. Referentiecurve voor eik (1305 - 2005). Bonde <i>et al</i> , in prep.

INTERPRETATIE

Aan de hand van de wankant op Mo5-2 kan een nauwkeurig kapinterval in de herfst of winter van 1677/78 bepaald worden (zie tabel 5).

Tabel 5. Schatting van de kapintervallen. Het type is de schatting volgens tabel 1.

spoornr.	monster	meting	eind	kapinterval	type
29	Mo5-2	15.069.001	1677	herfst/winter 1677/78	A
28	Mo7	15.069.002	-	-	A

De vermelde referentiecurve geeft aan dat het hout uit het zuiden van Noorwegen afkomstig is. Het kapjaar, in combinatie met de leeftijd van de boom lijkt er op te wijzen dat dit een nieuwe generatie eiken is na de kap aan het einde van de 16^e eeuw waarvan de resultaten elders in West-Friesland aangetroffen zijn.

LITERATUUR

Baillie, M.G.L., 1982: *Tree-ring dating and Archaeology*. ISBN 0-7099-0613-7. Croom Helm Ltd. London.

Bonde, N., Baittinger, C., Bartholin, T., Christensen, K., Crone, A., Eckstein, D., Havemann, K., Stylegar, F.-A., Verlage, L. en Wrobel, S. In prep.: With the back to the mountains. The making of a 700 year long master-chronology for oak (*Quercus* sp.) in preparation.

Bronk Ramsey, C., 2009: Bayesian analysis of radiocarbon dates. In: *Radiocarbon*, 51(1), pp. 337-360.

Hollstein, E., 1980: *Trierer Grabungen und Forschungen*. Band XI, Rheinisches Landesmuseum Trier. ISBN 3-8053-0096-4. Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.

Pilcher, J.R., Sample preparation, Cross-dating, and Measurement. In: Cook, E.R., Kairiukstis, L.A., (eds) 1990: *Methods of Dendrochronology, Applications in the Environmental Sciences*. Kluwer Academic Publishers. ISBN 0-7923-0586-8.

Schweingruber, F.H., 1990: *Mikroskopische Holzanatomie. Formenspektren mitteleuropäischer Stamm- Und Zweigölzer zur Bestimmung von recentem und subfossilem Material*. 226 pp. Zürcher AG. ZugOxf.: 811.1 __ 016 : 810 : 814.7 (4). 3^e druk.

BIJLAGE 1

- A. Wankant aanwezig: De jaarringgrens van de buitenste jaarring direct onder de bast maakt het mogelijk het seizoen te bepalen waarin de boom gekapt is. Aanwezigheid van de wankant betekent per definitie dat het spinthout volledig aanwezig is. Het seizoen waarin de boom gekapt is volgt uit de mate waarin de buitenste ring gevormd is:
1. A: De buitenste jaarring is volledig gevormd. Het kapinterval valt buiten het groeiseizoen van de laatste (gedateerde) jaarring.
  2. A1: De buitenste jaarring is niet volledig gevormd. Het kapinterval valt in het groeiseizoen van de laatste (gedateerde) jaarring.
  3. A2: Alleen de aanzet tot de buitenste jaarring is aanwezig. Deze jaarring wordt niet ingemeten. Het kapinterval valt aan het begin van het groeiseizoen volgend op de laatste (ingemeten) jaarring.
- B. Spinthout aanwezig: Het spinthout is de buitenste zone van de stam waar het hout nog niet is omgezet in kernhout. Niet alle houtsoorten vormen kernhout en alleen bij eik is het aantal jaarringen in het spinthout statistisch te omschrijven zodat een schatting gemaakt kan worden van het aantal ontbrekende jaarringen tot de wankant. Voor het berekenen van het kapinterval wordt OxCal⁷ gebruikt met door de auteur samengestelde spinthoutstatistieken. Hieruit volgt een jaartal dat het meest waarschijnlijk is (de mediaan), met daarom heen een 2- δ (95,4%) betrouwbaarheidsinterval. Spinthoutstatistieken verschillen zijn niet voor alle herkomstgebieden hetzelfde, waardoor naar gelang de herkomst van het hout andere spinthoutstatistieken toegepast kunnen worden.
- C. Spinthoutgrens aanwezig: Als (een deel van) de contouren van een monster één en dezelfde jaarring volgen dan kan dit geïnterpreteerd worden als de overgang tussen het kernhout en het (niet meer aanwezige) spinthout. Hierbij wordt op dezelfde wijze als hierboven een kapinterval berekend. Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat dit alleen met redelijke zekerheid vastgesteld kan worden als dit langs een voldoende groot deel van de contouren van het monster zichtbaar is.
- D. Geen spinthout aanwezig: Hierbij is het niet mogelijk een kapinterval te schatten en kan alleen gesteld worden dat in ieder geval een klein aantal spinthoutringen (6 stuks) volgt op het kernhout. De vroegst mogelijke datering wordt dan met een corresponderend aantal jaarringen gecorrigeerd. Dit geldt alleen voor eik.
- E. Geen spinhoutstatistieken beschikbaar of geen kernhoutvorming: Hierbij is het niet mogelijk een kapinterval te schatten en kan alleen gesteld worden dat het kapjaar ná de datering van de buitenste ring valt. Dit wordt zowel toegepast voor houtsoorten die geen kernhout vormen, of waarvoor het aantal spinthoutringen niet rekenkundig te omschrijven is.

---

⁷ Bronk Ramsey 2009.

BIJLAGE 2

Hier onder staan de metingen afgebeeld met de in tabel 3 aangegeven referentie. Op de x-as staan de jaartallen, op de y-as de ringbreedtes op een logaritmische schaal, uitgedrukt in 1/100 mm. Het spinhout is gestippeld aangegeven. De grijze banen geven intervallen met een positieve GLK aan.

